

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Neoprávněné nakládání s osobními údaji

Unauthorized Disposal of Personal data

Rigorózní práce

Konzultant: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Ján Jaroš

červenec 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 30. července 2014

Mgr. Ján Jaroš

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval konzultantovi JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc. za cenné rady a připomínky při psaní této rigorózní práce.

Obsah:

Obsah:	4
Úvod.....	6
1. Osobní údaj	9
1.1 Pohled do historie	9
1.2 Právní zakotvení ochrany osobních údajů	9
1.3 Výklad pojmu osobní údaj	12
1.3.1 Subjekt údajů	16
1.3.1.1 Určenost a určitelnost subjektů údajů	19
1.3.2 Identifikační údaje	20
1.4 Výklad pojmu citlivý údaj	26
2. Čin soudně trestný	28
2.1 Trestný čin	28
2.1.1 Zásada subsidiarity trestní represe	29
2.1.2 Procesně právní korektiv	33
2.2 Trestání, kritéria a vztah trestního a správního práva	35
2.3 Skutková podstata trestného činu	36
2.3.1 Znaky skutkové podstaty	38
2.3.1.1 Objekt trestného činu	38
2.3.1.2 Objektivní stránka trestného činu	39
2.3.1.3 Subjekt trestného činu	42
2.3.1.4 Subjektivní stránka trestného činu	42
2.3.1.5 Protiprávnost	45
3. Neoprávněné nakládání s osobními údaji	47
3.1 Pohled do historie	47
3.2 § 180	49
3.2.1 Odstavec (1)	49
3.2.2 Odstavec (2)	55
3.2.3 Odstavec (3)	56
3.2.3.1 Člen organizované skupiny	57
3.2.3.2 Tisk, film, rozhlas, televize, veřejně přístupná počítačová síť	58
3.2.3.3 Značná škoda	60
3.2.3.4 Značný prospěch	61
3.2.4 Odstavec (4)	62
3.3 Vztah k jiným trestným činům	63
3.3.1 Obecně k souběhu trestných činů	63
3.3.2 Jednočinný souběh s jinými trestnými činy	65
3.3.2.1 Pomluva	66
3.3.2.2 Zneužití pravomoci úřední osoby	67
4. Judikatura související s trestným činem neoprávněného nakládání s osobními údaji	69

5. Právní úprava neoprávněného nakládání s osobními údaji v sousedních zemích	75
5.1 Slovenská republika	77
5.2 Polská republika (Rzeczpospolita Polska)	77
5.3 Rakouská republika (Republik Österreich)	78
5.4 Spolková republika Německo (Bundesrepublik Deutschland)	78
6. Problematika ochrany osobních údajů a informací	79
6.1 Poskytování informací v trestním řízení	80
6.2 Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb.	83
7. Mimotrestní prostředky ochrany osobních údajů	86
7.1 Prostředky ochrany osobních údajů v odvětví práva správního	89
7.1.1 Stížnost	89
7.1.2 Sankce a ochranná opatření	91
7.2 Prostředky ochrany osobních údajů v odvětví občanského práva	93
Závěr	95
Prameny	98
Literatura	98
Kvalifikační práce, odborné články a mediální články	99
Stanoviska	100
Právní předpisy	101
Právní předpisy ČR	101
Důvodové zprávy	104
Právní předpisy EU	105
Zahraniční právní předpisy	105
Judikatura českých a zahraničních soudů	106
Judikatura českých soudů	106
Zahraniční judikatura	109
Summary	110
Abstrakt	112
Abstract	112
Klíčová slova	113
Key words	113

Úvod

Rigorózní práce na téma „Neoprávněné nakládání s osobními údaji“ úzce souvisí s mým zaměstnáním, a také s mylnou představou laické veřejnosti o trestném činu neoprávněného nakládání, který má spočívat v obecném postihu „každého“, kdo osobní údaje zpracovává neoprávněně. Smysl a cíl této rigorózní práce nespočívá jen v jazykovém nebo systematickém výkladu ustanovení § 180 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a jednotlivých pojmů v něm obsažených. Cílem je najít rozdíly mezi právem trestním a správním, tzn., kdy při nakládání¹ s osobními údaji budeme hovořit o trestném činu a kdy jen o správním deliktu, příp. přestupku.

V teorii i praxi se lze setkat s řadou nejrůznějších rozlišovacích kritérií, dokonce se často objevuje názor, že dělení na správní delikty a trestné činy je věcí nahodilosti. Blíže o této problematice pojednává kapitola 2.2 *Trestání, kritéria a vztah trestního a správního práva* a související kapitola 2.1.1 *Zásada subsidiarity trestní represe*.

„Ochrana osobních údajů je absolutně novým právním a relativně novým společenským problémem – právní předpisy k ochraně osobních údajů vznikly v 70. letech 20. století.“² V poslední době ochrana osobních údajů nabírá na intenzitě, a to v souvislosti s rostoucím právním vědomím osob, které si své soukromí, součástí kterého je i zájem na ochraně osobních údajů chrání víc než kdykoliv předtím. Právní řád nabízí subjektům řadu právních prostředků k ochraně jejich práv, což pro demokratický právní stát, kterým Česká republika nepochybně je, je zásadním předpokladem pro naplňování ústavního práva vyplývajícího z čl. 36 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky.

Veřejné právo má v sobě určitou zvláštnost vyplývající z ústavní zásady služební povahy veřejné moci vůči občanům, zakotvenou v čl. 2 odst. 3 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, kterou zákonodárce promítl do § 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád; veřejná správa je služba veřejnosti, anebo také do § 1 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád); účelem trestního řádu

¹ § 180 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník; zveřejnění, sdělení, zpřístupnění, přisvojení a jiné zpracování osobních údajů.

² MATOUŠOVÁ, Miroslava; HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5, s. 1.

je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.

Jak trestní, tak správní právo je častokrát nástrojem pro vyřizování vzájemných „sousedských sporů“, neboť podněty, stížnosti a oznámení, doručované orgánům veřejné moci, jsou obligatorním impulsem pro šetření ve věci, a to bez „větší“ participace těchto osob. Právě tento způsob ochrany je z hlediska časového a finančního pro „stěžovatele“ méně náročný, a tím ve společnosti i víc využíváný.

Stát regulující právní vztahy by měl přispět k prevenci před neoprávněným zasahováním do práv a právem chráněných zájmů fyzických osob. Jedním z možných způsobů jak toho dosáhnout je přijetí právní úpravy, která jasně a zřetelně stanoví mantinely dovoleného chování. Vymezení určitého chování je pro zákonodárce ne vždy jednoduchý úkol. Striktně zavedená pravidla v oblasti ochrany osobních údajů by mohly mít na právní vztahy „nepříznivé“ dopady. Tak např. ochrana osobních údajů by neměla být absolutní a vést k úplné anonymizaci, protože následkem by byla nemožnost identifikace smluvních stran, což může způsobit nemožnost plnění vyplývajícího ze smlouvy. To jaké osobní údaje jsou, nebo by měly být v právních vztazích zpracovávány, vyplývá z jednotlivých právních předpisů, které rozsah zpracováváných osobních údajů předem stanovují. Neupravuje-li zákonodárce určitou oblast vztahů a ponechává volnost subjektům údajů, bude se míra dovoleného zpracování odvíjet od účelu a nezbytnosti zpracováváných osobních údajů. Tato volnost není absolutní a podléhá doзору, který je „v obecné rovině“ svěřen Úřadu pro ochranu osobních údajů. Prvním krokem zpracování, pomineme-li účel, který samotnému zpracování předchází, je shromažďování osobních údajů. Údaje by měly být shromažďovány jen k předem stanovenému účelu. Předvídatelnost je v právu žádoucí, a proto je rozsah údajů některými předpisy vymezen/stanoven.³ V případech, kdy tomu tak není, je otázka

³ např. § 2e odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění; § 40a odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů; § 5 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti

volnosti, tedy rozsahu zpracování korigována pravomocí, která je svěřena inspektorovi Úřadu pro ochranu osobních údajů. Tato pravomoc vyplývá z ustanovení § 40 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, a právě ve spojení s § 5 odst. 1 písm. d) citovaného zákona může inspektor kontrolované osobě, a to jak fyzické, tak i právnické osobě, uložit opatření, které svévůli, spočívající v nadbytečném rozsahu zpracovávaných osobních údajů správcem, nebo zpracovatelem, zabrání a rozsah osobních údajů jím zpracovávaný vymezí/stanoví.

Zneužitím osobních údajů může dojít k zásahu do soukromí, což pro někoho, kdo si své soukromí chrání víc má dalekosáhlejší následky. Tyto následky se mohou projevit jak v rovině materiální, tak i nemateriální újmy.

V médiích se často mluví o krádeži identity, která je odstrašujícím příkladem zneužití osobních údajů. Medializace těchto případů má mimo jiné i preventivní funkci, a to jak u osob povinných, kterým zákon ukládá určité povinnosti a správní právo je označuje jako kontrolované osoby, tak u osob oprávněných, kterým zákon určité právo přiznává. První kategorie – kontrolované osoby, zahrnuje osoby fyzické a právnické, pro které při nakládání s osobními údaji vyplývají určité povinnosti (zabezpečení, informační povinnost apod.). Preventivní funkci lze spatřovat v odstranění nedostatků, které častokrát tkví v nevědomosti a neznalosti příslušných platných právních předpisů. Druhou kategorií osob jsou subjekty údajů, s jejichž osobními údaji je nakládáno. V případě této kategorie nalézáme preventivní účinek ve vyšší míře obezřetnosti a právního vědomí, jež může vyústit v neudělení souhlasu se zpracováním osobních údajů.

Právě s rozvojem moderních technologií stoupá význam ochrany soukromé sféry jednotlivce. Právní úprava ochrany osobních údajů zakotvena na té nejvyšší úrovni, na úrovni ústavních zákonů je vhodným a preventivním způsobem ochrany před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů. K naplňování zásad a principů zakotvených v Listině základních práv a svobod, je důležité zachovávat a ctít pravidla chování upravená právními normami nižší právní síly, kterými jsou zákony.

a financování terorismu; § 70 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).

1. Osobní údaj

1.1 Pohled do historie

Historie právní úpravy ochrany osobních údajů v České republice spadá do počátku devadesátých let 20. století a od roku 2004 je právní úprava ochrany osobních údajů s právem komunitárním plně harmonizována. Oblast ochrany osobních údajů prvotně upravoval zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Zákonodárce v § 3 citovaného zákona vymezil pojem osobních údajů jako „informace, které se vztahují k určité osobě.“ Tato legální definice byla v roce 2000, po vzoru evropského práva nahrazena novým, rozsáhlejším výkladem pojmu osobní údaj, kterou zákonodárce vložil do výkladového ustanovení § 4 písm. a) zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Legální definice pojmu osobní údaj byla po jazykové stránce najednou obsáhlejší, což v průběhu doby mělo za následek hledání „nejpřijatelnějšího“ výkladu tohoto pojmu pro potřeby praxe, přičemž v kapitole 1.3 *Výklad pojmu osobní údaj* shledáme, že z hlediska jazykového se výklad tohoto pojmu neustálil a je proměnlivý.

Co se trestního práva týče, zákon č. 290/1993 Sb., ze dne 10. listopadu 1993, kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, novelizoval zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, a zavedl novou skutkovou podstatu trestného činu - Neoprávněné nakládání s osobními údaji. Ustanovení § 178 bylo následně po rekodifikaci trestního práva převzato i do nového trestního zákoníku 40/2009 Sb. Průřez historie trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji přibližuje kapitola 3.1 *Neoprávněné nakládání s osobními údaji – Pohled do historie*.

1.2 Právní zakotvení ochrany osobních údajů

Ochrana osobních údajů je nepochybně spjata s právem na ochranu soukromí. Článek 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod citovaný v posledním odstavci Úvodu rigorózní práce, je v českém právním řádu zárukou ochrany soukromí.

„Zakotvuje se jím ochrana soukromé sféry jednotlivce z hlediska jeho informační identity.“⁴

Vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 měl a nepochybně má vliv na úpravu právních vztahů v oblasti ochrany osobních údajů. Článek 16b Lisabonské smlouvy stanoví, že „každý má právo na ochranu osobních údajů, které se jej týkají.“⁵ Součástí Lisabonské smlouvy je i Prohlášení o ochraně osobních údajů v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech a policejní spolupráce, ve kterém se mimo jiné uvádí, že „konference uznává, že zvláštní pravidla pro ochranu osobních údajů a volný pohyb těchto údajů v oblastech justiční spolupráce v trestních věcech a policejní spolupráce, založená na článku 16b Smlouvy o fungování Evropské unie, by se mohla vzhledem ke specifické povaze těchto oblastí ukázat jako nezbytná.“⁶

Evropská ochrana osobních údajů je zakotvena v řadě předpisů ve formě úmluv, směrnic, doporučení např.: Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat ([CETS No. 108](#)) pro Českou republiku nabyla účinnosti dne 1. listopadu 2001, Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat ([CETS No. 181](#)) - pro Českou republiku nabyl účinnosti dne 1. července 2004, Směrnice Evropského parlamentu a Rady [95/46/ES](#) ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, Směrnice Evropského parlamentu a Rady [2000/31/ES](#) ze dne 8. června 2000, o určitých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodního styku v rámci vnitřního trhu, Směrnice Evropského parlamentu a Rady [2002/58/ES](#) ze dne 12. července 2002, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací – tato směrnice byla změněna

⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. II. Díl. Část 2. Praha: Linde, 2004, 241 s. ISBN 80-720-1472-2, s. 83.

⁵ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2007, C 306, s. 01. ISSN 1725-5163. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.

⁶ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2007, C 306, s. 01. ISSN 1725-5163. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.

Směrnicí Evropského parlamentu a Rady [2006/24/ES](#) ze dne 15. března 2006, o uchování údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES, a také Směrnicí Evropského parlamentu a rady [2009/136/ES](#) ze dne 25. listopadu 2009, kterou se mění směrnice 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, směrnice 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a nařízení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele, Rámcové rozhodnutí Rady [2008/977/SVV](#) ze dne 27. listopadu 2008, o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, Doporučení Komise [2009/387/ES](#) ze dne 12. května 2009, o zavedení zásad ochrany soukromí a údajů v aplikacích podporovaných identifikací na základě rádiové frekvence.

Evropskou úpravu v českém právním řádu kromě čl. 7 a 10 Listiny základních práv a svobod doplňuje řada dalších „běžných“ zákonů. Primárním zákonem zabývající se problematikou ochrany je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, obsahující jak hmotně právní, tak z části i procesně právní normy. Z dalších zákonů lze uvést zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - neoprávněné nakládání s osobními údaji (§180), - ohrožení utajované informace (§ 317 a § 318), zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) - poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných (§ 8a až § 8c), zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - ochrana osobnosti (§ 81 až § 117), zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky - vyžadování informací včetně osobních údajů policistou (§ 18), - práva a povinnosti Policie České republiky při zpracování osobních údajů (§ 60, § 79 až § 88), zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii - oprávnění vyžadovat poskytnutí údajů z informačních systémů (§ 11a), - oprávnění strážníka požadovat prokázání totožnosti (§ 12), zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství - zpracování osobních údajů státním zastupitelstvím, - evidence stíhaných osob (§ 12i), zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky - oprávnění zjišťovat totožnost (§ 13), - vedení evidence osob ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby

a trestu odnětí svobody, poskytování údajů z této evidence (§ 23a), zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti - poskytování osobních údajů Národním bezpečnostním úřadem při vedení řízení (§ 111), - oprávnění Národního bezpečnostního úřadu, včetně oprávnění zpracovávat osobní údaje (§ 138).

Výše uvedený demonstrativní výčet právních předpisů je ukázkou rozsáhlého zakotvení ochrany osobních údajů.

1.3 Výklad pojmu osobní údaj

Předcházející kapitola *1.2 Právní zakotvení ochrany osobních údajů* vymezuje řadu zákonů, které s termínem, nebo lépe řečeno pojmem osobní údaj, „operují“. Avšak to která informace osobním údajem je nebo nikoli, se odvíjí od výkladového ustanovení § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve kterém je legální definice pojmu osobní údajů obsažena.

Definice osobního údaje byla českým zákonodárcem „zrcadlově“ převzata z Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat č. 108 a Směrnice 95/45/ES. Autorka knihy „Osobní údaje a jejich ochrana“ k převzaté definici výstižně uvádí: „Není to nějaké hledání české cesty, je to následování zahraničních vzorů. Sémantickou definicí je i definice osobního údaje uvedená v zákoně o ochraně osobních údajů.“⁷

Text Úmluvy č. 108 v čl. 2 písm. a) stanoví, že „pro účely této Úmluvy: "osobní údaje" znamenají každou informaci týkající se identifikované nebo identifikovatelné fyzické osoby“⁸ Směrnici 95/45/ES byl výklad pojmu osobní údaj převzatý a následně rozšířený na definici, kterou český zákonodárce doplnil o identifikační údaj; „kód“. Pro účely této směrnice se rozumí „osobními údaji“ veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné osobě (subjekt údajů); identifikovatelnou osobou se rozumí osoba,

⁷ MATOUŠOVÁ, Miroslava; HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5, s. 18.

⁸ čl. 2 písm. a) sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 115/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat. *In Sbírka mezinárodních smluv*. 2001, částka 52, s. 2145.

kteřou lze přímo či nepřímě identifikořit, zejména s odkazem na identifikační číslo nebo na jeden či více zvláštních prvků její fyzické, fyziologické, psychické, ekonomické, kulturní nebo sociální identity;⁹

Podstatnou změnu v platné úřpravě České republiky pojmu osobní údaj přinesl zákon č. 439/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tzv. euronovela nabyła účinnosti dnem vyhlášení tj. 26. června 2004, s výjimkou čl. I bodů 49 a 50, které se však výkladového ustanovení § 4 zákona o ochraně osobních údajů nedotýkaly. Vypuštění slovního spojení „jakýkoli údaj“, doplnění demonstrativního výčtu ke zjištění identity osoby a vypuštění negativního vymezení bylo podstatnými změnami, kterými český zákonodárce reflektoval požadavky vyplývající z práva Evropského společenství. Touto euronovelou byla do právního řádu České republiky implementována jak ustanovení Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 95/46/ES, tak principy ochrany osobních údajů vyplývající z Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat č. 108, která je na základě výsledků ratifikačního procesu pro Českou republiku závazná. Z tohoto důvodu můžeme o novelizaci zákona mluvit jako o euronovele.

Původní ustanovení § 4 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů definovalo osobní údaj jako: „jakýkoliv údaj týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze na základě jednoho či více osobních údajů přímo či nepřímě zjistit jeho identitu. O osobní údaj se nejedná, pokud je třeba ke zjištění identity subjektu údajů nepřiměřené množství času, úsilí či materiálních prostředků.“¹⁰

Proč k novelizaci, pro někoho bezvýznamné, zákonodárce přistoupil, je třeba hledat v důvodové zprávě. Potřebu změny právní úřpravy pojmu osobní údaj vyjádřil slovy: „Navrhovaná úřprava obsahuje v souladu s článkem 2 písm. a) Směrnice 95/46/ES nové znění definice pojmu osobní údaj. Oproti současnému definičnímu ustanovení,

⁹ čl. 2 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1995, L 281, s. 31. ISSN 0378-6978. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.

¹⁰ § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění novely 227/2000 Sb., 177/2001 Sb., 450/2001 Sb., 107/2002 Sb., 310/2002 Sb., 517/2002 Sb.

obsaženém v zákoně o ochraně osobních údajů, se navrhovaný text přibližuje terminologii užívané v této oblasti v tom směru, že se zde již nehovoří o údajích, což navozuje úvahy o potřebě pouze určitého druhu informace, která by mohla být údajem, ale uvádí se zde, že údajem je jakákoliv informace, aniž se hovoří o tom, jakého druhu má ona informace být. Tím se celý text tohoto ustanovení více přibližuje definici pojmu osobní údaj, obsaženém v citovaném článku Směrnice 95/46/ES. Filosofie tohoto přístupu se tak více blíží obsahu než formě nebo druhu informace. Věta druhá tohoto ustanovení se doplňuje o demonstrativní výčet těch nejdůležitějších prvků pro bližší určení identity subjektu údajů. I v tomto případě se zde uváděný výčet nijak neodchyluje od výčtu, který je uveden v citovaném článku Směrnice 95/46/ES. Oproti stávajícímu ustanovení § 4 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, je v nově navrhovaném znění vypuštěna věta třetí, jejímž obsahem bylo negativní vymezení pojmu osobní údaj. Navrhovatel tak vychází ze zkušeností a poznatků souvisejících s nástupem a rozvojem informačních technologií, kdy dosažení a zjištění identity subjektu údajů v dnešní době již nevyžaduje nijak výjimečné úsilí ani materiální prostředky, odmyslíme-li si zvláštním způsobem chráněné informace - osobní údaje, kdy přístupy jsou podřízeny zcela zvláštnímu režimu. Tím se docílilo přiblížení tohoto ustanovení citovanému článku Směrnice 95/46/ES, který obdobnou úpravu neobsahuje.¹¹ Tolik z citované důvodové zprávy.

Obdobně se ke zjištění identity subjektu údajů ve vztahu k současnému rozvoji technologií a tím možné přímé identifikaci osob vyjádřil i Nejvyšší správní soud, který v rozsudku čj. 9 As 34/2008-68 ze dne 12. února 2009 mimo jiné uvedl, že „Plná identita fyzické osoby v současných podmínkách technologicky vyspělé společnosti, tj. za vysokého stupně rozvoje elektronických a jiných médií, která jsou většinou populace snadno dostupná, ve své podstatě neznámá nic jiného, než možnost tuto osobu určitým způsobem kontaktovat, aniž by bylo nutno znát místo jejího aktuálního pobytu. Proto se výklad pojmu „osobní údaj“ nemůže omezit striktně jen na znalost např. rodného čísla, adresy či pracoviště subjektu údajů. Z tohoto pohledu je za osobní údaj třeba považovat i číslo mobilního telefonu určité osoby, jakkoli může být takové

¹¹ Důvodová zpráva ze dne 11. listopadu 2003 k zákonu č. 439/2004 Sb., změna zákona o ochraně osobních údajů. In *Poslanecká sněmovna Parlamentu*. Sněmovní tisk č. 508/0. Dostupné z <http://www.psp.cz>.

číslo používáno příslušnou osobou jen dočasně, a zároveň nijak nespecifikuje jeho fyzickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu (viz shora). Prostřednictvím tohoto čísla je však možno daný subjekt v určitém časovém úseku přímo kontaktovat (což se ostatně stalo i v posuzovaném případě), a tento subjekt je tak dosažitelný a jistým způsobem určitelný, a to případně i bez znalosti jeho jména a dalších údajů, které již vazbu na jeho fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu mají.¹²

„Nejvyšší správní soud tedy v citovaném rozsudku zaujal rozšiřující výklad pojmu osobní údaj a jako test stanovil možnost určitou osobu nějakým způsobem kontaktovat.“¹³

Nejednotu v „nazírání“ na výklad osobního údaje a snížení právní jistoty ve společnosti mělo za následek rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, který v rozhodnutí ze dne 29. července 2009, sp. zn. 1 As 98/2008-148 uvedl, že „jméno a příjmení fyzické osoby v kombinaci s číslem občanského průkazu není osobním údajem ve smyslu § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.“

Argumentačně se soud se svým názorem vypořádal v odůvodnění, a to tak, že prostřednictvím těchto údajů nelze dotyčnou osobu kontaktovat. V rozsudku mimo jiné uvedl, že „za osobní údaj však zdejší soud nepovažuje ani jméno a příjmení osoby (návštěvníka) ve spojení s číslem jeho občanského průkazu. Ani na základě těchto údajů totiž není možné konkrétní osobu určit nebo kontaktovat. Neexistuje totiž žádný veřejně dostupný registr čísel občanských průkazů, v němž by bylo možné zjistit identitu osoby podle čísla průkazu. Navíc v případě čísla občanského průkazu se jedná o označení, které je v průběhu času proměnlivé. Fyzická osoba totiž neobdrží jedno číslo občanského průkazu na celý život, nýbrž při každé výměně tohoto průkazu získává průkaz s číslem novým. Ani ve spojení tohoto čísla se jménem a příjmením fyzické osoby nelze zpravidla zjistit konkrétní identitu, a to tím spíše, jedná-li se o údaje z knihy

¹² Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 12. února 2009, čj. 9 As 34/2008 - 68]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2009, svazek 6, s. 552.

¹³ Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 29. července 2009, čj. 1 As 98/2008-148]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2009, svazek 11, s. 1025.

návštěv vedené na služebně policii v Praze - tj. v místě, kde množina potenciálních návštěvníků je velmi rozsáhlá¹⁴

Soud podle mého názoru nevzal v potaz legální definici osobního údaje komplexně, a dospěl tak k překvapivému rozhodnutí, jelikož v legální definici osobního údaje se kromě přímé identifikace uvádí možnost nepřímé identifikace osoby, s čímž se soud podle mého názoru v odůvodnění ne zcela dostatečně vypořádal. Jednou z dalších podmínek pro naplnění definice osobního údaje jsou pojmy určenost a určitelnost vztahující se k subjektu údajů, o kterých pojednávám v kapitole *1.3.1.1 Určenost a určitelnost subjektů údajů*, přičemž jazykový výklad těchto pojmů je pro systematický výklad pojmu osobní údaj nezbytný.

Dva zrcadlově odlišné judikáty poukazují na ne zcela šťastný výklad pojmu osobní údaj, avšak je nejen v zájmu ochrany osobních údajů vykládat tento pojem extenzivně, a to i s ohledem na moderní technologie, prostřednictvím kterých je identifikace a ztotožnění osoby čím dál tím víc snadnější.

1.3.1 Subjekt údajů

Současná právní úprava pojem subjekt údajů definuje v § 4 písm. d) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, jako fyzickou osobu, k níž se osobní údaje vztahují. Předěšlá úprava, tj. zákon č. 256/1992 Sb., místo pojmu subjekt údajů „operoval“ s pojmem dotčená osoba. O dotčených osobách se zákonodárce v zákoně o ochraně osobních údajů zmiňuje jen v § 5 odst. 2 písm. e). Pro rozlišení těchto dvou pojmů je vhodné uvést, že pojem dotčená osoba „se však z obecného hlediska jeví jako pojem širší, než je pojem subjekt údajů; dotčenou osobou by mohly být i ty osoby, které zpracování provádějí, nebo se jinak dostávají do styku s osobními údaji“.¹⁵

Definice osobního údaje se vztahuje k subjektu údajů, jimž může být pouze fyzická osoba. Podle § 23 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, má člověk právní osobnost

¹⁴ Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 29. července 2009, čj. 1 As 98/2008-148]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2009, svazek 11, s. 1025.

¹⁵ KUČEROVÁ, Alena; NOVÁKOVÁ, Ludmila aj. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 536 s. ISBN 978-80-7179-226-0, s. 68.

od narození až do smrti. Z uvedeného tedy plyne, že fyzickou osobou je tedy jen člověk a rozlišení na fyzické a právnické osoby se jeví jako bezproblémové až do okamžiku interpretace ochrany osobních údajů osob samostatně výdělečně činných, a to jak tuzemskými, tak i evropskými soudy. Např. v nálezů pléna Ústavního soudu ze dne 9. března 2004 č. 299/2004 Sb. se mimo jiné uvádí, že „pokud jde o citovaný zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, lze však argumentovat - a to na prvním místě - i zásadněji. Uvedený zákon totiž vymezuje v § 1 (předmět úpravy) svoji osobní působnost tak, že se vztahuje na ochranu osobních údajů fyzických osob. Nechrání tedy osoby právnické. Pokud jde o fyzické osoby, které jsou podnikateli a na něž se vztahuje § 11 zákona o krajích, jehož část je napadena - lze usuzovat stejně, neboť z hlediska jejich statusu je nutno za rozlišovací kritérium považovat jejich činnost podnikatelskou. Údaje o této činnosti (stejně jako v případě právnických osob) tedy ochrany podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů nepožívají.“¹⁶

Evropská judikatura je v tomto směru rozsáhlá a přiklání se k ochraně soukromí, a tím i k ochraně osobních údajů osob podnikajících. Za zmínku stojí uvést rozsudek Evropského soudu pro lidská práva *Niemietz vs. Spolková republika Německo*, ve kterém se uvádí, že ...neexistuje důvod pro to, aby způsob chápání pojmu "soukromý život" vylučoval aktivitu profesní nebo obchodní povahy, protože právě během své pracovní činnosti má většina lidí značnou, ne-li největší příležitost rozvíjet vztahy s vnějším světem. Takže zejména v případě osoby provozující svobodné povolání může být její práce v tomto kontextu tak významnou součástí jejího života, že se stává nemožným zjistit, v jakém postavení jedná v určitém okamžiku. Odepírat ochranu poskytovanou článkem 8 Úmluvy s odůvodněním, že napadené opatření se týkalo pouze profesní činnosti, by navíc mohlo vést k nerovnému zacházení...¹⁷ Že z pojmu soukromí nelze vyloučit profesní život, dokládá Evropský soud pro lidská práva

¹⁶ Ústavní soud. Nález Ústavního soudu č. 299 [ze dne 9. března 2004 sp. zn. Pl. ÚS 38/02]. In *Sbírka zákonů*. 2004, částka 97, s. 6234.

¹⁷ Evropský soud pro lidská práva. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva [ze dne 16. prosince 1992 ve věci *Niemietz v. Spolková republika Německo*, č. 13710/88]. In: *HUDOC* Dostupné z www.hudoc.echr.coe.int.

v rozsudku ze dne 16. 2. 2000 ve věci Amann v. Švýcarsko, stížnost č. 27798/95, odst. 65.

Rozhodovací činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů se kloní k judikatuře evropské a zákon o ochraně osobních údajů vztahuje i na zpracování osobních údajů fyzických osob podnikajících.¹⁸

Předešlá právní úprava v § 7 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, stanovila, že způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením a zaniká smrtí. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé. Na citované ustanovení navázala i praxe ochrany osobních údajů osob nenarozených a osob zemřelých. V případě nascitura, tj. nenarozené osoby, vzniká právo na ochranu osobních údajů za předpokladu zákonem splněné podmínky, narodí-li se živé. V důvodové zprávě k § 4 zákona o ochraně osobních údajů se uvádí, že pod výraz subjekt údajů je možné zahrnout i údaje o nenarozeném dítěti.¹⁹

Současná právní úprava v § 25 zákona č. 89/2012 Sb. stanoví, že na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Po rekodifikaci občanského zákoníku se pohled na práva nenarozeného dítěte nezměnil, a tím i praxe ochrany osobních údajů nenarozeného dítěte zůstala neměnná.

Vezmeme-li do úvahy zánik osobnosti, tj. podle předcházející občansko-právní úpravy zánik právní způsobilosti, nacházíme se v problematice ochrany osob zemřelých. Na tuto problematiku reagoval aj Úřad pro ochranu osobních údajů, který ve svém stanovisku č. 4/2012 mimo jiné uvedl, že „po úmrtí subjektu údajů pozbývají platnosti ta ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v nichž subjekt údajů vystupuje jako účastník občanskoprávních vztahů, tedy ustanovení o právech subjektu údajů a povinnostech správce ve vztahu k subjektu údajů. Naproti tomu při zpracování osobních údajů zemřelých osob zůstávají v platnosti ta

¹⁸ Úřad pro ochranu osobních údajů. Stanovisko č. 3/2011 – Ochrana osobních údajů podnikajících fyzických osob. Aktualizace listopad 2011. Dostupné z <https://www.uoou.cz>.

¹⁹ Rovněž umožňuje pod něj zahrnout údaje genetické, údaje o nenarozeném dítěti apod., kde by bylo nevhodné použít termín "fyzická osoba". Takové údaje požívají rovněž náležitou ochranu v evropské legislativě; (Důvodová zpráva ze dne 22. září 1999 k zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Zvláštní část. § 4. In *Poslanecká sněmovna Parlamentu*. Sněmovní tisk č. 374/0. Dostupné z <http://www.psp.cz>).

ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v nichž subjekt údajů jako účastník občanskoprávních vztahů nevystupuje a jejichž působnost je relativně nezávislá na skutečnosti, zda subjektem údajů je žijící nebo již zemřelá osoba. Jedná se především o některé povinnosti správce osobních údajů.“²⁰

Na konci roku 2013 bylo stanovisko z webových stránek Úřadu staženo, neboť Úřad dospěl k závěru, že výklad práva obsažený v tomto stanovisku je již překonán. Jinými slovy na osobní údaje zemřelého nelze vztáhnout ustanovení zákona o ochraně osobních údajů.

Zdánlivě jednoduché vymezení subjektu údajů jako fyzické osoby se v praxi setkává s určitými problémy. Nejen časové ohraničení ochrany osobních údajů, ale i dopad této ochrany na subjekty bude z hlediska dalšího vývoje zajímavý. Tak např. nálezem pléna Ústavního soudu vyvstává otázka, zda v případě ochrany osobních údajů jsme se omezili pouze na osoby fyzické a podnikající anebo do budoucna bude ochrana poskytnuta i osobám právnickým. Čl. 1 odst. 2 směrnice 2002/58/ES stanoví, že „ustanovení této směrnice upřesňují a doplňují směrnici 95/46/ES pro účely uvedené v odstavci 1. Navíc poskytují ochranu oprávněných zájmů účastníků, kteří jsou právnickými osobami.“²¹

1.3.1.1 Určenost a určitelnost subjektů údajů

Jednou z dalších podmínek pro naplnění definice osobního údaje je tzv. určenost a určitelnost vztahující se k subjektu údajů. Osoba je určená či určitelná, lze-li pomocí

²⁰ Úřad pro ochranu osobních údajů. Stanovisko č. 4/2012 – Zpracování osobních údajů osob zemřelých. Aktualizace březen 2012. Původně K problémům z praxe č. 7/2002. Dostupné z <https://www.uouu.cz>.

²¹ čl. 1 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích). In *Úřední věstník Evropské unie*. 2002, L 201, s. 37. ISSN 0378-6978. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.

jednoho či více osobních údajů určit její identitu. V zákonech je často uváděno slovní spojení zjištění totožnosti.²²

Určenost je stavem, kdy správce má k dispozici přímé identifikační údaje subjektů údajů, tzn., že jde o jednoznačné a relativně jednoduché ztotožnění osoby. Jinak řečeno jde o stav, kdy na základě informací, které má správce k dispozici, nebo z osobních údajů, k nimž má správce přístup, lze subjekt údajů jednoznačně odlišit od jiných subjektů údajů.

Určitelný bude pro správce také subjekt, pro jehož určení bude muset vyvinout větší úsilí pro jednoznačné odlišení subjektů údajů. Bude muset získat další informace/údaje, protože ty, se kterými disponuje, jsou pro určenost nedostačující a musí být doplněny buďto z veřejných zdrojů anebo ze zdrojů informací, kterými disponuje jiný správce nebo zpracovatel. „Pro určení, zda je osoba identifikovatelná, je třeba přihlídnout ke všem prostředkům, které mohou být rozumně použity jak správcem, tak jakoukoli jinou osobou pro identifikaci dané osoby.“²³

1.3.2 Identifikační údaje

Identifikační údaje umožňují osobu ztotožnit a odlišit subjekt údajů od jiných. V informačním systému evidence obyvatel vedeném Ministerstvem vnitra České republiky podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), se o státních občanech České republiky vedou údaje uvedené v § 3 odst. 3²⁴ citovaného zákona a o cizincích, kteří

²² např. § 8a, § 55, § 76, § 205, § 445 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád); § 11a odst. 1 písm. a) bod. 3. zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii; § 36 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

²³ recitál 26 směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1995, L 281, s. 31. ISSN 0378-6978. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.

²⁴ jméno, příjmení, datum narození, pohlaví, místo a okres narození, rodné číslo, státní občanství, adresa místa trvalého pobytu, počátek trvalého pobytu, zbavení nebo omezení způsobilosti, jméno, příjmení a rodné číslo matky a otce, manžele a dítěte, rodinný stav, záznam o poskytnutí údajů, datum a místo úmrtí, agendou identifikátor.

jsou matkou, otcem, popřípadě jiným zákonným zástupcem, manželem, registrovaným partnerem nebo dítětem občana uvedených v § 4 téhož zákona.

Mezi identifikační údaje se řadí: jméno a příjmení, datum narození a místo narození, číselné kódy (např. rodné číslo) a adresní údaje.

Jméno a příjmení:

Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod stanoví právo každého na ochranu jména. Jméno ve smyslu uvedeného článku je nutno vykládat extenzivně a do výkladu spadajícího pod ochranu jména je nutno zahrnovat i příjmení. Avšak jménem může být i pseudonym či přezdívka, např. u umělců. „Ztotožnění určité osoby je možné i prostřednictvím uměleckého pseudonymu, proto se ochrana dobrého jména vztahuje i na něj.“²⁵ Fyzická osoba podle ustanovení §§ 61 a 68 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, má povinnost v úředním styku užívat jméno a příjmení uvedené v matričním dokladu. Ochranou jména se zabývá řada zákonů, jak z odvětví práva soukromého, tak veřejného. Právo na ochranu těchto dvou identifikačních údajů „ztrácíme tam kde je příjmení a jméno ve vztahu k našim aktivitám veřejného charakteru.“²⁶ Identifikace osoby, tedy ztotožnění na základě jména záleží také na postavení té které osoby ve společnosti. Typicky nejvíce užívané jméno Josef Novák je těžko spojitelné s konkrétní osobou bez dalších identifikátorů. Na druhou stranu v případě osob veřejně známých je identifikace jednodušší, přičemž jediný identifikátor, tj. samotné jméno a příjmení je pro identifikaci osoby dostačující, např. Karel Gott.

Datum narození a místo narození:

Na rozdíl od předcházejícího identifikátoru, se jedná o konstantní, neměnný identifikátor, který se zapisuje jak do knihy narození, tak do rodného listu.²⁷ Datum narození je sám o sobě pro identifikaci osoby nedostačující, ale při spojení s jiným

²⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. II. Díl. Část 2. Praha: Linde, 2004, 241 s. ISBN 80-720-1472-2, s. 80.

²⁶ MATOUŠOVÁ, Miroslava; HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5, s. 55.

²⁷ § 14 a § 29 zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

identifikátorem např. jménem a příjmením umožňuje identifikovat osobu téměř na 100%. Místo narození a datum jsou identifikátory zapisované do rodného listu a dál zpracovávány pro potřebu identifikace osoby např. v občanských průkazech.

Číselné kódy (identifikační čísla):

Mezi identifikační čísla lze nepochybně zařadit i datum narození, který je v řadě případů jako osmimístné číslo zpracováván i samostatně a právě společně s dalším čtyřmístným číslem tvoří unikátní identifikátor - rodné číslo. Základním právním předpisem, který upravuje zpracování rodného čísla je zákon o evidenci obyvatel, který v § 13 odst. 3 definuje rodné číslo jako „desetimístné číslo, které je dělitelné jedenácti beze zbytku. První dvojčíslí vyjadřuje poslední dvě číslice roku narození, druhé dvojčíslí vyjadřuje měsíc narození, u žen zvýšené o 50, třetí dvojčíslí vyjadřuje den narození. Čtyřmístná koncovka je rozlišujícím znakem obyvatel narozených v tomto kalendářním dnu.“²⁸ Unikátnost tohoto čísla spočívá v jeho nezaměnitelnosti s jiným číslem; zákon jasně stanoví, že „totéž rodné číslo nesmí být přiděleno více fyzickým osobám.“²⁹ Obecně platí, že jedno rodné číslo je přiděleno jedné fyzické osobě, nikoliv však opačně - jedna fyzická osoba má přiděleno pouze jedno rodné číslo. Situace, kdy fyzická osoba má dvě rodná čísla vyplývá přímo ze zákona, neboť zákonodárce tímto reflektuje potřebu jednoduché identifikace cizinců s povoleným pobytem na území České republiky.³⁰

Rodné číslo se v mnoha jiných zemích užívá zejména pro účely sociálního, důchodového nebo zdravotního pojištění a „původně bylo zavedeno pro účely sociálního zabezpečení a statistické účely.“³¹ Za zmínku stojí vzpomenout, že historie jednoznačného číselného identifikátoru fyzické osoby na území tehdejšího Československa počíná od roku 1946, kdy byl tento identifikátor zaveden jako číslo

²⁸ § 13 odst. 3 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel).

²⁹ Ibid., § 13 odst. 6.

³⁰ Ibid., § 16 písm. c).

³¹ MATOUŠOVÁ, Miroslava; HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5, s. 60.

pracovního průkazu vydaného na základě zákona č. 29/1946 Sb., kterým se zavádějí pracovní průkazy.³²

Dalšími identifikátory jsou např. čísla průkazů, a to občanského průkazu, služebního průkazu, číslo cestovního dokladu, osobní číslo zaměstnance anebo bezvýznamný identifikátor občana (BIO)³³.

Telefonní číslo je ve své podstatě číselným kódem, a to buď soukromím, nebo veřejným. Někteří autoři řadí telefonní číslo do skupiny účastnických adres. Charakteristickým znakem účastnické adresy z hlediska ochrany osobních údajů je, že „standardně zobrazují, zaznamenávají a přenášejí dvě účastnické adresy.“³⁴ Při uzavření smlouvy s podnikatelem, poskytujícím veřejně dostupné služby elektronických komunikací je smluvní straně, tj. účastníku přiděleno telefonní číslo, které je buď geografické, nebo negeografické. Samotné rozlišení spočívá ve fyzickém určení umístění koncového bodu veřejné komunikační sítě. Negeografická čísla nejsou geograficky vázaným číslem, „zejména čísla pro přístup ke službám na účet volaného, služeb s vyjádřenou cenou a účastnická čísla veřejných mobilních komunikačních sítí.“³⁵

³² Pracovní průkaz obsahuje číslo pracovního průkazu, příjmení a jméno majitele a jeho osobní data, výcvik v povolání, skupinu a druh povolání, den vydání pracovního průkazu, razítko a podpis okresního úřadu ochrany práce (pobočky), který průkaz vydal; (§ 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 29/1946 Sb., kterým se zavádějí pracovní průkazy).

³³ Bezvýznamný identifikátor je pravděpodobně nejrozšířenější prvek v informačních systémech subjektů veřejné správy. Záměr zavedení bezvýznamného identifikátoru zpracovalo Ministerstvo informatiky, materiál prošel připomínkovým řízením a je v něm navržena změna současného stavu, kdy je pro základní identifikaci fyzických osob v rámci informačních systémů veřejné správy dosud v převážné míře používáno rodné číslo, které však má výrazné nedostatky, jenž zabraňují tomu, aby se stalo opravdu jednoznačným a do budoucna používaným jedinečným identifikátorem osob. Hlavním cílem zavedení nového identifikátoru osob je získat identifikátor osoby, který sám o sobě není nositelem významu, který bude unikátní a neměnný v čase; (SLABÁ, Iva. Srovnání problematiky elektronických identifikačních karet v Itálii a v České republice. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Pavla Kovářová. Dostupné z http://is.muni.cz/th/262014/ff_m/).

³⁴ MATOUŠOVÁ, Miroslava; HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5, s. 72.

³⁵ § 34 odst. 3 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích).

Adresní údaje:

Význam adresných údajů spočívá v možnosti kontaktování osoby. Tento identifikátor sám o sobě může být pro přímou nebo nepřímou identifikaci nedostačující, jelikož na stejné adrese mohou bydlet osoby se stejným jménem a příjmením.

Trvalý pobyt je upraven zákonem o evidenci obyvatel. Tento zákon předpokládá, že místo trvalého pobytu si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání, přičemž občan může mít pouze jedno místo trvalého pobytu. Úpravou, jak trvalého, tak i přechodného pobytu, se zabývá i zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, který se dotýká nejenom cizinců, ale i občanů Evropské unie.

Mezi účastnické adresy se kromě telefonního čísla řadí také faxové číslo, volací značka v radiokomunikačním spojení, IP adresa a adresa elektronické pošty. E-mail jako zkratka pro elektronickou poštu, na rozdíl od konveční pošty, je způsobem komunikace pro psaní, posílání a přijímání zpráv v elektronických komunikačních systémech. Z literatury lze vyčíst nejednotný názor na pohled, zda e-mailová adresa je osobním údajem nebo nikoliv. „Z praktických důvodů bude vhodné považovat za osobní údaj zpravidla takovou adresu elektronické pošty, kterou za použití jiných komunikačních forem uvedl sám adresát, a adresu, jejíž součástí je např. část jeho jmenných údajů a jejímž prostřednictvím byl s adresátem opakovaně navázán oboustranně průchodný kontakt.“³⁶ Část odborné veřejnosti se kloní k myšlence, že „při posuzování, je-li určitá informace osobním údajem, záleží na tom, jestli na jejím základě je možnost identifikovat konkrétní fyzickou osobu. V uváděném případě tedy e-mailová adresa ve tvaru jan_novak@seznam.cz osobním údajem nebude, protože takovouto e-mailovou adresu si může založit kdokoliv a nevypovídá nic o svém majiteli. Naproti tomu e-mailová adresa přidělená zaměstnavatelem, která obsahuje jméno a příjmení zaměstnance a název zaměstnavatele, osobním údajem bude, protože minimálně ostatní zaměstnanci na jejím základě mohou danou osobu jednoznačně identifikovat.“³⁷

³⁶ MATOUŠOVÁ, Miroslava; HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5, s. 74.

³⁷ KUČEROVÁ, Alena; NONNEMANN, František. *Ochrana osobních údajů v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha : BOVA Polygon, 2010, 152 s. ISBN 978-80-7273-163-3, s. 15.

Vycházíme-li z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 34/2008-68 Sb.³⁸ a pojmu určitelnosti obsaženého v legální definici osobní údaj, pak je jakákoliv e-mailová adresa osobním údajem. Ve světě současné, vyspělé technologie bývá obvykle e-mailová adresa složena ze jména a příjmení, pseudonymu, apod. a je tedy lehce spojitelná s konkrétní osobou, kterou lze následně kontaktovat, a tak nepřímo identifikovat. Současně každá e-mailová adresa je unikátní, neboť technicky lze u téhož poskytovatele služeb založit pouze jednu e-mailovou adresu (např. jan.novak@seznam.cz, anebo jan.novak41@seznam.cz).

Z vlastní pracovní zkušenosti mohu poukázat na případ stěžovatele, který se jako bývalý zaměstnanec a předseda představenstva jedné nejmenované společnosti prostřednictvím Úřadu pro ochranu osobních údajů domáhal zrušení e-mailové adresy, ve tvaru příjmení@obchodníspolečnost.cz, zřízené zaměstnanci/stěžovateli pro pracovní účely. Tato e-mailová adresa nebyla společností po ukončení pracovně právního vztahu (zániku jeho členství v roce 2007) zrušena a nadále byla aktivní, aniž by - kromě tvrzení stěžovatele - existoval důkaz o jakémkoliv využívání této e-mailové adresy samotnou společností.

Kromě výše uvedených údajů je řada dalších údajů, tzv. popisných, mezi které řadíme tituly před, anebo za jménem, ad hoc pořadová čísla, apod., které jsou podpůrnými identifikátory pro identifikaci.

Na závěr této kapitoly považuji za vhodné doplnit, že osobní údaje chápeme jako určitou množinu údajů, informací, na základě kterých je subjekt údajů identifikován. Někteří autoři, experti a teoretici do této množiny zahrnují podmnožinu nazvanou citlivé údaje. Pro druhé je tato podmnožina samostatnou množinou stojící vedle osobních údajů. To, zda je tato kategorie údajů kategorií samostatnou či nikoliv, není pro výklad pojmů osobní a citlivý údaj v oblasti práva trestného zcela důležité, byť je zřejmé, že bez osobních údajů nelze o citlivých údajích „povednávat“.

³⁸ Prostřednictvím tohoto čísla je však možno daný subjekt v určitém časovém úseku přímo kontaktovat (což se ostatně stalo i v posuzovaném případě), a tento subjekt je tak dosažitelný a jistým způsobem určitelný, a to případně i bez znalosti jeho jména a dalších údajů, které již vazbu na jeho fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu mají.

1.4 Výklad pojmu citlivý údaj

V návaznosti na předcházející kapitolu a vzhledem ke své praxi se osobně kloním k závěru, že kategorie citlivých údajů je podmnožinou údajů osobních. Jestliže se má jednat o citlivý údaj je nezbytné, aby se informace vztahovaly k identifikované či identifikovatelné osobě a současně, aby byla naplněna „skutečnost“ uvedená ve výkladovém ustanovení § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Podle § 4 písm. b) citovaného zákona se citlivým údajem rozumí osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestní čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů.

I když je citlivý údaj podmnožinou osobního, je pro něj stanovený jiný právní režim zpracování. Zákonodárce v § 9 zákona o ochraně osobních údajů taxativně vymezil případy, ve kterých je zpracování citlivých údajů legální a legitimní. Kromě souhlasu a zákonem předvídaných právních titulů, není možné citlivé údaje zpracovávat. Přísnější režim zákonodárce zvolil z důvodu většího zásahu do soukromí subjektů údajů, neboť v řadě případů informace o zdravotním stavu nebo informace o odsouzení za trestný čin mohou mít daleko rozsáhlejší dopad pro jednotlivce v jeho nejen soukromém, ale i veřejném životě (např. v zaměstnání). Zákonodárce vyšší míru ochrany citlivých údajů vyjádřil i vyšší pokuty, kterou lze za porušení povinností při zpracování citlivých údajů uložit. Oproti původní „nižší sazbě“ u „obyčejných osobních údajů“ je výše pokuty dvojnásobná.

Kategorie citlivých údajů je v této rigorózní práci zmiňovaná jen okrajově, neboť pojem citlivý údaj není ve znacích skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji výslovně uveden. „Obligatorní znaky (skupina znaků) skutkové podstaty trestného činu jsou objekt, objektivní stránka, pachatel a subjektivní stránka. Tyto znaky existují u každé skutkové podstaty trestného činu, i když nejsou vždy

výslovně vyjádřeny v dispozici. Nemá-li čin všechny tyto znaky, není tu ani skutková podstata trestného činu.³⁹

Část autorů prosazujících teorii samostatného postavení kategorie citlivých údajů nemá v souvislosti se znaky skutkové podstaty jednoznačnou oporu a v oblasti práva trestného není takový výklad přijatelný. Nepochybné je, že ochrana osobních údajů (ať už pouze „těch osobních“, nebo citlivých), zakotvená v trestním zákoníku, natolik reflektuje potřeby a stav společnosti, že zákonodárce i po rekonstrukci trestního práva považoval za důležité skutkovou podstatu trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji převzít i do nového trestního zákoníku.

Neoprávněné zpracování citlivých údajů lze promítnout do kvalifikovaných skutkových podstat vyjádřených v § 180 odst. 3 písm. c) d) a odst. 4 trestního zákoníku, a to újmou, jež subjektu údajů (poškozenému) vznikla.

³⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9 s. 159.

2. Čin soudně trestný

2.1 Trestný čin

Pojem „čin soudně trestný“ byl původně upraven ve výkladovém ustanovení § 89 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Po rekodifikaci trestního kodexu bylo výkladové ustanovení převzato do § 111 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník; trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

Čin soudně trestný je „nadřazený pojmu trestný čin, který de lege lata zahrnuje jako své kategorie „zločin“ a „přečin“.“⁴⁰ Literatura dále uvádí, že do této kategorie pojmu čin soudně trestný, spadá také trestný čin spáchaný mladistvým, provinění.

Nauka o právu rozlišuje mezi materiálním a formálním pojetím trestného činu, které se v závislosti na úhlu pohledu, a to z hlediska platného zákona (de lege lata), nebo představ o právu (de lege ferenda) vzájemně liší. Koneckonců obě hlediska lze pojmout jak v užším, tak širším rozsahu, tzn. stricto nebo largo sensu. Podstatou však zůstává, že pojetí trestného činu, tak jak ho znala právní nauka téměř 50 let, doznalo změny. Právní úpravu z 60. let minulého století, založenou na tzv. materiálně formálním, nebo jinak řečeno formálně materiálním pojetí trestného činu, vystřídala koncepce formálního pojetí, kterou zákonodárce vyjádřil v § 13 odst. 1 trestního zákoníku; trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Poněkud přísné hledisko, jež mělo posílit objektivitu a rovnost před zákonem a přispět k jednotnému posuzování spáchaných činů ve smyslu zásady nullum crimen sine lege, bylo zákonodárcem doplněno dvěma korektivy, a to hmotně právním, spočívajícím v zásadě subsidiarity trestní represe, vyjádřeném v § 12 odst. 2 trestního zákoníku a procesně právním, vyjádřeném v možnosti státního zástupce věc před

⁴⁰ KRATOCHVÍL, Vladimír; FENYK, Jaroslav aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2, s. 167.

zahájením trestního stíhání odložit, anebo trestní stíhání z důvodu neúčelnosti zastavit.⁴¹ Tato zásada je označována také jako zásada oportunity.⁴²

Zásada subsidiarity trestní represe je jedním z kritérií pro hranici mezi právem správním a trestním, o čemž pojednává část této kapitoly a také kapitola 2.2 *Trestání, kritéria a vztah trestního a správního práva*.

Pro úplnost a okrajové zmínění je vhodné doplnit, že každý trestný čin, každé provinění se vyznačuje svými „znaky“.⁴³ Někdy literatura v terminologii není jednotná a místo slovního vyjádření znaky trestného činu užívá termínu „prvek“.⁴⁴ Těmito znaky jsou: 1. protiprávnost, 2. typové znaky tvořící tzv. skutkovou podstatu trestného činu (objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka) a 3. obecné znaky (požadavky) vztahující se k subjektu (pachatelovi).

2.1.1 Zásada subsidiarity trestní represe

Podle § 12 odst. 2 trestního zákoníku, trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Citované ustanovení se zdá z určitého pohledu a do určité míry srozumitelné, avšak některé případy z praxe poukazují na ne zcela „šťastnou“ aplikaci této zásady. Takovým příkladem je kauza tzv. „tykadlového řidiče“ anebo „výměny sklíček na semaforech pro chodce.“

Médii sledované kauzy rozvířily otázku vrhající stín na nestrannost a nezávislost soudů, neboť se mělo jednat o tzv. „politické kauzy“. V kauze „tykadlového řidiče“ hrál, podle tisku, v neprospěch nestrannosti soudu fakt, že rozsudek ze dne 13. 5. 2011 a usnesení ze dnů 5. 1. 2012 a 13. 2. 2012 vydala samosoudkyně, manželka politika, jehož

⁴¹ § 159a odst. 4 a §172 odst. 2 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁴² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9, s. 113.

⁴³ NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0, s. 110; JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9, s. 159.

⁴⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír; FENYK, Jaroslav aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2, s. 176.

politická strana byla jednáním tzv. tykadlového řidiče poškozena. Obviněný námitku podjatosti však nepodal. Ve stížnosti podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného Nejvyšší soud konstatoval, že nelze přisvědčit stížnosti pro porušení zákona ani stran otázky podjatosti soudkyně. Dále ve vztahu k obviněnému soud konstatoval, že „jednání obviněného je nutno s přihlédnutím k okolnostem případu i k jeho osobě pokládat za čin společensky škodlivý. Uplatnění principu subsidiarity trestní represe a principu ultima ratio přichází v úvahu u méně závažných trestných činů, jímž přečin podle § 228 odst. 2 tr. zákoníku obecně je, za situace, kdy lze učinit odůvodněný závěr, že vyvození trestní odpovědnosti obviněného a s ním spojených sankcí ukládaných podle trestního zákoníku není nezbytné, tj. v případech, kdy dostačujícím je uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Takové závěry bude možno učinit zejména tehdy, kdy veškeré okolnosti případu budou svědčit závěru, že aplikace norem trestního práva není nezbytná, neboť nehrozí ze strany pachatele opakování protiprávního jednání stejného či závažnějšího charakteru a kdy samotné hodnocené jednání (v rámci naplnění znaků skutkové podstaty) leží pod dolní hranicí trestnosti tohoto jednání. Takový závěr v případě obviněného však učinit nelze.“⁴⁵

Nejen laickou, ale i odbornou veřejností bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu považováno za nesprávné, „nevyplyvající z ustanovení trestního zákoníku, který kritéria společenské škodlivosti stanoví jednoznačně, bez podmínky, že by se tato kritéria uplatnila jen v tom případě, jestliže jsou znakem příslušné skutkové podstaty.“⁴⁶

Druhá kauza „semafory“ je datována ke dni 8. dubna 2007, kdy v Praze na padesáti semaforech pro chodce, umělec „Roman Týc“, vyměnil sklíčka panáčků za panáčka čůrajícího, kakajícího, ležícího, s pistolí u hlavy, oběšeného, o berlích bez nohy, i maminku s dítětem apod. Zásadu subsidiarity trestní represe, vyjádřenou v § 12 odst. 2 trestního zákoníku nebylo možné aplikovat, neboť z logiky věci je zřejmé, že nový trestní zákoník v té době ještě platný nebyl. Ve vztahu k úpravě předešlé bylo možné zásadu subsidiarity trestní represe nalézt v materiálním pojetí trestného činu, vyjádřeného v § 3 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, kdy čin, jehož stupeň

⁴⁵ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 15. srpna 2012, sp. zn. 6 Tz 50/2012]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9, s. 131.

nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.

Soud dospěl k závěru, že „umělec“ svým jednáním naplnil znaky trestného činu poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb. za což mu byl uložen peněžitý trest, přičemž podle trestního zákona je peněžitý trest vykonán v okamžiku, kdy byl odsouzeným řádně zaplacen v celé výměře, jak byl uložen. Jelikož umělec odmítl částku 60.000 korun českých zaplatit (náhradu způsobené škody zaplatil) musel nastoupit k výkonu trestu odnětí svobody, neboť ukládá-li soud peněžitý trest, stanoví pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl vykonán, náhradní trest odnětí svobody až na dvě léta. Umělec se ke své kauze vyjádřil slovy: „Dodnes ho nevnímám jako trestný čin, ani jako přestupek, ba právě naopak. Nezištně, bez nároku na honorář v plném vědomí jsem uskutečnil tento projekt, o kterém jsem přesvědčen, že byl na dobu instalace přínosem pro společnost. Občas Roman Týc“.⁴⁷

V obou výše zmiňovaných kauzách jak „tykadlový řidič“, tak „semafory“ bylo pro odpovědnost těchto „pachatelů“ možné využít prostředky nabízené jiným právním odvětvím, a to odvětvím práva správního nebo občanského. V první kauze mohl být pachatel uznán vinným ze spáchání přestupku podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, neboť přestupku se dopustí ten, kdo úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí. Druhá kauza naplňuje znaky spáchání přestupku podle § 23 odst. 1 písm. a) téhož zákona, neboť přestupku se dopustí ten, kdo úmyslně zničí, poškodí, znečistí nebo neoprávněně odstraní, zamění, pozmění, zakryje, přemístí nebo umístí návěstidlo, signální nebo návěstní znak, signální nebo návěstní zařízení, informační zařízení pro cestující, vyvěšený jízdní řád, označení zastávky veřejné dopravy nebo jiného dopravního zařízení anebo neoprávněně používá takové zařízení.

V demokratických státech je trestní právo vnímáno jako nejzazší prostředek (tzv. ultima ratio), neboť použití prostředků trestního práva představuje nejzávažnější zásahy do práv jednotlivce. Podle mého názoru prostředky trestního práva musí (ne pouze mohou)

⁴⁷ Lidovky.cz. ČTK. Výtvarník Týc půjde do vězení, nezaplatil pokutu. 6 prosince 2011. [cit. 20.02.2014]. Dostupné z http://www.lidovky.cz/vytvarnik-tyc-pujde-do-vezeni-nezaplatil-pokutu-f6s-/lide.aspx?c=A111206_102932_lide_ape.

být používány pouze a jen v případech, v nichž použití prostředků jiných právních odvětví selhává a není efektivní. V poměrně krátké době účinnosti „nového“ trestního zákoníku se řada rozhodnutí musela s aplikací zásady subsidiarity trestní represe určitým způsobem vyrovnat, přičemž ve výkladové interpretaci nebyla vždy jednota, což byl jeden z důvodů vydání stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu „ultima ratio.“ K návrhu stanoviska se vyjádřily také instituce oslovené Nejvyšším soudem, mimo jiné i Právnická fakulta Karlovy Univerzity. Ve stanovisku soudu se mimo jiné uvádí, že „zakotvení zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu použití trestního práva jako „ultima ratio“ do trestního zákoníku má význam i interpretační, neboť znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý.“⁴⁸

Byť zmiňované kauzy nemají s ochranou osobních údajů co dočinění, jsou ve vztahu k ochraně osobních údajů vhodnými příklady, neboť po věcné stránce mají poukázat na střet názorů odborné veřejnosti (soudců, profesorů, advokátů) k aplikaci zásady subsidiarity trestní represe, která je z hlediska využití mimotrestních prostředků ochrany i pro oblast ochrany osobních údajů určující aplikační zásadou.

Nový trestní zákoník a tedy „nová kodifikace je založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti.“⁴⁹ Mimotrestním prostředkům ochrany osobních údajů je s ohledem na věcný rozsah problematiky věnována samostatná kapitola 7. *Mimotrestní prostředky ochrany osobních údajů.*

⁴⁸ Nejvyšší soud České republiky. Stanovisko Nejvyššího soudu. K výkladu ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu „ultima ratio“. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS*. 2013, 4. vydání, s. 456. Sp. zn./Čj. Tpjn 301/2012.

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. In. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, 117 s. ISSN 1210-6348. s. 22.

Především v demokratických státech je potřeba správně a citlivě zohledňovat jakékoliv jednání přesahující obecný standart očekávaného chování jednotlivce tak, aby následný zásah do jeho práv (omezení svobody), byť s dobrým úmyslem orgánů veřejné moci pachatele „napravit“, nevyvolal změnu k horšímu. Státní zásah je potřeba „v rámci kriminální politiky uplatňovat přiměřeně a maximálně zdrženlivě, a to zejména při realizaci trestního postihu, kdy s ohledem na závažnost trestní sankce, která je nezřídká způsobila ohrozit sociální existenci dotčené osoby, je nutno zajistit, aby trestní právo bylo použito teprve tehdy, kdy ostatní sociálně politické a právní prostředky nejsou dostatečně účinné nebo selhávají. Toto pojetí, které v obecné poloze řeší vztah hierarchie odpovědnosti, včetně vztahu k přestupkům a jiným správním deliktům, právně vyústilo do zakotvení zásady subsidiarity trestní represe do textu trestního zákoníku, což má nepochybně za cíl posílit její praktické využití při aplikaci konkrétních trestněprávních norem.“⁵⁰

2.1.2 Procesně právní korektiv

Hmotně právní korektiv doplňuje procesně právní upravený v § 159a odst. 3 a § 172 odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), na základě kterého státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání má možnost věc usnesením odložit, a to z důvodu neúčelnosti trestního stíhání spočívající v okolnostech, kdy trest, k němuž může trestní stíhání vést je zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne, anebo v případě, bylo-li o skutku již rozhodnuto jiným orgánem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za dostačující. „Usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu je i po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. rozhodnutím, které nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (§ 11 odst. 1 písm. f) až h) trestního řádu). I kdyby takové usnesení vydané policejním orgánem státní zástupce nezrušil ve lhůtě 30 dnů od jeho doručení státnímu zástupci podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu a nezrušil je ani z podnětu stížnosti včas podané oprávněnou osobou, může vydat i po uplynutí této doby pokyn k pokračování prověřování

⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník I: komentář. Obecná část (§ 1-139)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 116.

skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 157 odst. 2 věta první trestního řádu).“⁵¹ Státní zástupce má zcela logicky širší pravomoc než policejní orgány a z důvodu neúčelnosti trestního řízení může trestní stíhání zastavit, pokud vzhledem k významu chráněnému zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

Důležitými pojmy v procesním korektivu jsou účel a účelnost. Obecně lze říci, že účel lze charakterizovat jako hlavní cíl či smysl věci nebo jednání a účelnost jako funkčnost, vhodnost či záměrnost. Soudy účelnost vykládají v kontextu dalších obligatorních podmínek (okolnostem) vyplývajících z § 172 odst. 2 písm. a) b) a c) trestního řádu. Tak např. „splnění obligatorní podmínky ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř. o zastavení trestního stíhání záleží v tom, že vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1 tr. ř.) bylo dosaženo, nebude zpravidla možno dovést v případech, kdy obviněný popírá dosud učiněné závěry orgánů činných v trestním řízení o podstatných okolnostech trestné činnosti kladené mu za vinu.“⁵²

Účelem trestního řádu je mimo jiné i dodržení práva na spravedlivý proces, který spočívá nejen ve spravedlivém potrestání pachatele, ale také musí představovat záruku, že nevinný člověk nebude trestně stíhán, což právě policejním orgánům, státním zástupcům a v neposlední řadě také soudům dává zásada subsidiarity trestní represe možnost tvrdost a formálnost zákona „zjemnit“.

⁵¹ Nejvyšší státní zastupitelství. Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce povahy usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu. *In Sběrka výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství. Stanoviska z trestního práva procesního za rok 2002. Pořadové č. 10/2002. Dostupné z <http://www.nsz.cz>.*

⁵² Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 11 Tdo 1200/2004]. *In Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 2005, svazek 9, s. 318. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.*

2.2 Trestání, kritéria a vztah trestního a správního práva

Jak již bylo naznačeno v předešlých kapitolách, trestní a správní právo představují určitou míru zásahu do integrity člověka, a to hlavně aplikací norem, prostřednictvím kterých státní orgány vynucují splnění zákonem žádoucího chování. Důležité je, jaký postih orgány veřejné moci při vynucování žádoucího chování uplatní a jakými způsoby (prostředky) tak činí.

Jako určující kritéria, na základě kterých lze rozlišovat mezi správním deliktem a trestným činem jsou intenzita zásahu a právem chráněný zájem. Posouzení těchto kritérií lze provést v rámci zásady subsidiarity trestní represe. „U správních deliktů je chráněným zájmem řádná správa veřejných záležitostí, kdežto u trestných činů se chrání širší okruh společenských hodnot a zájmů, zejména život a zdraví osob.“⁵³

S rozlišováním na správní delikty a trestné činy úzce souvisí i sankce, které lze za protiprávní jednání uložit. Avšak ne vždy bude objektivním, rozlišujícím kritériem, neboť pokuta uložená správním orgánem může být vnímána hůř než podmíněné odsouzení za trestní čin.

Byť v předešlých kapitolách poukazují na zásadu subsidiarity trestní represe, prostřednictvím které by měla být posouzena „hraničnost“ práva trestního a správního, lze nejen v literatuře, ale i v judikatuře soudů narazit na stírání rozdílu mezi správními delikty a trestnými činy. „Velice často se objevuje názor, že dělení mezi správní delikty (policejní delikty) a trestné činy (soudní delikty) je věcí nahodilosti, potažmo pouze vůle zákonodárce, kterému orgánu svěří příslušnou agendu k projednávání, což může být zase dáno praktickými důvody. Proto ani nepřekvapí názor, že bylo vyčerpáno velmi mnoho zbytečného úsilí k tomu, aby se rozřešila otázka, které delikty náleží soudnímu, které správnímu právu trestnímu.“⁵⁴

Judikatura Nejvyššího správního soudu uvádí, že „rozhraničení mezi trestnými (a tedy soudem postižitelnými) delikty a delikty, které stíhají a trestají orgány exekutivy, je výrazem vůle suverénního zákonodárce; není odůvodněno přirozenoprávními principy, ale daleko spíše je výrazem trestní politiky státu. Bylo by ostatně možno na mnohých případech z historického právního vývoje dokumentovat, že např. snaha účelově snížit

⁵³ BOHADLO, David; POTĚŠIL, Lukáš; POTMĚŠIL, Jan. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2013, 220 s. ISBN 978-80-7400-413-1, s. 11.

⁵⁴ *Ibid.*, s. 11.

nepříznivě se vyvíjející počty spáchaných trestných činů vedla v některých případech ke změnám zákonů, přesouvajícím trestné činy méně závažné do kategorie přestupků, anebo na druhé straně rozmáhající se drobné delikty byly novelami zákonů přesunuty do kategorie činů soudně trestných. Z těchto důvodů – a přinejmenším od okamžiku, kdy byla ratifikována Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – není rozhodné, zda pozitivní právo označuje určité deliktní jednání za trestný čin nebo za správní delikt.⁵⁵

Závěrem lze shrnout, že vztah práva trestního a správního „není chápán jako antagonistický, nýbrž jako vztah kooperace, neboť jde o součásti širšího rámce trestání jako takového.“ Tím se do jisté míry stírá rozdíl mezi správními delikty a trestnými činy a ve svém důsledku i opodstatnění rozdělení na správní delikty a trestné činy.⁵⁶

„Samotná hranice mezi soudními a správními delikty je také dosti pohyblivá. Vymezení objektivních kritérií pro stanovení určujících rozdílů mezi oběma druhy deliktů se zdá problematickým a prozatím nebylo teorií ani praxí uspokojivě vyřešeno.“⁵⁷

2.3 Skutková podstata trestného činu

Pojem skutkové podstaty vytvořila německá teorie vycházející z procesního pojmu *corpus delicti*.⁵⁸ Doslovně přeloženo z latiny „tělo deliktu“ neboli předmět doličný, je určitá věc důležitá pro trestní řízení. Slouží k prokázání toho, zda se skutek, v němž je spatřován daný trestný čin, opravdu stal. Jde tedy především o přímý důkazní prostředek.

Skutková podstata je pojem, který vytvořila nauka a o kterém se zákon nezmiňuje. V literatuře se objevují různé definice objasňující a přibližující pojem skutkové

⁵⁵ Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 27. října 2004, čj. 6 A 126/2002-27]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2005, svazek 2, s. 149.

⁵⁶ BOHADLO, David; POTĚŠIL, Lukáš; POTMĚŠIL, Jan. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2013, 220 s. ISBN 978-80-7400-413-1, s. 13.

⁵⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 500 s. ISBN 978-80-7478-002-8, s. 198.

⁵⁸KRATOCHVÍL, Vladimír; FENYK, Jaroslav aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2, s. 195.

podstaty; „skutková podstata je jedním z formálních znaků trestného činu. Jde o právní formu vyjadřující typové znaky trestného činu uvedené v trestním zákoně.“⁵⁹ „Zákonné skutkové podstaty trestných činů odrážejí reálnou existenci pro společnost typicky natolik škodlivých činů, proti nimž je ji třeba chránit trestními sankcemi... Důsledkem toho je skutková podstata chápaná, stejně jako trestný čin, tzn. formálně-materiálně.“⁶⁰ „Skutkovou podstatou určitého druhu trestného činu tedy rozumíme souhrn jeho typových znaků, které na jedné straně vyjadřují typovou škodlivost daného druhu trestného činu pro společnost a na druhé straně odlišují tento druh trestného činu od jiných druhů trestných činů.“⁶¹

V závislosti na celkové úrovni (vyspělosti) společnosti, jaké hodnoty je schopna uznávat a dodržovat, se odvíjí také kriminalizace činů. Smyslem kriminalizace je ve společnosti udržovat pořádek a stabilitu a vytvářet jednotný a základní právní rámec minimálních standardů chování, a to i prostřednictvím sankcí, které za porušení nebo ohrožení právem chráněného zájmu hrozí. Jde o určitý způsob prevence, kdy prostřednictvím sankcí je zájem „většinové společnosti“ od spáchání trestného činu potencionálního pachatele odradit.

Promítnutí hodnotových změn společnosti do zákonného rámce je, byť někdy k dlouhému legislativnímu procesu, efektivní. Tzn., že přijetím zákona novelizujícího trestní předpisy se doposud dovolené, ale dále více již netolerovatelné chování stává výstrahou pro potencionální pachatele v podobě sankce.

Skutková podstata ve svém souhrnu musí být jasná, přesná a určitá, což vyplývá ze zásady *nullum crimen sine lege certa*, *nulla poena sine lege certa*, a současně by neměla být příliš kazuistická. Jinými slovy skutková podstata obsahuje popis trestného činu, a určuje, o jaký trestný čin jde, přičemž znaky skutkové podstaty jsou obsaženy nejen ve zvláštní části trestního zákoníku, ale i v části obecné.

Skutkovou podstatu lze třídit podle: vyjádření v zákoně (popisné, odkazovací, blanketní), závažnosti trestných činů (základní, kvalifikované, privilegované)

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9, s. 156.

⁶⁰ KRATOCHVÍL, Vladimír; FENYK, Jaroslav aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2, s. 196.

⁶¹ NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0, s. 116-117.

a struktury (jednoduché a složité). Dále také podle charakteru a stupně společenské škodlivosti (základní, kvalifikované, privilegované), struktury znaků jednotlivých prvků (jednoduché a složité), povahy hypotetické dispozice (přikazující, zakazující, blanketové, odkazující, popisné, obecné, kazuistické, taxativní a demonstrativní), okruhu subjektů (obecný, speciální a konkrétní pachatel).⁶²

2.3.1 Znaky skutkové podstaty

Znaky skutkové podstaty, jinak řečeno prvky, vymezují podmínky trestní odpovědnosti a z hlediska obligatornosti je lze obecně členit do čtyř,⁶³ případně pěti skupin⁶⁴: objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka a *protiprávnost*. Z obecného hlediska je pro následné posouzení trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji vymezení jednotlivých pojmů žádoucím, a proto má tato kapitola své opodstatnění i v mojí rigorózní práci.

2.3.1.1 Objekt trestného činu

Objekt trestného činu, jako obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu, charakterizují ve vztahu k ostatním znakům skutkové podstaty určité zvláštnosti, neboť pro skutkovou podstatu trestného činu má klíčový význam. Nejenže je hlediskem pro systematiku zvláštní části trestního zákoníku, ale zpravidla v zákoně vyjádřen není a dovozujeme jej výkladem. Jde o právem chráněné hodnoty, zájmy anebo vztahy. Literatura mluví o těchto hodnotách jako o právním statku a z pohledu ochrany

⁶² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9, s. 160-163; NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0, s. 120-123; KRATOCHVÍL, Vladimír; FENYK, Jaroslav aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2, s. 199.

⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9, s. 159; NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0, s. 117.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník I: komentář. Obecná část (§ 1-139)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 145.

společnosti je natolik důležitý, že již samotné ohrožení hodnot chráněných trestním právem je spojováno s odpovědností.

Trestní právo chrání společenské hodnoty a vztahy upravené jinými právními odvětvími, zejména právem ústavním, občanským, rodinným a současně má trestní ochrana v těchto případech druhotný charakter ve smyslu principu „ultima ratio“.

Objektem jsou tedy hodnoty společenského řádu, které zákonodárce u některých trestných činů výslovně zmiňuje, jako např. osobní svoboda, zdraví, a které striktně odlišujeme od předmětu útoku. Předmětem útoku je konkrétní, reálný předmět (lidé, věci, jiné majetkové hodnoty), který je trestným činem zasažen. Současně je zasažen i objekt trestného činu, avšak předmět útoku nám na otázku, jaký objekt byl zasažen, přímo neodpovídá, a dokonce některé trestné činy hmotný předmět útoku nemají. Objektem trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji je právo na ochranu před neoprávněným zpracováním osobních údajů. Jelikož trestný čin bezprostředně zasahuje hmotný předmět útoku, a tím objekt trestného činu, je v případě neoprávněného zpracování osobních údajů předmětem člověk (fyzická osoba), kterému byla neoprávněným nakládáním s jeho osobními údaji způsobena újma. Ve většině případů se však tato fyzická osoba o neoprávněném zpracování svých osobních údajů vůbec nedozví, není-li např. oznamovatelem trestného činu. Např. součástí ztraceného správního spisu jsou osobní údaje fyzických osob, oznamovatelů, svědků, apod., kteří nemusí mít vědomí o tom, že jejichž osobní údaje a informace sdělené orgánu veřejné moci byly neoprávněně zpracovány.⁶⁵

2.3.1.2 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránku trestného činu charakterizuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Obligatorními znaky jsou jednání, následek trestného činu, příčinný vztah mezi jednáním a následkem, fakultativními znaky zejména místo a čas jednání, hmotný předmět útoku a prostředek ke spáchání trestného činu. Obecně lze říci, že jednání je pojem pro jakoukoliv více či méně reflektovanou a cílevědomou činnost.

⁶⁵ Desítky policejních spisů s citlivými osobními údaji objevili včera náhodní kolemjdoucí u tramvajové zastávky v Brně. (ČT Brno. Policejní spisy ležely u zastávky tramvaje. Zřejmě vyhozené. 21. června 2010. [cit. 31.05.2014]. Dostupné z www.ceskatelevize.cz).

Aristotelovo rčení, že „o jednání lze mluvit jen tam, kde původce ví, že mohl jednat také jinak, nebo nejednat, přičemž jeho původ musí být v jednajícím člověku samém, nikoli mimo něho,“⁶⁶ lze vtáhnout i do práva trestního. V trestním právu jde o projev vůle ve vnějším světě, který je cílevědomý tzn., spojuje v sobě vědomý projev sledující určitý cíl. Jde o dvě složky, vnitřní (vůle) a vnější (projev vůle), které jsou vzájemně propojeny a schází-li některá z nich, nezakládá takové jednání odpovědnost podle práva trestního. Projev vůle je obsažen také u nedbalostního jednání, i když se cíl, záměr co do „výsledku“ neshoduje s původním.

Od nedbalostního jednání odlišujeme jednání osob nepřičetných, tedy osob, které pro duševní poruchu v době spáchání činů nemohli rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání. Zjištění nepřičetnosti jako okolnosti vylučující trestní odpovědnost je otázkou právní; její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů. Povaha této otázky však vyžaduje, aby toto posouzení bylo založeno na skutkovém podkladu, který představuje procesní uplatnění odborných znalostí z oboru psychiatrie... Obecně platí, že soudu nepřisluší nahrazovat důkaz znaleckým posudkem „hodnocením“ vlastním.⁶⁷

Jednání může spočívat jak v konání nebo také v nekonání, lépe řečeno v opomenutí. Rozlišujeme obecnou povinnost konat a opomenutí zvláštní povinnosti. „Právní teorie uvádí tři důvody zvláštní povinnosti konat. Povinnost může být stanovena zákonem (popř. jiným právním předpisem), smlouvou, nebo může vyplývat z jiných okolností, pokud se její porušení svým významem přibližně rovná závažnosti porušení dvou předem uvedených. Uváděny jsou zejména tzv. ingerence, kdy povinnost konat, odstranit nebezpečí, vyplývá z předchozího nebezpečného jednání a tzv. garance, kdy garant přebírá svým jednáním záruku za integritu chráněné právní hodnoty“.⁶⁸

Druhým obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu je následek, tedy porušení či ohrožení objektu trestného činu, který odlišujeme od účinku vážícího se

⁶⁶ ARISTOTELÉS. *Etika Níkomachova*. 3., nezměn. vyd. Překlad Antonín Kříž. Praha: Rezek, 2009, 291 s. ISBN 978-80-8602-729-6.

⁶⁷ Ústavní soud. Nález Ústavního soudu [ze dne 15. března 2012, sp. zn. III. ÚS 1330/11]. In *Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*. 2012, svazek 64, s. 673.

⁶⁸ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 19. ledna 2009, sp. zn. 11 Tdo 1212/2008] In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

k hmotnému předmětu útoku. Trestní zákoník rozlišuje mezi následkem - jako znakem skutkové podstaty, těžším následkem, zvláště závažným následkem, škodlivým a zvláště těžkým a těžko napravitelným následkem. Závažnost následku má význam z hlediska určení společenské škodlivosti, povahy a závažnosti trestného činu. Zvláštní význam má u majetkových deliktů, i když závažnost následku nelze hodnotit pouze vzhledem k výši škody na hmotném či nehmotném předmětu útoku.

Třetím obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu je kauzální nexus, vztah mezi jednáním a následkem. V trestním právu je nutným předpokladem vzniku odpovědnosti. Tento vztah je dán tím, že bez určité příčiny, např. protiprávního úkonu, by daný škodlivý následek nenastal, případně by nenastal takovým způsobem, jakým nastal. Jedná se tzv. teorii podmínky (*conditio sine qua non*), která zakládá širokou odpovědnost, jež je korigována zásadou umělé izolace jevů a gradací příčinné souvislosti. Od příčinné souvislosti je nicméně potřeba odlišovat zavinění, tedy subjektivní vztah pachatele k jeho následku. „Při zkoumání trestní odpovědnosti pachatele je však nutné vždy posuzovat jen trestněprávní příčiny a trestněprávní následek, resp. účinek, (tzv. zásada umělé izolace jevů) a současně určit i význam jednotlivých trestně právně relevantních příčin a jejich vliv na způsobení následku předpokládaného konkrétním ustanovením trestního zákona (tzv. zásada gradace příčinné souvislosti). Různé příčiny mají totiž různý vliv na způsobení následku a každá z nich proto může mít i různý význam. Teprve po zjištění příčinného vztahu je možné zkoumat otázku zavinění. Alespoň v hrubých rysech musí být nejen jednání pachatele, ale i příčinný průběh vedoucí k následku a tento následek zahrnut zaviněním. U nedbalostních trestných činů musí proto pachatel vývoj příčinné souvislosti i následek předvídat a bez přiměřených důvodů spoléhat, že jej nezpůsobí (nedbalost vědomá), event. následek a příčinný průběh k němu pachatel podle okolností a svých poměrů předvídat měl a mohl (nedbalost nevědomá).“⁶⁹

⁶⁹ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 25. července 2012, sp. zn. 5 Tdo 548/2012]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

2.3.1.3 Subjekt trestného činu

Subjekt trestného činu je vymezen v § 22 trestního zákoníku, a to jako pachatel, osoba, která svým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu, nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná a dále také osoba, která užila jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně, a také ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem. Podle citovaného ustanovení může být pachatel pouze osoba fyzická. § 113 trestního zákoníku okruh pachatelů rozšiřuje a stanovuje, že pachatelem se rozumí i spolupachatel a účastník.

Zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, byla zavedena trestní odpovědnost osob právnických. S účinností od 1.1.2012 zákon reaguje na evropskou legislativu přijímanou jednotlivými státy, když v roce 1994 ve Francii, v 1999 Belgii, v Polsku 2002 a v roce 2003 Litvě byla do vnitrostátních právních předpisů zavedena trestně právní odpovědnost osob právnických. Podle § 7 a 9 zákona č. 418/2011 Sb. se trestnými činy pro účely tohoto zákona rozumí zločiny a přečiny uvedené v trestním zákoníku, přičemž pachatelem trestného činu je právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně. Z uvedeného tedy plyne, že pachatel trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji může být pouze fyzická osoba, nikoli právnická.

2.3.1.4 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka trestného činu, jako čtvrtý znak skutkové podstaty, je tvořena obligatorním znakem zavinění a fakultativními znaky, kterými jsou pohnutka, cíl nebo záměr. Podle § 13 odst. 2 trestního zákoníku je k trestní odpovědnosti za trestný čin třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Tzv. zásada *nullum crimen sine culpa* se promítá do určení odpovědnosti českého trestního práva, která je na základě zmiňované zásady odpovědností subjektivní. Pachateli tedy nelze přičítat okolnost, kterou nezavinil, tudíž

česká věda trestního práva vychází z pojetí viny, jako širšího pojmu zahrnujícího v sobě vinu a zavinění.

Zavinění jako vnitřní psychický vztah pachatele k podstatným složkám trestného činu v sobě zahrnuje jak vnímání pachatele, tedy složku vědění (intelektuální), tak chtění neboli srozumění, tedy složku volní. Obě složky nemusejí zcela přesně odrážet objektivní realitu a skutečné okolnosti tak mohou být nahrazeny v představě pachatele. Vědomost a vůle se posuzují v době činu, což vyplývá i ze staré latinské zásady *dolus antecedens aut superveniens non nocet*, avšak pro určení formy zavinění jsou rozhodující okolnosti před i po spáchání činu. „Při posouzení zavinění pachatele lze vycházet i z následného chování po spáchání činu, neboť i taková okolnost může vyjadřovat vnitřní vztah pachatele k výsledku jeho jednání.“⁷⁰

Judikatura je ve vztahu k výkladu míře zavinění a jeho posuzování jednotná, nikoli jako v případě výkladu osobní údaj. „Míra zavinění je stanovena jak ve vztahu k formě zavinění, tak i k jeho obsahu. Úmysl je těžší forma zavinění než nedbalost. Čím je pachatel lépe obeznámen se všemi rozhodujícími skutečnostmi naplňujícími znaky trestného činu, tím vyšší je míra zavinění a naopak. Závěr o zavinění pachatele musí být vždy prokázán výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout (srov. R 19/1971). Závěr o tom, zda tu je zavinění ve smyslu trestního zákona a v jaké formě (§ 4 a § 5 tr. zák.) je závěrem právním. Tento právní závěr o subjektivních znacích trestného činu se však musí zakládat na skutkových zjištěních soudu, vyplývajících z provedeného dokazování, stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu. Skutečnosti duševního (psychického) života významné pro právní závěr o tom, zda tu je zavinění a v jaké formě, jsou předmětem dokazování právě tak, jako všechny ostatní okolnosti naplňující znaky trestného činu“⁷¹

Dvě formy zavinění, úmysl a nedbalost jsou předmětem dokazování a následně posuzovány z hlediska právního. *Dolus directus* nebo *dolus eventualit*, jako dva druhy (stupně úmyslu) se vzájemně liší, neboť v případě přímého úmyslu pachatel chtěl

⁷⁰ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. května 2010, sp. zn. 8 Tdo 394/2010]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

⁷¹ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. srpna 2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011] In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2013, svazek 3, s. 343.

způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit chráněný zájem a v případě nepřímého úmyslu pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

Srozuměním je pokryta lhostejnost, která stojí na rozcestí mezi úmyslným a nedbalostním trestným činem. Zatímco tzv. nepravá lhostejnost, zda následek nastane nebo nikoli je posuzován buď to jako nepřímý úmysl, nebo vědomá nedbalost, u pravé lhostejnosti, kdy pachatel s následkem není srozuměn a spoléhá, že k porušení nebo ohrožení právem chráněných zájmu nedojde, jde o vědomou nedbalost.

Jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem právem chráněný, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo nevěděl, že svým jednáním může takové porušení, nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl, je trestný čin spáchán z nedbalosti. Při vědomé nedbalosti (culpa luxuria) pachatel následek trestného činu způsobit nechce, ani s ním není srozuměn, ale současně ví, že následek způsobit může, což je kritérium pro posouzení nedbalosti jako takové. Jestliže pachatel ani nevěděl, jedná se o nevědomou nedbalost (culpa negligentia). Avšak spoléhá-li pachatel na šťastnou náhodu, nejedná se o nedbalost, ale o úmysl nepřímý.

Společným znakem jak vědomé, tak nevědomé nedbalosti je míra opatrnosti pachatele. Tato míra se odvíjí od objektivního a subjektivního hlediska. Zatímco objektivní hledisko „měří“ stejným metrem (až na výjimečné případy) každému, neboť nelze požadovat vyšší míru opatrnosti, než jaká plyne z bezpečnostních norem, subjektivní hledisko opatrnosti se odvíjí od schopnosti pachatele vynaložit určitou míru opatrnosti, snahu, v konkrétním případě, což je ovlivněno řadou faktorů, jako např. zkušenosti, vzdělání, inteligence, ale i faktory nezávislémi na vlastnostech pachatele jako např. prostředí, čas, povětrnostní podmínky apod. Vyšší stupeň nedbalosti, tedy hrubá nedbalost je předpokládána u některých trestných činů, což zdůrazňuje v důvodové zprávě i zákonodárce: „Některé trestné činy (např. hospodářské či proti životnímu prostředí) budou nadále stíhatelné jen v případě tzv. hrubé nedbalosti (§ 16 odst. 2), kterou náš zákon dosud nezná, a která není podle navrhované úpravy zvláštním druhem nedbalosti vedle vědomé a nevědomé nedbalosti, ale jen vyjádřením míry nedbalosti

požadované trestním zákonem, a to ať už jde o nedbalost vědomou či nevědomou.⁷² Kritérium hrubé nedbalosti se váže na postoj pachatele, což v případě trestného činu lze k jednotlivým znakům skutkové podstaty zdůvodnit zvlášť pro daný trestný čin. Tak např.: „O vyšším stupni intenzity nedbalosti (vědomé), jež odpovídá znaku hrubé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku u přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku, svědčí mimo jiné to, že pachatel si neopatřil potřebné podklady k úkonům, jimiž nakonec způsobil škodu na opatrovaném nebo spravovaném majetku, anebo že zcela opomněl některé rozhodné skutečnosti, které sice nevyžadovaly žádné konkrétní odborné zkušenosti, ale které v konečném důsledku vedly ke vzniku škody na takovém majetku.“⁷³

Ve vztahu k trestnému činu neoprávněného nakládání s osobními údaji postačuje pouhá nedbalost a to jak u první, tak druhé základní skutkové podstaty tohoto trestného činu vyjádřena slovní formulací „byť i z nedbalosti“.

2.3.1.5 Protiprávnost

Podle § 13 odst. 1 trestního zákoníku je trestným činem pouze čin protiprávní. Protiprávnost (rozpor s právní normou) vyvozujeme z celého právního řádu a nejen z práva trestního, ale i z porušení norem jiných právních odvětví. Pro vymezení znaku protiprávnosti využívá zákonodárce slovní formulace - neoprávněně, bez povolení, nedovoleně, v rozporu s jiným právním předpisem. To, zda protiprávnost obligatorním znakem skutkové podstaty je vystihuje nejlépe literatura: „Můžeme tedy uzavřít, že obecnou charakteristiku protiprávnosti (rozpor s právním řádem jako celkem) podobně jako obecné znaky charakterizující pachatele (věk a přičetnost) do skutkové podstaty nezahrnujeme, neboť nejde o znaky odlišující jednotlivé typy trestných činů, ale naopak znaky všem trestným činům společné. To však na druhé straně neznamená, že protiprávnost do znaků skutkové podstaty nepatří, neboť u těch trestných činů, kde je dostatečně typizována, má takovou rozlišovací schopnost. Proto v těch skutkových podstatách, kde zákon konkrétně uvádí a zpravidla i vymezuje protiprávnost jako znak

⁷² Důvodová zpráva ze dne 25. února 2008 k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Poslanecká sněmovna Parlamentu*. Sněmovní tisk č. 410/0. Dostupné z <http://www.psp.cz>.

⁷³ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 15. srpna 2012, sp. zn. 5 Tdo 779/2012]. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

dispozice právní normy, je tento znak součástí typových znaků trestného činu...“⁷⁴ Je tedy možno uzavřít, že protiprávnost je obligatorním znakem skutkové podstaty.⁷⁵

Problematika skutkové podstaty trestného činu je podrobně zpracována v řadě odborných knih. Rozhodnutí soudů častokrát odkazují na odbornou literaturu, což jsem při psaní této rigorózní práce využil obdobně i já, neboť výklad některých pojmů nelze jednoznačně a jednoduše vlastními slovy nahradit tak, aby interpretace pojmů neztrácela na svém původním významu.

Protiprávnost u trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji je vyjádřena slovní formulací „neoprávněně“.

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník I: komentář. Obecná část (§ 1-139)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 149.

⁷⁵ *Ibid.*, s. 152.

3. Neoprávněné nakládání s osobními údaji

3.1 Pohled do historie

Pod číselným označením § 178 byl původně před novelizacemi zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, upraven trestný čin maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi, který byl z trestního zákona „vypuštěn“ novelou č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád.⁷⁶

Zákon č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ze dne 10. listopadu 1993 s účinností od 1.1.1994, novelizoval zákon č. 140/1961 Sb. a do zvláštní části vložil novou skutkovou podstatu trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji, která byla zákonem č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů a zákonem č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, novelizována. Změna trestního zákona zákonem č. 148/1998 Sb. se dotýkala skutkové podstaty trestného činu (subjektivní stránky) a k naplnění trestní odpovědnosti již postačovalo zavinění z nedbalosti. Zákonem č. 101/2000 Sb. byl v odstavci prvním a druhém zaveden pojem „osobní“, byť trestný čin ve svém názvu tento pojem obsahoval. Zákon č. 52/2009 Sb. zrušil kvalifikovanou skutkovou podstatu spočívající ve způsobení vážné újmy na právech a oprávněných zájmech osoby, jíž se údaj týká a rozšířil prostředky ke spáchání trestného činu, kterého se lze dopustit i veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobným účinným způsobem.

Důvodová zpráva k zákonu č. 290/1993 Sb. vymezovala potřebu novelizace trestného zákona v souvislosti s probíhajícími změnami ve společnosti. Současně si zákonodárce uvědomoval potřebu celkové rekonstrukce trestního zákona, ale pro potřebu ochrany a stabilizace nově vznikajících společenských vztahů považoval za smysluplné

⁷⁶ Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ve znění zákonů č. 120/1962 Sb., č. 53/1963 Sb., č. 56/1965 Sb., č. 81/1966 Sb., č. 148/1969 Sb., č. 45/1973 Sb., č. 43/1980 Sb. a zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 10/1989 Sb., se mění a doplňuje takto: 6. § 178 včetně nadpisu se vypouští.

a nezbytné doplnit zvláštní část trestního zákona o některé nové skutkové podstaty, které reagují na nové jevy v kriminalitě.

„Trestní zákon na rozdíl od většiny zahraničních právních úprav dosud neposkytoval ochranu před neoprávněným nakládáním s osobními údaji jiné osoby, a to ani v případě, že zveřejnění těchto dat mělo pro osobu, jíž se údaje týkají, závažné důsledky. Pouze v případě, že se jednalo o zveřejnění nepravdivých údajů, byl za splnění dalších podmínek možný postih pro trestný čin pomluvy podle § 206 TrZ. Nově formulovaným trestným činem neoprávněného nakládání s osobními údaji podle 178 TrZ je tento nedostatek naší právní úpravy odstraněn. Zvýšená trestněprávní ochrana se podle tohoto ustanovení poskytuje jednak údajům shromažďovaným v souvislosti s výkonem státní správy (např. údajům, které jsou občané povinni sdělovat daňovým nebo statistickým orgánům), jednak údajům získaným pro jiné účely v souvislosti s výkonem povolání, zaměstnání nebo funkce (např. údajům vedeným ve zdravotnické dokumentaci). Přísnější trestní sazba je stanovena pro případy, kdy pachatelem tohoto činu je osoba, pro kterou povinnost uchovávat tyto údaje vyplývá z jejího povolání, zaměstnání nebo funkce, nebo kdy tento čin byl spáchán veřejným sdělovacím prostředkem nebo jiným obdobně účinným prostředkem, anebo měl pro dotčenou osobu vážné následky - vznikla jí vážná újma na právech nebo oprávněných zájmech (např. vážné poškození v rodinném životě, v zaměstnání apod.).“⁷⁷

Převzetí skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji nebylo po rekodifikaci do nového trestního zákoníku zrcadlové. Původní ustanovení § 178 trestního zákona je v novém trestním zákoníku doplněn o pojem zveřejnění, pojem veřejná správa byl nahrazen pojmem veřejná moc, první a základní skutková podstata se v novém trestním zákoníku váže na podmínku způsobení vážné ujmy. Druhou základní skutkovou podstatu zákonodárce rozšířil o uznanou povinnost mlčenlivosti a nikoli jen státem uloženou. Doplněn byl trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji o kvalifikovanou skutkovou podstatu, kterou charakterizuje vyšší stupeň nebezpečnosti pro společnost, a tím i zvýšení hranice odnětí svobody až na osm let.

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel. K novele trestního zákona č. III. Zvláštní část trestního zákona. In *Všehrd-Všehrd*. 1994. č. 1, s. 10.

Trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji je upraven v části druhé zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v hlavě II. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, díl 2. Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, § 180 odst. 1 až 4.

3.2 § 180

3.2.1 Odstavec (1)

Ustanovení § 180 trestního zákoníku obsahuje dvě samostatné základní skutkové podstaty. První skutkovou podstatu trestného činu naplní ten, kdo byť i z nedbalosti, neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, které byly o jiném shromážděny v souvislosti s výkonem veřejné moci, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají. Objektem trestného činu je právo na ochranu před neoprávněným zpracováním osobních údajů. Demonstrativní výčet zpracování, obsažený v odstavci prvním; zveřejnění, sdělení, zpřístupnění, lze doplnit o další způsoby zpracování jako např. shromažďování, pozměňování, vyhledávání, používání, apod., neboť zákonodárce připouští i „jiné zpracování“.

Při výkladu pojmu zpracování lze vycházet z výkladového ustanovení § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, který pojmem zpracování rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úpravu nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměnu, třídění nebo kombinování, blokování a likvidaci. Jak trestní zákoník, tak odborná literatura místo slovního spojení „zpracování osobních údajů“ užívá slovního spojení „nakládání s osobními údaji.“ Zajímavým názorem, prezentovaným nejen na seminářích Úřadu pro ochranu osobních údajů, je názor JUDr. Jiřího Maštalky, zaměstnance tohoto Úřadu, který „náležel k nejužšímu okruhu odborníků připravujících zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech, a zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů“⁷⁸ v pohledu na terminologii pojmu zpracování a nakládání s osobními údaji; „nakládání

⁷⁸ MAŠTALKA, Jiří. *Osobní údaje, právo a my*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008, 212 s. ISBN 978-80-7400-033-1.

s osobními údaji bylo již zprvopočátku při tvorbě zákona o ochraně osobních údajů odmítnuto s odůvodněním, že se nakládají pouze okurky a nikoli osobní údaje.“

Tzv. „laická představa“, zmiňovaná v úvodu této rigorózní práce o tom, že za neoprávněné zpracování osobních údajů podle § 180 trestního zákoníku je možné postihnout „každého“ (fyzická osoba) nemá v zákonném ustanovení oporu, neboť zákonodárce neoprávněné zpracování váže na osobní údaje shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci, z čehož vyplývá, že jakékoliv neoprávněné zpracování nelze jako trestný čin kvalifikovat. Podle judikatury se veřejnou mocí rozumí „taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu.“⁷⁹

Trestný čin neoprávněného nakládání má v novém trestním zákoníku širší záběr, neboť podle právní úpravy předešlé se podmínka neoprávněného zpracování vztahovala k veřejné správě a nikoli veřejné moci. Pojem veřejná správa je pojmem užším než veřejná moc, neboť „v materiálním pojetí je veřejná správa činností státních nebo jiných veřejných institucí, která svým obsahem není ani činností zákonodárnou ani soudní. Ve formálním pojetí správy se klade důraz na instituce a jejich orgány, které mají působnost a pravomoc řešit veřejné úkoly, pokud nejsou přikázány parlamentu nebo soudům.“⁸⁰

Jednání, jako obligatorní znak objektivní stránky trestného činu, spočívá v neoprávněném zpracování osobních údajů. Legální definici zpracování trestní zákon ve výkladovém ustanovení neobsahuje. Vycházíme-li z § 4 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů, tak pojmem zpracování rozumíme jakoukoli operaci nebo soustavu operací systematicky prováděnou s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky.

Byť se na první pohled může zdát, že definice zpracování je jednoduchá, a tudíž v praxi lehce aplikovatelná, není tomu tak. V této souvislosti je poněkud zajímavé rozhodnutí

⁷⁹ Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 25. listopadu 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93]. In *Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*. 1994, svazek 2, s. 201.

⁸⁰ HENDRYCH, Dušan; MIKULE, Vladimír aj. *Správní právo. Obecná část*. 8. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 826 s. ISBN 978-80-7179-254-3, s. 5-7.

Nejvyššího správního soudu ze dne 22.01.2013, čj. 9 Aps 5/2012 - 56, který se zabýval výkladem pojmu zpracování. Nejvyšší správní soud konstatoval, že daňový spis není zpracováním osobních údajů, neboť cílem není zpracovávat osobní údaje, ale shromažďovat a hodnotit důkazní prostředky pro daňové řízení. „Aby mohlo jít o zpracování osobních údajů ve smyslu uvedeného zákona, musí jít o systematickou činnost prováděnou přímo s osobními údaji. Nejčastější formou takové činnosti bude nepochybně vytvoření určitého uspořádaného souboru osobních údajů, nebo pomocí technických prostředků uspořádání docílit. Skutečnost, že důkazní prostředky jsou po jejich získání založeny do daňového spisu, tam jsou uchovávány a v rámci jednotlivých fází daňového řízení či postupů při správě daně jsou následně v různých daňových souvislostech hodnoceny, nemůže naplnit pojem zpracování ve smyslu zákona o ochraně osobních údajů.“⁸¹

V uvedeném rozhodnutí si soud protirečí, když následně uvádí, že „závěry, ke kterým v projednávané věci kasační soud dospěl, neznamenají, že by správci daně byli z působnosti zákona o ochraně osobních údajů absolutně vyjmuti. Naopak, všude tam, kde správce daně systematicky pracuje s osobními údaji jakýchkoliv fyzických osob, tj. vytváří různé evidence subjektů, seznamy konkrétně vybraných fyzických osob, např. dlužníků, či „daňově nespolehlivých subjektů“, či jakékoliv soubory, ve kterých jsou osobní údaje správcem daně systematicky členěny či tříděny, půjde o zpracování osobních údajů ve smyslu zákona o ochraně osobních údajů. Stejně tak se bude zákon na ochranu osobních údajů vztahovat na situace, kdy správci daně poskytují systematicky členěné osobní údaje získané v daňovém řízení jiným orgánům veřejné správy.“⁸²

Jedním z úkonů (operací) zpracování, který trestní zákoník výslovně uvádí, je zveřejnění. Zveřejnění je „jakékoli neoprávněné seznámení veřejnosti s takovými osobními údaji, které podléhají ochraně...“⁸³ Z legální definice obsažené v § 4 písm. zákona č. 101/2000 Sb. vyplývá, že zveřejněným osobním údajem se rozumí osobní

⁸¹ Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 22. ledna 2013, čj. 9 Aps 5/2012 – 56.]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2013, svazek 5, s. 493.

⁸² Ibid.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník II: komentář. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1793.

údaj zpřístupněný zejména hromadnými sdělovacími prostředky, jiným veřejným sdělením nebo jako součást veřejného seznamu. Zveřejnit lze tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, přičemž okruh lidí, kteří jsou s osobními údaji seznámeni, je podstatně širší, než okruh lidí, jež se seznámí s osobními údaji v rámci sdělení, jako jedním z dalších výslovně zmíněných úkonů zpracování v trestním zákoníku.

Sdělení lze učinit např. ústně, písemně, a to buď určitému, nebo neurčitému okruhu lidí. Literatura rozdíl mezi zveřejněním a sdělením spatřuje v okruhu osob, jimž je osobní údaj sdělován. Určujícím kritériem budou také hromadné sdělovací prostředky, jako prostředky k seznámení a informování.

Dalším úkonem zpracování je zpřístupnění, přičemž literatura z oblasti trestního práva nazírá na tento pojem odlišně, než literatura vztahující se k problematice ochrany osobních údajů. „Pojem zpřístupnění údaje znamená, že pachatel úmyslně nebo z nedbalosti neoprávněně umožní jiné osobě nebo více osobám, aby se s takovými údaji mohly seznámit, přičemž nejde o zveřejnění.“⁸⁴ Zpřístupnění „lze chápat jako širší pojem, jehož dílčími úkony mohou být předávání, šíření či zveřejňování; v důsledku zpřístupňování se tedy s osobními údaji seznámí třetí osoby.“⁸⁵

Přisvojení, jako poslední úkon zpracování, který je v trestním zákoníku výslovně uveden, spočívá v neoprávněné dispozici s osobními údaji. Přisvojení lze v odvětví práva občanského chápat jako tzv. okupaci, kdy za zákonem stanovených podmínek lze k věci nabýt vlastnické právo. Předpoklad oprávněnosti nebude naplněn, neboť se nejedná o oprávněné přisvojení. Postižitelná jsou neoprávněná zpracování (zveřejnění, sdělení, zpřístupnění apod.), ne tedy zpracování, k nimž je subjekt oprávněn, neboli ze zákona přímo povinen. Např. podle § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v kontextu § 8a téhož zákona mají státní orgány, územní samosprávné celky, jejich orgány a veřejné instituce povinnost poskytovat informace, přičemž informace týkající se osobnosti, projevu osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy, upravujícími jejich ochranu. Zveřejňování orgány činnými v trestním řízení je upraveno

⁸⁴ Ibid., s. 1793.

⁸⁵ KUČEROVÁ, Alena; NOVÁKOVÁ, Ludmila aj. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 536 s. ISBN 978-80-7179-226-0, s. 70.

v § 8a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Problematikou ochrany informací a osobních údajů v trestním řízení se blíže zabývám v následující kapitole.

V literatuře se uvádí, že „neoprávněně lze zpracovávat i osobní údaje, které jsou součástí databází veřejně přístupných, bez ohledu na to, že údaje jsou již zveřejněné. K takovým patří např. seznamy členů profesních komor, seznam fyzických osob, které mají oprávnění k projektování pozemkových úprav (zák. č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů), nebo seznam osob, jímž bylo uděleno oprávnění k výkonu zeměměřické činnosti (zák. č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví, ve znění pozdějších předpisů). Došlo by k tomu tak, že pachatel bude v rozporu se zákonem tyto údaje dále využívat, např. k jiným než původně stanoveným účelům.“⁸⁶

Podle mého názoru s výše uvedenou citací nelze souhlasit, neboť bude-li zpracování oprávněné, nebude naplněna skutková podstata trestného činu. Předpokládá-li některý ze zvláštních zákonů, že určité informace je subjekt (potencionální pachatel) povinen a oprávněn zpracovávat, zveřejňovat, zpřístupňovat anebo sdělovat, nemůže být naplněna podmínka neoprávněnosti, jestliže existuje právní titul zpracování. Z obecného hlediska jsou právní tituly zpracování upravené v § 5 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, přičemž podle § 5 odst. 2 písm. d) může správce zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Bez tohoto souhlasu je může zpracovávat, jedná-li se o oprávněně zveřejněné osobní údaje v souladu se zvláštním právním předpisem. Tím však není dotčeno právo na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů. Podle § 5 odst. 1 písm. a) téhož zákona je správce povinen stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovány. Na vzájemném vztahu § 5 odst. 1 a § 5 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb. se právníci neshodují. Prof. Ing. Vladimír Smejkal, CSc. LL.M., vysokoškolský profesor v oboru ekonomika a management, soudní znalec v mnoha oborech a odborník na ekonomiku, právo a management, zejména v oblasti informačních systémů, včetně jejich bezpečnostních a právních aspektů⁸⁷, na konferenci k biometrickému podpisu v hotelu

⁸⁶ MATES, Pavel; JANEČKOVÁ, Eva; BARTÍK, Václav. *Ochrana osobních údajů*. Praha: Leges, 2012, 206 s. ISBN 978-80-8757-612-0, s. 191.

⁸⁷ Prof. Smejkal. Aktualizace 18. ledna 2013. [cit. 28.03.2014]. Dostupné z <http://www.znalci.cz>.

Marriott v Praze, konané v březnu 2014, které jsem se za Úřad pro ochranu osobních údajů účastnil, veřejně prezentoval názor k právnímu titulu zpracování (souhlasu). Pokud dá subjekt údajů souhlas se zpracováním svých osobních údajů, je takový souhlas nadřazen povinností, vyplývající pro správce osobních údajů z jiných ustanovení zákona o ochraně osobních údajů. Jiní právníci zastávají názor, že posouzení ustanovení § 5 odst. 1 a 5 odst. 2 je na sobě nezávislé, a tudíž souhlas v určitých případech mohou přebít povinností vyplývající pro správce z ustanovení § 5 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů.

Vážná újma na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají, může spočívat v narušení vztahů v zaměstnání, rodinném životě, pověsti apod. K trestnosti pachatele nestačí tedy pouze neoprávněné nakládání s osobními údaji, ale pachatel musí způsobit vážnou újmu. Pro posouzení, zda jde o vážnou újmu na právech, je nutno posoudit intenzitu újmy a následků (jde-li o následek odstranitelný či neodstranitelný). Naplnění skutkové podstaty trestného činu vyžaduje způsobení vážné újmy na právech jiného, nikoli pouze újmy hypotetické, potenciální. Za takovou vážnou újmu na právech lze považovat neoprávněné zpracování dat, které zasáhne integritu člověka (čest, pověst), znemožní uplatnění se na trhu práce, podnikání, projeví se ve zdravotních problémech (psychických, fyzických) apod. Vážnou újmu lze způsobit neoprávněným zpracováním údajů citlivých, které na rozdíl od těch „obyčejných“ představují podstatně závažnější zásah do integrity člověka. Zveřejnění citlivého údaje, kterým je i údaj vypovídající o odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu anebo sexuálním životě, je způsobilé vyvolat vážnou psychickou újmu, narušit poklidný rodinný život apod.

Subjektivní stránka trestného činu, vyjádřená slovní formulací „byť i z nedbalosti“ znamená, že tento trestný čin může být spáchán jak úmyslně, tak i z nedbalosti, přičemž formu zavinění trestného činu je potřeba výslovně uvést ve výroku rozsudku.

Subjektem trestného činu, pachatelem může být kdokoli. Zpravidla to bude osoba, která v rámci svého zaměstnání, povolání nebo funkce přichází do styku s osobními údaji shromažďovanými v souvislosti výkonem veřejné moci. Typickými oblastmi, ve kterých dochází ke zpracování osobních údajů v souvislosti výkonem veřejné moci a současně se nejedná pouze tzv. „holé údaje“, ale údaje s přidanou informací, je státní policie, státní zastupitelství, úřady zabývající se přestupky.

3.2.2 Odstavec (2)

Druhou základní skutkovou podstatu trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji naplní ten, kdo byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.

Objekt trestného činu se od první základní skutkové podstaty neliší a chráněným právním statkem zůstává právo na ochranu před neoprávněným zpracováním osobních údajů. Objektivní stránka spočívá v neoprávněném zpracování (zveřejnění, sdělení, zpřístupnění) osobních údajů tím, že subjekt poruší státem uznanou nebo uloženou povinnost mlčenlivosti, přičemž osobní údaje byly subjektem získané (shromážděné) v souvislosti s výkonem jeho zaměstnání, povolání nebo funkce. Následkem neoprávněného zpracování je způsobení vážné újmy na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají. Z hlediska jazykového výkladu se pojmy zpracování a vážná ujma zabývám v kapitole předešlé, zatímco porušením státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti je ve druhé základní skutkové podstatě trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji jakési „novum“.

Do výkladového ustanovení, § 124 trestního zákoníku, zákonodárce zahrnul i výklad státem uložené a uznané povinnosti mlčenlivosti. Za státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti se považuje mlčenlivost, která je uložena nebo uznána jiným právním předpisem. Za státem uznanou povinnost mlčenlivosti se podle trestního zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen jiným právním předpisem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě jiného právního předpisu. Vložení „uznané povinnosti mlčenlivosti“ rozšířilo okruh subjektů, na které lze ustanovení trestního zákoníku vztáhnout, tzn. od účinnosti nového trestního zákoníku lze odstavec 2 použít i na zpovědní tajemství duchovních.

Subjektivní stránka druhé základní skutkové podstaty se od první neliší a ke spáchání trestného činu postačuje pouhá nedbalost. Subjektem, pachatelem, na rozdíl od první základní skutkové podstaty, nemůže být kdokoli, ale pouze ten, kdo osobní údaje získal v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce.

Pojem povolání je pojmem nejobecnějším. Někdo jej chápe podobně jako zaměstnání či funkci. U jiných je ale jeho chápání spojeno s posláním, s naplněním, se smyslem, který chceme v práci a svých životních rolích obecně nalézat. Povolání je v § 5 písm. f) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, definováno jako standardizovaný souhrn pracovních činností podle jejich obvyklého seskupení na trhu práce, jejichž výkon předpokládá určitou odbornou a další způsobilost. Jde tedy o pravidelně vykonávanou pracovní činnost za mzdu nebo plat. Základním právním předpisem upravujícím vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, který v § 6 stanoví, že zaměstnancem je fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu. Lze předpokládat, že subjekt bude nejčastěji v pracovním poměru nebo poměru obdobném (např. dohoda o pracovní činnosti.). Nejčastěji tedy půjde o zaměstnání, ve kterém nejenže ke zpracování osobních údajů dochází, ale samo o sobě je zneužití osobních údajů jakýmsi finančním „přivýdělkem“ (např. policie, úřady zabývající se přestupky). Na rozdíl od povolání a zaměstnání je funkce obsazovaná na základě přímé nebo nepřímé volby nebo jmenováním a v případě výkonu veřejné funkce také vymezena funkčním nebo časovým obdobím a je spojována s uznávanými posty, jako poslanec, senátor, soudce Ústavního soudu apod.⁸⁸

3.2.3 Odstavec (3)

Obsahuje-li skutková podstata kromě běžných znaků jeden nebo více dalších kvalifikujících znaků, tzn., k základní skutkové podstatě přistupuje kvalifikační okolnost, která má za následek použití vyšší trestní sazby, jde o kvalifikovanou skutkovou podstatu. Touto kvalifikační okolností pod písm. a) je upravena okolnost, spočívající ve spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny, pod písm. b), okolnost spočívající ve spáchání trestného činu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem; pod písm.

⁸⁸ § 1 zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

c) je touto okolností způsobení značné škody a pod písm. d) je kvalifikační okolností úmysl získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

3.2.3.1 Člen organizované skupiny

Spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny je společností obecně vnímáno jako větší nebezpečí, než čin spáchaný jediným pachatelem, neboť organizovaná skupina, vyznačující se svojí organizovaností, spočívající v dělbě úkolů, je předpokladem úspěšného provedení trestného činu bez jakýchkoliv následků pro své členy. Lidově řečeno „víc hlav víc ví“ se promítá do přepracovaného plánu, určení úkolů, materiálního základu apod. Z těchto důvodů je obecnou přitěžující okolností spáchá-li pachatel trestný čin jako člen organizované skupiny⁸⁹, nebo okolností, která u konkrétních skutkových podstat podmiňuje použití vyšší trestní sazby, tak jak je tomu v případě neoprávněného nakládání s osobními údaji.

„Existence organizované skupiny není podmíněna tím, aby všichni její členové byli současně spolupachateli trestného činu podle § 9 odst. 2 tr. zák. Jejími členy mohou být i účastníci na trestném činu podle § 10 odst. 1 tr. zák., případně též další osoby mající na činu podíl, avšak přímo neztotožněné, za splnění předpokladu, že si jsou trestně stíhané osoby takové okolnosti vědomy.“⁹⁰

V rámci dokazování je nutné vztah k organizované skupině vyhodnotit i po subjektivní stránce, k jakému činu pomoc pachatele směřuje. „Existují-li ve věci důvodné pochybnosti o tom, zda určitá osoba měla představu o způsobu provedení trestného činu ostatními pachateli, není opodstatněný ani závěr o její představě o existenci organizované zločinecké skupiny.“⁹¹ Od organizované skupiny odlišujeme organizovanou zločineckou skupinu, jako mimořádně závažnou formu páchaní trestné činnosti.

⁸⁹ § 42 písm. o) zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁹⁰ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010]. *In Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2011, svazek 4, s. 417.

⁹¹ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 24. října 2013, sp. zn. 8 Tdo 1037/2013]. *In Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti. U jednotlivých kvalifikovaných skutkových podstat není spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny výslovně uvedeno tak, jak je tomu v případě organizované skupiny, neboť pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny je obecně upraven v §§ 107 a 108 trestního zákoníku. Obdobně, jako v případě organizované skupiny, tedy méně závažných případů organizované kriminality, přijetí za člena organizované zločinecké skupiny nevyžaduje žádné formality a z povahy věci je zřejmé, že členství bude předmětem dokazování orgány činnými v trestním řízení.

3.2.3.2 Tisk, film, rozhlas, televize, veřejně přístupná počítačová síť

Spáchání trestného činu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem je další kvalifikační okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Podle § 3 písm. a) zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), se periodickým tiskem rozumí noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce. Samozřejmě výkladové ustanovení se vztahuje k výše uvedenému zákonu, a proto jej lze u trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji doplnit o další dokumenty nesoucí textové, obrazové a notové informace, a to zejména bulletiny, knihy, sborníky, věstníky, brožury, apod.

Tiskovina je obecné označení pro polygrafický produkt a v užším smyslu se používá jen pro dokumenty vzniklé mechanickým tiskem.

Film je druh dramatického umění, pohyblivý obraz doprovázený zvukem, hudbou a řečí. Zachycuje příběh, události a děj na médium. Tímto médiem je např. filmový pás, na který se zaznamenávají optické a zvukové stopy. Synonymum pojmu film je kinematografie. Podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 496/2012 Sb., o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů (zákon o audiovizi), se kinematografickým dílem rozumí audiovizuální dílo určené ke zpřístupňování

veřejnosti prostřednictvím kinematografických představení; za kinematografické dílo se nepovažuje audiovizuální dílo mající povahu reklamy.

Rozhlas a televize jako masové sdělovací prostředky ovlivňují společenské mínění neefektivněji, neboť přidaná, nadnesená hodnota podané zprávy k informacím a osobním údajům je mediální bombou pro veřejnost a tím pro zvýšení sledovanosti. Lze tedy předpokládat, že tento prostředek jako kvalifikační okolnost zvyšující trestní sazbu bude v pomyslném řebříčku na prvním místě.

V České republice jsou pro rozhlasové vysílání využívány pásma velmi krátkých vln (FM nebo VKV), středních vln (MW nebo SV) dlouhých vln (LW nebo DV). Příjem rozhlasu je možný i přes DVB-T, DVB-C a DVB-S (*Digital Video Broadcasting – Terrestrial, -Cable, -Satellite*), přičemž digitální rozhlasové vysílání umožní k posluchači přenést násobně více rozhlasových kanálů v lepší kvalitě než prostřednictvím analogových sítí. Veřejnoprávní televize a soukromé televizní společnosti jsou poskytovatelé televizního signálu. Televizní přenosový řetězec zajišťuje vytvoření, přenos a zpracování televizního signálu (obraz, zvuk, data) na určitou vzdálenost po vedení (metalický, optický kabel) nebo pomocí elektromagnetických vln. Nezáleží na způsobu přenosu, ve kterém byly osobní údaje odvysílány (pozemní, kabelové, satelitní, internetové, průmyslové) a stejně tak nezáleží na televizním pořadu, ve kterém byly osobní údaje zpracovány (zveřejněny).

Veřejně přístupnou počítačovou sítí lze souhrnně označit technické prostředky umožňující funkční spojení a výměnu informací mezi počítači. Podmínka veřejně přístupné sítí nebude naplněna, jedná-li se o uzavřenou síť propojených počítačů prostřednictvím komunikačních a síťových protokolů. Typickým příkladem veřejné počítačové sítě je internet, systém navzájem propojených počítačových sítí, ve kterých mezi sebou počítače komunikují pomocí protokolů TCP/IP. Nelze proto internet zaměňovat s intranetem, což je označení pro výše zmiňovanou část počítačové sítě, která používá stejné technologie jako internet (rodinu protokolů TCP/IP, přenosový protokol HTTP). Na rozdíl od internetu je však intranet privátní („soukromý“), tj. jeho využívání je omezeno na předem určenou skupinu uživatelů (například pracovníci firmy, školy).

Jiným obdobně účinným způsobem se v době dnešních moderních technologií jeví jako vhodný způsob demonstrativního výčtu, neboť není možné zákonodárcem předjímat

veškeré prostředky ke spáchání trestného činu, byť extenzivnost není pro trestní právo žádoucí. Na druhou stranu lze pod účinné prostředky zahrnout prostředky, které nebylo možné zahrnout pod pojmy jako rozhlas, tisk, jako např. místní rozhlas, potisk na tričkách apod.

3.2.3.3 Značná škoda

Podle písmene c) je kvalifikační okolností, která má za následek použití vyšší trestní sazby, způsobení značné škody.

Újma může být majetkového i nemajetkového charakteru, přičemž majetková újma se označuje pojmem škoda. „Škoda se chápe jako újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutím peněz, nedochází-li k naturální restituci.“⁹²

Hranice vymezující škodu způsobenou trestním činem jsou upraveny v § 138 trestního zákoníku, přičemž značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč.

Do 30. června 1990 byla výše relevantních škod stanovena nejen judikaturou (např. rozhodnutí publikovaná pod č. 36/1962, 39/1962, 21/1964 a 35/1964 Sbírkou rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR), ale vyplývala i z § 3 zákona č. 150/1969 Sb., o přečinech.⁹³ Při škodě do částky 1 500 Kčs se jednání nepovažovalo za trestný čin, ale pouze za přečin a při škodě do částky 100 Kčs se nejednalo ani o přečin, pokud okolnosti případu nezvyšovaly nebezpečnost činu pro společnost.

Dne 1. července 1990 nabyl účinnosti zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. Nahradil volné stanovení výše relevantních škod judikaturou jejich pevným vymezením v trestním zákoně (140/1961 Sb.) a výkladovém nařízení vlády (258/1990 Sb.). V obecné části trestního zákona, v § 89 byl zakotven obsah obecných

⁹² ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník I: komentář. Obecná část (§ 1-139)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1420.

⁹³ Pro přečin proti zájmům socialistické společnosti v oblasti styku s cizinou bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem do výše 5 000 Kčs nebo propadnutím věci, kdo neoprávněně vyveze do ciziny osobní nebo jiné doklady, jejichž vývoz je zakázán nebo k jejichž vývozu je třeba povolení; (§ 5 písm. e) zákona č. 150/1969 Sb., o přečinech).

pojmu, a to jako určitý násobek nejnižší měsíční mzdy určené pro účely trestního zákona nařízením vlády č. 258/1990 Sb., o stanovení nejnižší měsíční mzdy pro účely trestního zákona. Později došlo ke změně jak výše násobků, tak i výše minimální měsíční mzdy (z původní částky 1 600 Kčs na 2 000 Kčs/Kč). Od 1. ledna 2001, kdy nabyla účinnosti novela trestního zákona provedená zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, byly výše relevantních škod vymezeny částkou přímo v ustanovení § 89 odst. 11 trestního zákona.

V nově přijatém trestním zákoníku ke změně ve vymezení rozhodných částek nedošlo. Jestliže byla újma způsobena trestným činem, může poškozený podle § 43 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, nejpozději v hlavním líčení před zahájením dokazování požádat, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku pachateli činu uložil povinnost způsobenou újmu nahradit v penězích. Soud návrhu alespoň částečně vyhoví a ve zbytku uplatněného nároku, případně zcela poškozeného ve smyslu § 229 trestního řádu odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních, pokud podle výsledků dokazování není pro takové rozhodnutí podklad či pokud by bylo nutné provádět další dokazování, které by ale trestní řízení podstatně protáhlo.

Škodu bude u neoprávněného nakládání s osobními údaji těžké vyčíslit, nedošlo-li k přímému „prodeji“ informací, tudíž nebyla-li trestná činnost úmyslná a předem plánovaná za finanční odměnu.

3.2.3.4 Značný prospěch

Trestní zákoník vedle pojmu škoda používá i další pojmy, které mohou být kvalifikovány vyšší trestní sazbou, jako např. značný rozsah nebo větší rozsah. Spáchání činu v úmyslu získat značný prospěch pro sebe nebo pro jiného je kvalifikační okolností, jež má za následek odnětí svobody na jeden rok až pět let, peněžní trest nebo zákaz činnosti. Podle § 138 odst. 2 trestního zákoníku se částek uvedených v odstavci 1 užije obdobně pro určení výše prospěchu, nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí, hodnoty věci a jiné majetkové hodnoty.

Judikatura se k prospěchu vyjádřila s tím, že „pokud trestní zákon používá pojmu prospěch s nějakým kvantitativním přívlastkem (značný prospěch, prospěch velkého rozsahu), má tím vždy na mysli ekonomické vymezení tohoto pojmu. Přitom ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. je obecným ustanovením, z něhož vyplývá, jaký význam má v něm definovaný pojem, jestliže je použit v ustanoveních zvláštní části trestního zákona. V ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. nejde jen o určení peněžité částky, která naplňuje zákonnou kvantifikaci pojmu prospěch, ale také o to, že je v něm kvantifikovaný prospěch zakotven jako ekonomická kategorie. Tím se potvrzuje, že ve všech ustanoveních zvláštní části trestního zákona, v nichž je použit pojem “značný prospěch” nebo obdobné pojmy, které vyjadřují velikost prospěchu a které jsou odvozeny z ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák., jde vždy o ekonomický význam tohoto pojmu.“⁹⁴

3.2.4 Odstavec (4)

K základní skutkové podstatě přistupují další dvě kvalifikační okolnosti uvedené v odstavci čtvrtém, které mají za následek použití vyšší trestní sazby. Odnětím svobody na tři až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe, nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu. Škoda a prospěch až na výši hranice trestní sazby, je shodná s výkladem předešlým (3.2.3), a proto není nezbytné tyto pojmy znovu rozvádět. Pro doplnění je vhodné uvést, že podle § 138 odst. 1 trestního zákoníku se škodou velkého rozsahu rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč.

Pokud jde o zavinění, kromě dvou výjimek, postačí pro dvě základní samostatné skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji a dvě kvalifikované skutkové podstaty, ve smyslu § 17 písm. a) trestního zákoníku, nedbalost. Spáchání činu v úmyslu získat značný prospěch [§ 180 odst. 3 písm. d)], anebo získat prospěch velkého rozsahu [§ 180 odst. 4 písm. b)] vyžaduje ve smyslu § 17 písm. a) trestního zákoníku úmysl, přičemž k dokonání trestného činu podle § 180 odst. 1, 3 písm. d) nebo § 180 odst. 1, 4 písm. b) trestního zákoníku postačí, aby pachatel jednal v úmyslu prospěch získat, nemusí ho dosáhnout.

⁹⁴ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 22. února 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2005, svazek 7, s. 268.

3.3 Vztah k jiným trestným činům

3.3.1 Obecně k souběhu trestných činů

Souběhem trestných činů (konkurence trestných činů) se v trestním právu označuje případ, kdy stejný pachatel spáchal dva nebo více trestných činů dříve, než byl za některý z nich vyhlášen soudem prvního stupně odsuzující rozsudek nebo obviněnému doručen trestní příkaz. Z definice souběhu vyplývá, že hranicí, oddělující sbíhající se trestné činy je okamžik vyhlášení odsuzujícího rozsudku, který musí nabýt právní moci. Pokud by rozsudek později právní moci nenabyl, nelze k němu přihlížet. Stejně tak nebude možné přihlížet k odsuzujícímu rozsudku, který sice později nabyl právní moci, ale vzhledem k době, která od odsouzení uplynula, se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Tedy odsuzujícím rozsudkem je jen takový, kterým se ukládá trest za trestný čin, nikoli odpuštění od potrestání. Zrušení odsuzujícího rozsudku na základě mimořádného opravného prostředku však na věci nic nemění a také „více trestných činů (přechinů) je v souběhu jen potud, pokud mezi spácháním časově prvního z nich a časově posledního z nich nebyl vyhlášen soudem prvního stupně odsuzující - byť nepravomocný - rozsudek za nějaký trestný čin (přechin). Činy spáchané po odsuzujícím rozsudku od doby jeho právní moci je nutno posoudit obdobně jako recidivu.“⁹⁵ Souběh je možný pouze mezi trestnými činy, vyloučen je tedy mezi trestným činem a přestupkem či mezi trestným činem a činem jinak trestným. O souběh půjde bez ohledu na skutečnost, kdy sbíhající se trestné činy vyšly najevo. Není rozhodné, zda o sbíhajících se trestných činech bylo vedeno společné trestní řízení. O souběh půjde i tehdy, jestliže po odsouzení za jeden trestný čin vyjde najevo, že odsouzený i před vyhlášením odsuzujícího rozsudku soudem prvního stupně spáchal v době prvního trestního řízení další trestný čin, který byl latentní. V těchto případech se jedná o souběh vícečinný, neboť v případě jednočinného souběhu by nové trestní stíhání bylo vyloučeno aplikací zásady *ne bis in idem*.

Zákaz nového stíhání obviněného pro týž skutek se uplatní tehdy, když o určitém skutku obviněného nabylo rozhodnutí právní moci, přičemž zásada *ne bis in idem* platí i pro rozhodnutí vydaná ve správním řízení, neboť „je porušením zásady *ne bis in idem* ve

⁹⁵ Nejvyšší soud. Rozhodnutí Nejvyššího soudu [ze dne 15. ledna 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 1974, svazek 2, s. 119.

smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, jestliže byl obviněný trestně stíhán a odsouzen pro stejný skutek, který byl jako čin trestněprávní povahy již dříve projednán příslušným správním orgánem v přestupkovém řízení, jež skončilo pravomocným rozhodnutím, kterým byl tento čin obviněného posouzen jako přestupek, pokud ke zrušení tohoto rozhodnutí správního orgánu nedošlo. V takovém případě ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. ve spojení s ustanovením čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod činí trestní stíhání nepřijatelným. Bylo-li přesto vedeno trestní stíhání obviněného pro tentýž skutek, pro který již byl postižen (nebo zproštěn viny) ve správním řízení, a skončilo-li takové trestní stíhání odsuzujícím rozhodnutím ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 tr. ř., je tím naplněn důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.“⁹⁶

Základní rozlišování souběhu na jednočinný nebo vícečinný, kdy pachatel více skutky nebo jedním skutkem naplní znaky skutkové podstaty trestných činů, spočívá v objektivním stavu, tedy v zodpovězení otázky, kdy jde o jeden skutek a kdy o více skutků a co skutek je. Pojem skutek se zabývá jak nauka, tak judikatura, která pojmem skutek rozumí určitou událost ve vnějším světě spočívající v jednání člověka, které může mít znaky trestného činu, anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu. „O tom, zda mezi trestnými činy je jednočinný nebo vícečinný souběh, nerozhoduje způsob, jímž jsou skutková zjištění ve výroku o vině popsána, ale objektivní stav“⁹⁷. „Za jeden skutek se v nauce i praxi považují všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním (shodně č. 8/1985 Sb.rozh.tr.).“⁹⁸ Určení souběhu má značný

⁹⁶ Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu [ze dne 22. července 2004, sp. zn. 11 Tdo 738/2003]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

⁹⁷ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 13. května 2009, sp. zn. 7 Tdo 438/2009]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>. (Soud popsal oba skutky tak, že jejich popis sloučil do jediného bodu výroku, což je z hlediska přehlednosti výroku nevhodné, avšak není to vadou, která by sama o sobě vyžadovala zrušení rozsudku z důvodu, že nějaký výrok chybí nebo je neúplný. Způsob popisu obou skutků, který zvolil soud, nic nemění na tom, že šlo o dva skutky a tedy o vícečinný souběh trestných činů).

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9, s. 337.

význam pro trestní řízení, neboť podle § 20 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, se o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajících trestného činu koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody. O jiných trestných činech se koná společné řízení tehdy, je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení. Při jednočinném souběhu musí být trestní řízení vždy jediné, neboť jde o jediný skutek, zatímco u vícečinného souběhu lze některý skutek vyloučit ze společného řízení. „Každý skutek má být zásadně posouzen podle všech zákonných ustanovení, která na něj dopadají. Základním smyslem jednočinného souběhu trestných činů je totiž vystihnout povahu a závažnost trestné činnosti pachatele (srov. přiměřeně R 25/1964) a ta bude zpravidla nejlépe vystižena, pokud bude skutek kvalifikovaný podle všech ustanovení trestního zákoníku, jejichž znaky jsou v něm dány.“⁹⁹

O jednočinný souběh však nepůjde v případech, kdy trestné činy jsou vzájemně v poměru speciality, subsidiarity, dále také v případech tzv. faktické konzumpce, nebo v případech jedná-li se o pokračování v trestném činu, či trvajícím, popř. hromadný trestný čin a také v případě trestného činu opilství.¹⁰⁰

3.3.2 Jednočinný souběh s jinými trestnými činy

Jednočinným souběhem (ideální konkurence) jsou shodným jednáním (zcela či částečně) zasaženy různé individuální objekty ochrany, což způsobuje různé následky, popř. se jedná o útok na jeden individuální objekt, který však požívá ochrany z více stran. Podle vztahů k skutkové podstatě (skutkovým podstatám) může jít o jednočinný souběh trestných činů stejnorodý nebo různorodý. Při stejnorodém souběhu je jednáním pachatele naplňována stejná skutková podstata, u nestejnorodého souběhu jde o různé skutkové podstaty. Jednočinný souběh trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji je možný s trestným činem pomluvy podle § 184 trestního zákoníku a s trestným činem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku.

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník I: komentář. Obecná část (§ 1-139)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 172.

¹⁰⁰ Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let; dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.

3.3.2.1 Pomluva

Jednočinný souběh trestného činu pomluvy a trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji je možný, pokud je s osobními údaji nakládáno ve smyslu ustanovení § 180 odst. 1 nebo odst. 2 a současně ve smyslu § 184 odst. 1 trestního zákoníku, tedy jde o nepravdivý údaj, který je způsobilý jinému značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy, nebo způsobit mu jinou vážnou újmu.

Objektem ochrany je osobní čest a dobrá pověst člověka zaručená článkem 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pojem čest lze chápat jako určitou vlastnost, kterou si v průběhu života postupně svým vlastním přičiněním, určitým chováním, vytváříme k obrazu svému. Promítá se do důvěry a úcty druhých a je spojována i se společenským postavením, tedy odvíjí se např. od hodnosti, titulů, vyznamenání apod. Dobrá pověst a čest bývají častokrát spojovány, ale „rozdíl mezi osobní ctí a dobrou pověstí spočívá pak v tom, že ačkoli neexistují lidé zcela bezectní, jež by snad bylo možno volně urážet či zesměšňovat, mohou existovat lidé, kteří nepožívají dobré pověsti vůbec, v žádném okruhu společenských vztahů.“¹⁰¹

Objektivní stránka trestného činu spočívá ve sdělení nepravdivého údaje, tedy jakékoliv informace o jiném, která neodpovídá skutečnosti. Sdělení pravdivé informace ohrožující objekt právem chráněný není pomluvou. Sdělení lze učinit např. ústně, písemně, a to buď určitému, nebo neurčitému okruhu lidí. Zákonodárce uvedl jedinou operaci zpracování, a to sdělení. Podle mého názoru zákonodárce ne zcela šťastně v odstavci 1 uvedl jedinou operaci - sdělení, byť v odstavci druhém uvádí, že čin v odstavci prvním může být spáchán tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, tudíž jde o úkon spočívající ve sdělování údajů veřejnosti (zveřejnění).

Sdělení nepravdivého údaje musí být způsobilé značnou měrou ohrozit vážnost u spoluobčanů, přičemž demonstrativně uvedenými důvody jsou – poškození v zaměstnání (např. výpověď), narušení rodinných vztahů (např. rozvrat manželství), jiná vážná újma (např. neuzavření obchodu).

¹⁰¹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. II. Díl. Část 2. Praha: Linde, 2004, 241 s. ISBN 80-720-1472-2, s. 80.

„Nepřiměřená míra kritiky, která zjevně přesahuje obecně přípustnou a tolerovanou hranici hodnotících úsudků jednotlivce a která výrazným způsobem ohrožuje soukromí kritizovaných osob, může za splnění všech zákonných podmínek zakládat trestní odpovědnost za přečin pomluvy podle § 184 tr. zákoníku.“¹⁰²

Judikatura je ve vztahu k výkladu „ohrožení vážnosti“ ustálená a není tedy rozhodné, zda k ohrožení či poškození vážnosti skutečně dojde, ale pro spáchání předmětné trestné činnosti postačuje, že smyšlené nepravdivé údaje byly k tomu způsobivé (např. NS 21/2003 - T 499, NS 24/2003 - T 560, R 52/1980-II., R 49/1983). Subjektem trestného činu může být kdokoliv a z hlediska subjektivní stránky „postačuje úmysl eventuální podle § 4 písm. b) tr. zák.“¹⁰³

Na rozdíl od úpravy předešlé, kdy pachatel musel vědět o nepravdivosti údajů, postačí pouhé srozumění pachatele, neboť srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.

3.3.2.2 Zneužití pravomoci úřední osoby

Mezi trestné činy úředních osob je zařazen mimo jiné i trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby. Trestný čin neoprávněného nakládání je možné v jednočinném souběhu spáchat s trestným činem zneužití pravomocí úřední osoby.

Pravomocí rozumíme oprávnění orgánu veřejné moci tuto moc v oblasti své zákonem určené působnosti vykonávat. Objektem trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby jsou práva a povinnosti fyzických a právnických osob a zájem státu na řádném výkonu pravomocí úředních osob. Objektivní stránka spočívá ve zneužití pravomoci úřední osoby výkonem své pravomoci způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu (jednání, které je *contra legem* anebo *in fraudem legis*), dále překročením své pravomoci (přisvojení pravomoci, oprávnění apod. nenáležející do působnosti orgánu),

¹⁰² Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 8 Tdo 701/2013]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

¹⁰³ Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 22. února 2012, sp. zn. 7 Tdo 1430/2011]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.

anebo nesplněním povinnosti vyplývající z její pravomoci (úmyslné opomenutí povinnosti uložené právním předpisem). Subjektem trestného činu je jen úřední osoba. Výkladové ustanovení § 127 trestního zákoníku vymezuje pojem úředních osob a nahrazuje tak dříve zažitý pojem „veřejný činitel“. Úřední osobou je tedy osoba uvedená v § 127 odst. 1 písm. a) až i) trestního zákoníku. Podle písm. d) je jako úřední osoba uveden člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci. Mezi orgány státní správy nebo jiné orgány veřejné moci lze zahrnout i státní úřady, které jsou financované ze státního rozpočtu, ale zároveň nejsou součástí hierarchické soustavy státní správy a jsou nezávislé. Do této „kategorie“ lze bez pochyb zahrnout i Úřad pro ochranu osobních údajů.

Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Základní skutková podstata je doplněna kvalifikovanou skutkovou podstatou vyjádřenou v odstavci druhém a třetím (např. odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně, nebo domněle bez vyznání). V odstavci čtvrtém zákonodárce stanoví, že příprava je trestná, neboť jednání, které spočívá v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatrování či přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu.

Tyto trestné činy jsou ve vztahu k neoprávněnému nakládání s osobními údaji blíže, tak jak je řešily soudy, popsány v následující kapitole.

4. Judikatura související s trestným činem neoprávněného nakládání s osobními údaji

Byť se na první pohled může zdát, že trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji je obsolentním ustanovením, není tomu tak. Pro ukázkou jsem z rozhodovací praxe soudů vyhledal několik rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky a Ústavního soudu České republiky ve věci trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji. Řazené jsou chronologicky podle data rozhodnutí, přičemž rozhodnutí Ústavního soudu jsem z hlediska hierarchie soudnictví upřednostnil.

Rozhodnutí (usnesení) Ústavního soudu lze rozdělit do dvou kategorií. První kategorii tvoří rozhodnutí, jimiž se stěžovatelé domáhají zrušení usnesení státního zastupitelství, kterým byla stížnost na postup Policie České republiky, nebo Inspekce ministerstva vnitra pro porušení ústavně zaručených práv (např. čl. 1 Ústavy, čl. 1, čl. 10 odst. 3, čl. 36 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) zamítnuta. Pro tyto stížnosti, které Ústavní soud např. v rozhodnutích sp.zn. II. ÚS 41/01 ze dne 11. prosince 2001, sp. zn. III. ÚS 494/04 ze dne 26. srpna 2004¹⁰⁴, sp. zn. I. ÚS 298/05 ze dne 27. září 2005¹⁰⁵, odmítl, je společné, že trestní oznámení ve věci neoprávněného zpracování s osobními údaji nebylo zahájeno trestní stíhání a věc byla odložena.

Ústavní soud se mimo jiné vyjádřil k otázce subjektivního práva (nároků) na zahájení trestního stíhání, kterého se stěžovatelé u Ústavního soudu domáhají. „Podle konstantní judikatury Ústavního soudu (např. usnesení ze dne 26. února 1997, sp. zn. II. ÚS 361/96 - Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 7, str. 343 a usnesení ze dne 8.

¹⁰⁴ Stěžovatelka podala přípisem ze dne 15. září 2003 trestní oznámení na pplk. V. V. policejního radu ÚDV Policie ČR, pracoviště Brno, a to pro trestné činy "neoprávněného nakládání s osobními údaji, zasahování do nezávislosti soudu, poškozování cizích práv a zneužívání pravomoci veřejného činitele".

¹⁰⁵ V záhlaví uvedeným usnesením státní zastupitelství zamítlo, jako nedůvodnou, stížnost stěžovatele proti usnesení policejního orgánu Policie ČR, Obvodního oddělení 1 v Hradci Králové ze dne 6. 11. 2004, čj. ORHK-2145/01-TČ-2004. Tímto usnesením policejní orgán, podle § 159a odst. 1 trestního řádu (dále jen "TrŘ"), odložil trestní oznámení stěžovatele na neznámého pachatele pro podezření ze spáchání trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 trestního zákona (dále jen "TrZ"). Trestného činu se měl neznámý pachatel dopustit tím, že v přesně nezjištěné době neoprávněně získal a následně předal Pojišťovně Kooperativa, a. s., a České kanceláři pojistitelů ve výroku specifikované písemnosti, týkající se společnosti Merán, s. r. o. (dva protokoly o ústním jednání v daňovém řízení a zprávu o výsledku kontroly daně z příjmů), které mají obsahovat osobní data stěžovatele.

dubna 1999, sp. zn. I. ÚS 84/99 - Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 14, str. 291) ústavní zákony nezaručují subjektivní právo fyzické nebo právnické osoby na to, aby jiná osoba byla trestně stíhána. Charakteristickým znakem moderního právního státu je skutečnost, že vymezení trestného činu, stíhání pachatele a jeho potrestání je věcí vztahu mezi státem a pachatelem trestného činu. Stát svými orgány rozhoduje podle pravidel trestního řízení o tom, zda byl trestný čin spáchán. Stěžovatelka v postavení oznamovatelky trestného činu nemá žádné ústavní právo na to, aby bylo zahájeno trestní stíhání proti komukoliv. Proto v odložení věci policejním orgánem a následném potvrzení tohoto rozhodnutí státním zastupitelstvím nelze spatřovat porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky, jejichž ochrana spadá do kompetence Ústavního soudu.¹⁰⁶

Druhá kategorie rozhodnutí Ústavního soudu se zabývá stížnostmi, podle kterých měly obecné soudy ve věci neoprávněného nakládání s osobními údaji porušit právo na spravedlivý proces, právo na obhajobu a princip proporcionality (např. čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 90. a čl. 95 Ústavy, čl. 8 odst. 2, čl. 36 odst. 1, čl. 39 Listiny základních práv a svobod).

Na těchto příkladech je vidět, že k hledání spravedlnosti má sloužit i Ústavní soud, i když „není další instancí v systému obecného soudnictví, na niž by bylo možno se obracet s návrhem na přezkoumání procesu, interpretace a aplikace zákonných ustanovení provedených ostatními soudy. Jeho kompetence je dána pouze v případě, kdy napadeným rozhodnutím orgánu veřejné moci došlo k porušení základních práv a svobod zaručených normami ústavního pořádku. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.“¹⁰⁷

Ústavní soud, v rozhodnutí ze dne 16. října 2013, sp. zn. IV. ÚS 2115/13, uvedl, že podstatou návrhu stěžovatele je jeho opakovaná polemika s rozhodnutími trestních soudů o jeho vině. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 byl stěžovatel uznán vinným trestnými činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1

¹⁰⁶ Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 26. srpna 2004, sp. zn. III. ÚS 494/04]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.

¹⁰⁷ Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 16. října 2013, sp. zn. IV. ÚS 2115/13]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.

písm. a) trestního zákona a neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 2, 3 písm. b) trestního zákona, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. Za to byl odsouzen k úhrnnému peněžitému trestu ve výměře 100 000,- Kč, případně k náhradnímu trestu odnětí svobody v trvání pěti měsíců. Dále mu byl uložen trest zákazu činnosti u všech ozbrojených složek a u bezpečnostních sborů na dobu tří let. Proti tomuto rozsudku podal odvolání, které Městský soud v Praze zamítl a dovolání, které Nejvyšší soud odmítl.

Stěžovatel ve stížnosti navrhl zrušení rozhodnutí trestních soudů, neboť měl za to, že jimi došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 odst. 1, čl. 39 Listiny základních práv a svobod a k porušení čl. 90 a čl. 95 Ústavy. Namítal, že nebyl jako jediný bývalým zaměstnavatelem (Úřadem pro zahraniční styky a informace) zbaven mlčenlivosti, čímž byl podstatně zkrácen na právu obhajoby a, že pokud by byl zbaven mlčenlivosti, mohl vypovídat a prokázat svou nevinu, přičemž jeho bývalý zaměstnavatel mu tuto možnost měl znemožnit účelově. K námitce stěžovatele, že nebyl zbaven mlčenlivosti a nemohl tak reagovat na vznesené obvinění a uplatnit své právo na obhajobu, Ústavní soud s odkazem na rozhodnutí dovolacího soudu uvedl, že tyto námitky stěžovatel uváděl již po celou dobu předchozího řízení a soud prvního stupně i soud odvolací na ně patřičně reagovaly. Nejvyšší soud pak k této námitce stěžovatele dále zdůraznil, že pokud se stěžovatel rozhodl v průběhu trestního stíhání ve věci nevypovídat, jde o jeho nezadatelné právo, avšak nemůže pak argumentovat tím, že bylo nepřipustně dotčeno jeho právo na obhajobu. Pokud stěžovatel nebyl svým nadřízeným zbaven práva mlčenlivosti, stalo se tak výhradně ve vztahu k činnosti, která souvisela s plněním služebních úkolů, což ale nebyl případ, pro který bylo vedeno předmětné trestní stíhání.

Ústavní soud v rozhodnutí soudů nenašel pochybení, která by svědčila o zásahu do základních práv stěžovatele, přičemž se mimo jiné vyjádřil, že „nelze abstrahovat od skutečnosti, že celá věc prošla všemi stádii řízení před trestními soudy, včetně Nejvyššího soudu, přičemž jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak i soudu odvolacího jsou pečlivě odůvodněna. Nejvyšší soud ve svém odmítavém usnesení přesvědčivě reagoval na všechny argumenty stěžovatele, které znovu stěžovatel uplatnil v ústavní stížnosti.“

Zrušení rozhodnutí trestních soudů, ve kterých byl stěžovatel mimo jiné uznán vinným z neoprávněného nakládání s osobními údaji, nebylo prostřednictvím Ústavního soudu dosaženo, neboť Ústavní soud s výše uvedeným odůvodněním stížnost odmítl.

V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 6 Tdo 850/2008 bylo odmítnuto dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) trestního řádu. Jako dovolací důvod obhájce obviněné uvedl nesprávné posouzení skutku jako trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji, neboť materiály Policie České republiky obviněná předala pouze jediné osobě (novináři) z důvodu obavy zamlčení celé kauzy, o obsahu nevěděla, ke zveřejnění pokyn nedala a předáním materiálů jediné osobě nemohla spáchat trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji. Nejvyšší soud v usnesení zdůraznil, že ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 trestního řádu je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotně právních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku. Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět.

Dovolací soud věc meritorně nepřezkoumával, neboť dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) téhož zákona, jako zjevně neopodstatněný. Na druhou stranu se Nejvyšší soud zabýval nedbalostní formou zavinění a znaky skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji. Nejvyšší soud konstatoval, že v daném případě se nejedná o zavinění ve formě nedbalosti. Vše totiž nasvědčuje tomu, že obviněná se chtěla svému bývalému manželovi pomstít. Z několikaletého soužití s ním nepochybně věděla, s jakými informacemi přichází do styku a pokud viděla, že obsahem pytle v jejich garáži jsou

materiály Policie České republiky, měla si v tomto směru počínat nad míru obezřetně. Je zjevné, že touha po pomstě byla větší než zamyšlení se nad trestně právními následky. Není sporu o tom, že si nebyla vědoma toho, že spisy policie do soukromé garáže nepatří a co víc, věděla, že tímto může svému bývalému manželovi v zaměstnání způsobit jisté potíže a chtěla mu je způsobit. Proto je třeba po subjektivní stránce vyhodnotit její jednání jako úmyslné, protože věděla, že svým jednáním může neoprávněně zasáhnout do objektu trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji, jímž je právo na ochranu před neoprávněným zveřejňováním osobních údajů a jejich zneužíváním, jakož i ochrana dalších práv a oprávněných zájmů, které zveřejněním osobních údajů mohou být poškozeny. U znaků skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání postačí, jsou-li pachateli známa fakta, která jim lze podřadit. V tomto směru v neprospěch obviněné je třeba vyhodnotit zejména skutečnost, že nejprve novináři přivezla vzorek nalezeného materiálu a posléze jeho zbytek. Nadto v garáži s nalezenými materiály manipulovala (přesypávala je do jiného pytle), viděla, že navrchu leží státní poznávací značky automobilů.

Nejvyšší soud dovolání obviněné tedy odmítl a judikoval, že trestného činu neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 1 trestního zákona se dopustí pachatelka, která poskytne novináři materiály obsahující osobní údaje jiných osob (např. trestní oznámení, spisy a další materiály Policie České republiky získané při výkonu povolání jejího manžela. Nezáleží na tom, že materiály byly ponechány bez dozoru v garáži, či získány jinak, když pachatelka měla možnost předat je příslušným orgánům.

V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. května 2009, sp. zn. 3 Tdo 1623/2008 dovolací soud odmítl dovolací důvody uvedené v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g), písm. k) a písm. l) trestního řádu. Dovolatel namítal, že soud prvního stupně nesprávně kvalifikoval skutek popsany pod bodem 1) výroku o vině jako trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) trestního zákona a neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákona, ačkoliv podle něj nedošlo k naplnění všech znaků skutkových podstat citovaných trestných činů. Ve vztahu k neoprávněnému nakládání s osobními údaji dovolatel poukázal na formu zavinění a skutkovou větu výroku, podle kterého si obviněný osobní údaje „obstaral“ a který nelze ztotožňovat se zákonným pojmem

„přisvojil, a tudíž výrok rozsudku soudu prvního stupně vztahující se k trestnému činu neoprávněného nakládání s osobními údaji neobsahuje základní znak skutkové podstaty trestného činu, a to, že pachatel jednal (tj. přisvojil si osobní údaje o jiném) neoprávněně. Nejvyšší soud v závěru odůvodnění uvedl, že rozhodnutí soudů obou stupňů ve skutečnosti nejsou založena na pochybeních, která dovolatel sice relevantně, avšak neopodstatněně vytýká. Výjimku tvoří pouze vada, která spočívá v tom, že dikce právní věty výroku rozsudku ke skutku neoprávněného nakládání s osobními údaji neobsahuje všechny zákonem předpokládané znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, neboť v ní není vyjádřeno, že dovolatel jednal neoprávněně. Tento způsob jednání však mimo pochybnost vyplývá z popisu skutkových zjištění soudu vtělených do skutkové věty výroku rozsudku a blíže rozvedených v jeho odůvodnění. Nejvyšší soud tedy judikoval, že zákonný znak skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 1 trestního zákona spočívající v „přisvojení si osobních údajů“ lze naplnit jakýmkoli neoprávněným získáním možnosti trvale disponovat s osobními údaji jiného (např. postačí, když si pachatel zapamatuje takto získané údaje), aniž se vyžaduje, aby pachatel tyto údaje získal v materializované podobě (např. vytištěním na papír, kopírováním na nosič informací).

5. Právní úprava neoprávněného nakládání s osobními údaji v sousedních zemích

Přistoupení České republiky do Evropské unie byl považován za historický milník nejen v politickém, ale také právním vývoji České republiky. Od okamžiku přistoupení se součástí českého právního řádu stal rozsáhlý soubor právních norem, jenž vznikl na úrovni evropských organizací. Evropským právem, tedy právem EU, se rozumí souhrn právních norem zajišťujících institucionální soustavu Evropských společenství a fungování společného trhu ležících na pomezí práva mezinárodního a práva vnitrostátního.

Přistoupení k Evropské unii posunuje členský stát do právní situace, která s sebou nese bipolaritu pramenů práva, tzn., že přistoupením České republiky k Evropské unii zde koexistují dva systémy práva – právo národní a právo vytvářené institucemi EU, a to jak na legislativní, tak na úrovni soudní. „Podat jednoduchou definici pojmu evropské trestní právo není snadné. Zjednodušeně by se dalo označit jako soubor právních norem (hmotných a procesních, i když toto rozdělení zde není tak jednoznačné) společných pro různé státy Evropy a přijatých za účelem boje s trestnou činností a zvláště pak s přeshraniční organizovanou kriminalitou.“¹⁰⁸

Evropské právo se dělí na dvě svébytné větve – právo komunitární a právo unijní. Právo komunitární bývá také mnohdy nazýváno právem Evropských společenství. Na rozdíl od práva unijního, které je vybudováno na principu koordinace členských států, je právo ES vybudováno na principu subordinace (podřízenosti) členských států společenství. Trestní právo je oblastí, která v porovnání s jinými oblastmi práva je s ohledem na suverenitu jednotlivých členských států „poevropštěována“ v menším rozsahu. Tzv. harmonizace vnitrostátních trestněprávních norem evropských zemí, která sleduje jeden cíl, se v českém trestním právu promítá např. v oblasti hospodářské trestné činnosti, ochraně obětí trestných činů, předávání osob k trestnímu řízení v rámci EU, vzájemné právní pomoci v trestních věcech. Tak např. „občan České republiky může být předán do jiného členského státu Evropské unie pouze na základě evropského zatýkacího

¹⁰⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1, s. 77.

rozkazu.“¹⁰⁹ „Soud trest vyhoštění neuloží, jestliže pachatel je občanem Evropské unie a v posledních 10 letech nepřetržitě pobývá na území České republiky, neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu.“¹¹⁰

V případě právní úpravy neoprávněného nakládání s osobními údaji se suverenita členských států Evropské unie projevuje více po formální, než po obsahové stránce, neboť skutkovou podstatu neoprávněného nakládání s osobními údaji nenalzáme pouze v trestním kodexu, ale i v právních předpisech upravujících problematiku zpracování osobních údajů. Jako názorné příklady úpravy trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji v členských státech Evropské unie, jsem zvolil státy sousedící s Českou republikou.

Na rozdíl od polské, rakouské a německé úpravy trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji je vidět vliv historie společného státu Čechů a Slováků i v oblasti práva trestního. Trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji je v obou státech zakotven v trestním zákoníku, nikoli v obecných právních předpisech upravujících ochranu osobních údajů. Slovenský zákonodárce na rozdíl od českého shrnul úpravu trestného činu do dvou odstavců s tím, že výčet neoprávněného zpracování vztáhl na poskytnutí, zpřístupnění anebo zveřejnění osobních údajů, zatímco český zákonodárce do výčtu neoprávněného zpracování zahrnul i tzv. „jiné zpracování“. Dalším zajímavým rozdílem je, že za naplnění skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji je trest odnětí svobody oproti české úpravě ve slovenské „jen“ třetinový.

Jak jsem nastínil výše, tak v případě polské, rakouské a německé úpravy jsou rozdíly markantní už na první pohled. Trest odnětí svobody za neoprávněné zpracování osobních údajů je obsažen v tzv. „obecných“ právních předpisech upravujících ochranu osobních údajů. Tímto předpisem je v České republice zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, který na rozdíl od sousedních států (vyjma Slovenska) trest odnětí svobody za neoprávněné zpracování osobních údajů, neobsahuje.

¹⁰⁹ § 10 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹¹⁰ § 80 odst. 3 písm. f) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

5.1 Slovenská republika

Právní úprava trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji je obsažena v § 374 zákona č. 300/2005 Zb., *trestný zákon*, a to v hlavě deváté, ve které jsou zakotveny skutkové podstaty trestných činů proti jiným právům a svobodám, tedy takových trestných činů, které mají za následek různorodé závažnější útoky na práva a svobody občanů a které mají dopad na klidné a slušné soužití lidí v demokratické společnosti.

Základní skutková podstata je vyjádřena v odstavci prvním výše zmiňovaného paragrafu. Trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji se dopustí ten, kdo neoprávněně poskytne, zpřístupní, anebo zveřejní osobní údaje o jiném, shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci nebo uplatňováním ústavních práv osoby, anebo osobní údaje o jiném získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a tím poruší obecně závazným právním předpisem stanovenou povinnost, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok. Kvalifikovaná skutková podstata je ve druhém odstavci spojena s vážnou újmou na právech dotčené osoby, spáchání činu veřejně, anebo závažnějším způsobem jednání.

5.2 Polská republika (*Rzeczpospolita Polska*)

Určité specifikum oproti české a slovenské úpravě lze spatřovat v právní úpravě Polské republiky, jelikož polský trestní zákoník *Kodeks karny* (plným názvem *ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny*, publikován jako Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553) úpravu trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji neobsahuje.

Právní úprava ochrany osobních údajů, obsažená v zákoně o ochraně osobních údajů - USTAWA z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst pierwotny: Dz. U. 1997 r. Nr 133 poz. 883, tekst jednolity: Dz. U. 2002 r. Nr 101 poz. 926) v kapitole osmé – Trestní ustanovení, v člancích 49 až 54a upravuje, v souvislosti s ochranou osobních údajů, trestní odpovědnost nejen správce osobních údajů, ale i osob fyzických, neboť kdo inspektorovi zmaří nebo ztěžuje výkon kontrolní činnosti, podléhá pokutě, trestu omezení svobody nebo trestu odnětí svobody do 2 let. V tomto

směru je trestní úprava v Polské republice přísnější, neboť za neposkytnutí součinnosti inspektorovi Úřadu pro ochranu osobních údajů lze uložit trest odnětí svobody.

5.3 Rakouská republika (Republik Österreich)

Obecná právní úprava ochrany osobních údajů je obsažena v zákoně o ochraně osobních údajů - *Datenschutzgesetz 2000 (DSG 2000)*, *BGBI. I Nr. 165/1999, idF. BGBI. I Nr. 83/2013 (Stichtag 01.01.2014)*.

Rakouský trestní zákoník - *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich (BGBI.)*, obdobně jak v případě polské právní úpravy, trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji neobsahuje. Skutkové podstaty trestných činů jsou však obsaženy i v jiných zákonech, a v tomto případě je to výše zmiňovaný zákon o ochraně osobních údajů, který v části 10., § 51 *Datenschutzgesetz 2000 (DSG 2000)* stanoví, že kdo s úmyslem sebe nebo druhého (jiného) neprávem (nezákonně) obohatí nebo s úmyslem poškodit druhého (jiného) včetně jeho osobních údajů, ke kterým se mohl dostat a které si neprávem přivlastnil z důvodu svého pracovního zařazení a které použil tím, že je někomu jinému zpřístupnil a nebo zveřejnil, ačkoliv je povinen je chránit v tajnosti (povinnost mlčenlivosti), bude potrestán soudem k trestu odnětí svobody až na jeden rok.

5.4 Spolková republika Německo (Bundesrepublik Deutschland)

Ve Spolkové republice Německo ochranu osobních údajů upravuje zákon o ochraně osobních údajů občanů - *Gesetz zum Schutz personenbezogener Daten der Bürger - In der Fassung der Bekanntmachung vom 18. Februar 2002 (GVBl. LSA S. 54)*. V § 31 citovaného zákona je upravena trestní odpovědnost za neoprávněné zpracování dat a ten, kdo za úplatu s úmyslem sebe nebo jiného obohatit, nebo jiného poškodit neoprávněně z tohoto zákona, nebo jiného předpisu o ochraně dat, které se vztahují na chráněnou osobu a nejsou veřejně přístupné 1. sbírá, zpracovává nebo používá, 2. získá od jiných osob prostřednictvím automatizovaného procesu nebo 3. získá pro sebe, nebo pro jiného data pořízená ze souboru, bude potrestán odnětím svobody do dvou let (až na dva roky) nebo peněžitým trestem.

6. Problematika ochrany osobních údajů a informací

Problematika ochrany osobních údajů a informací souvisí se střetem dvou kolidujících práv, a to práva na informace s právem na ochranu těchto informací, byť podle názoru autorů komentáře k zákonu o ochraně osobních údajů „nelze tvrdit, že tyto dva zákony, nebo dvě základní práva, která jsou jimi provedena, tj. právo na ochranu soukromí a ochranu osobních údajů dle čl. 7 odst. 1 a čl. 10 LPS a právo na informace o činnosti veřejné správy zakotvené v čl. 17 LPS, stojí proti sobě a aplikace jednoho z nich vylučuje uplatnění toho druhého.“¹¹¹

Právo na informace je zakotveno v čl. 17 odst. 4 a odst. 5 Listiny základních práv a svobod. Podle odst. 5 jsou státní orgány a orgány územní samosprávy povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Ústavou zaručené právo na informace se řadí mezi základní politická práva a jeho smyslem je účinná kontrola veřejné správy. „Obecná“ úprava poskytování informací je obsažena v zákoně č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, přičemž řada zvláštních právních předpisů obsahuje speciální úpravu práva na informace. Z části jsou tyto předpisy výslovně uvedeny v kapitole *1.2 Právní zakotvení ochrany osobních údajů*.

Pojem informace nelze s pojmem osobní údaj ztotožňovat, neboť ne každá informace osobní údaje obsahuje, byť ve většině případů jsou osobní údaje součástí poskytnutých informací. Výkladové ustanovení zákona č. 106/1999 Sb. stanoví, že informací se rozumí jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakémkoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního. Zvláštní právní předpisy, jako např. zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, anebo zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, definují pojem informace pro účely příslušného

¹¹¹ KUČEROVÁ, Alena; NOVÁKOVÁ, Ludmila aj. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 536 s. ISBN 978-80-7179-226-0, s. 492.

zákona,¹¹² avšak ve výkladovém ustanovení jak trestního zákoníku (§ 110-139), tak trestního řádu (§ 12) výklad pojmu informace nenajdeme.

6.1 Poskytování informací v trestním řízení

Rada Evropy dne 10. července 2003 vydala doporučení výboru ministrů k poskytování informací, týkajících se trestních řízení prostřednictvím médií.¹¹³ Doporučení obsahuje celkem 18 zásad/principů, jimiž by se členské státy měly řídit a začlenit je do svých právních řádů. Dřívější členství Československa od roku 1991 nebylo pro nově vzniklé státy Českou republiku a Slovenskou republiku účinné, a proto musely oba státy opětovně podstoupit proces přijetí a 30. června 1993 se po „druhé“ stávají členem Rady Evropy.

Doporučení, které mělo ovlivnit tuzemské právní předpisy, stanovilo tyto zásady:

1. Informování veřejnosti prostřednictvím médií: Veřejnost musí mít možnost dostávat informace o činnosti justičních úřadů a policejních služeb prostřednictvím médií. Novináři tedy musí mít možnost svobodně zpravovat a komentovat fungování justičního trestního systému, s omezeními pouze podle následujících zásad:
2. Presumpce nevinny,
3. Přesnost informací,
4. Přístup k informacím,
5. Způsoby poskytování informací médiím,
6. Pravidelné poskytování informací v průběhu trestního řízení,
7. Zákaz zneužití informací,
8. Ochrana soukromí v souvislosti s probíhajícím trestním řízením,
9. Právo na opravu nebo právo na odpověď,
10. Předcházení vlivu zaujatých úsudků,
11. Zveřejňování zaujatých úsudků,
12. Přítomnost novinářů,
13. Vstup novinářů do soudních síní,
14. Přímé zpravodajství a záznamy v soudních síních,
15. Podpora

¹¹² § 2 písm. a) zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Utajovanou informací informace v jakékoliv podobě zaznamenaná na jakémkoliv nosiči označená v souladu s tímto zákonem, jejíž vyjádření nebo zneužití může způsobit újmu zájmu České republiky nebo může být pro tento zájem nevýhodné, a která je uvedena v seznamu utajovaných informací (§ 139); § 2 písm. a) zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Pro účely tohoto zákona se rozumí informacemi o životním prostředí (dále jen "informace") informace v jakékoliv technicky proveditelné podobě, které vypovídají zejména o ...

¹¹³ Recommendation Rec(2003)13 of the Committee of Ministers to member states on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings. Dostupné z <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=51365>.

zpravodajství médií, 16. Ochrana svědků, 17. Zpravodajství médií o výkonu soudních rozhodnutí, 18. Zpravodajství médií po vykonání rozsudku.

Bez ohledu na výše uvedené zásady trestní řád upravoval poskytování informací o trestním řízení s účinností od 1.1.1992 na základě zákona č. 558/1991 Sb., kterým se mění a doplňují trestní řád a zákon o ochraně státního tajemství. Novelizací trestního řádu bylo vloženo nové ustanovení § 8a, podle kterého orgány činné v trestním řízení informují o své činnosti veřejnost poskytováním informací sdělovacím prostředkům. Přitom dbají na to, aby neohrožovaly objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, nezveřejňovaly o osobách, jež mají účast v trestním řízení, údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen. Odstavec druhý umožňoval orgánům činným trestním v řízení z důvodů uvedených v odstavci prvním odepřít poskytnutí informací.

Dne 26. února 2009 byl ve Sbírce zákonů s účinností od 1. dubna 2009 publikován zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zákon kromě trestního řádu novelizoval také trestní zákon (140/1961 Sb.), zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích a zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů. Novelizace trestního řádu se dotýkala podmínek poskytování informací o trestním řízení ze strany orgánů činných v trestním řízení veřejnosti v přípravném řízení, podmínek zveřejňování informací o poškozeném mladším 18 let a jeho blízkých osobách a zákazu zveřejňování odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu bez souhlasu osoby, které se týkají. Zákon byl s ohledem na § 8c trestního řádu (zákaz zveřejňování odposlechů) kritizován veřejností a médii dokonce označen za tzv. „náhubkový zákon“.

Přínosem novelizace byla ochrana soukromí, na druhou stranu tento zákon byl veřejností vnímán jako zásah do svobody projevu a svobody slova, který má sloužit k ochraně politiků a vyšších funkcionářů veřejné správy. Kritika „náhubkového zákona“ byla podnětem pro podání ústavní stížnosti, jejímž iniciátorem byl senátor doc. JUDr. Petr Pithart, dr. h. c.

Podáním, doručeným Ústavnímu soudu dne 14. 5. 2009, skupina senátorů v ústavní stížnosti navrhla zrušení § 8a odst. 1 věty druhé, § 8b odst. 1 a § 8c zákona č. 141/1961

Sb. o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a § 44a a § 45a zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a § 178 odst. 1 slov "v průběhu trestního řízení nebo" a odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb. trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů. Ústavní soud v usnesení ze dne 24. 1. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 10/09 z části řízení zastavil a ve zbytku návrh senátorů odmítl.

S účinností od 2. srpna 2011 byl parlamentem schválen zákon č. 207/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a médii ještě v den schválení 8. června 2011 proběhla zpráva: „Senát změkčil náhubkový zákon. Média mohou zveřejnit odposlechy“.¹¹⁴

Nejzásadnější změna spočívala ve vložení ustanovení § 8d, který v nezbytném rozsahu umožňoval zveřejnění informací, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c, a to pro účely pátrání po osobách; pro dosažení účelu trestního řízení; odůvodňuje-li to veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby, přitom je třeba zvlášť dbát ochranu zájmů osoby mladší 18 let; udělila-li ke zveřejnění informace osoba, již se zákaz zveřejnění týká, výslovný souhlas anebo zemřela a není-li žádná osoba oprávněná udělit souhlas a v neposlední řadě také v dalších případech umožňuje-li to trestní řád.

Základním účelem trestního řízení je v souladu se zákonem odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle hmotného trestního práva, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhoduje o vině či nevině tohoto pachatele. V souvislosti s tímto účelem jsou využívány i sdělovací prostředky (médiá), které v součinnosti s veřejností mají přispět k odhalení pachatele. Ve většině případů se jedná o odhalení totožnosti pachatele, kdy orgány činné v trestním řízení neznají totožnost pachatele a disponují jenom obrazovým záznamem zachycujícího pachatele trestného činu. Zveřejnění pro účely pátrání po osobách nebo pro dosažení trestného účelu je možné jenom za předpokladu dodržení zákonem stanovených podmínek. Proto nebude legitimní zveřejnění, které učiní orgány činné v trestním řízení, aniž by trestní řízení bylo zahájeno, jak tomu bylo v případě kamerového záznamu zveřejněného vrchním

¹¹⁴ PROCHÁZKOVÁ, Martina. Senát změkčil náhubkový zákon. Média mohou zveřejnit odposlechy. 8. června 2011. [cit. 31.05.2014]. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz>.

státním zástupcem dne 24. února 2012 na tiskové konferenci. V uvedeném případě bylo ve smyslu zásady subsidiarity trestní represe neoprávněné zveřejnění posouzeno jako přestupek podle § 44a zákona č. 101/2000 Sb., ochraně osobních údajů a změně některých zákonů a nikoli jako trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji, což je ve vztahu k předešlým zmiňovaným kauzám – „tykadlový řidič“ a „semafony“ vzorovou ukázkou demokratického právního státu a použití trestního práva jako „ultima ratio“.

S problematikou poskytování informací souvisí i problematika legálně pořizovaných odposlechů a jeho zveřejňování.¹¹⁵ Informace, obsažené v telefonních rozhovorech, e-mailech, apod. vytvářejí „přidanou hodnotu“ k osobním údajům a zvyšují její poptávku a „prodejní cenu“. Úřad pro ochranu osobních údajů v reakci na zveřejňování odposlechů sdělovacími médii vydal varování před pokračováním zveřejňování informací soukromého charakteru, jejichž zdrojem jsou zejména odposlechy provedené v rámci probíhajících trestních řízení, které novináři získávají při výkonu své žurnalistické činnosti. „Podle názoru Úřadu nelze takové postupy obhajovat tvrzením, že politik nemá nárok na ochranu soukromí či je odůvodňovat veřejným zájmem, neboť je zjevné, že některé zveřejněné informace již nepochybně případný veřejný zájem přesahují.“¹¹⁶

6.2 Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb.

Obecným předpisem upravujícím poskytování informací je zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Právu na informace žadatele odpovídá povinnost povinného subjektu poskytnout požadované informace při dodržení zákonem stanovených podmínek. Zákon č. 106/1999 Sb. obsahuje nástroje, které zaručují ochranu žadatele při výkonu práva na informace. I když je právo na informace pojato

¹¹⁵ § 88 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád. Nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

¹¹⁶ ŠTĚPÁNKOVÁ, Hana. Varování před pokračováním zveřejňování informací soukromého charakteru, jejichž zdrojem jsou zejména odposlechy provedené v rámci probíhajících trestních řízení, které novináři získávají při výkonu své žurnalistické činnosti. 23. května 2014. [cit. 27.05.2014]. Dostupné z <http://www.uouu.cz>.

velmi široce, je určitá ochrana při poskytování informací poskytnuta také povinným subjektům¹¹⁷, a to tak, aby nedocházelo k neúměrnému zatěžování či šikaně orgánů, jež mají ze zákona povinnost informace poskytnout.

Zákon stanoví určitá omezení, ve kterých nejsou tyto subjekty povinny informace poskytnout. Podle § 11 odst. 4 písm. a) a b) zákona o svobodném přístupu k informacím se neposkytnou informace o probíhajícím trestním řízení a rozhodovací činnosti soudů, s výjimkou rozsudků. Původně znění ustanovení § 11 odst. 4 písm. b) se týkalo pravomocných rozsudků, avšak Ústavní soud nálezem ze dne 30. března 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10 rozhodl, že „ustanovení § 11 odst. 4 písm. b) zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, se ve slovu "pravomocných" ke dni vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů zrušuje.“

Speciální úprava týkající se informování o rozsudcích je obsažena v 8b odst. 4 trestního řádu, který stanoví, že pravomocný rozsudek nesmí být zveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích s uvedením jména, popřípadě jmen, příjmení a bydliště poškozeného. Předseda senátu může s přihlédnutím k osobě poškozeného a povaze a charakteru spáchaného trestného činu rozhodnout o dalších omezeních spojených se zveřejněním pravomocného odsuzujícího rozsudku za účelem přiměřené ochrany zájmů takového poškozeného.

Povinné subjekty musí poskytnutí informace pečlivě zvažovat, neboť zveřejněním informací (osobních údajů) se mohou fyzické osoby jednající za povinný subjekt dopustit nejen přestupku, ale v krajním případě i trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji. Jiná je situace, mají-li být žadateli poskytnuty informace týkající se právnické osoby, neboť „podle ustanovení § 1 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, je ochrana poskytována fyzickým, nikoli právnickým osobám, a proto není důvodu odmítnout žádost o poskytnutí informace ve formě kopie rozhodnutí vydaného v konkrétní věci právnické osobě.“¹¹⁸

¹¹⁷ státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce a dále ty subjekty, kterým zákon svěřil rozhodování o právech, právech chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy, a to pouze v rozsahu této jejich rozhodovací činnosti (§ 2 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb.)

¹¹⁸ Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 13. října 2004, čj. 6 A 83/2001–39]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2005, svazek 9, s. 821.

Nelze opomenout, že součástí rozhodnutí jsou osobní údaje dalších osob, a proto s ohledem na jejich ochranu soukromí je potřeba osobní údaje v poskytnutém rozhodnutí anonymizovat a odlišovat tak údaje týkající se statutárních orgánů, které jsou povinně zveřejňované v příslušných rejstřících.

Poskytování informací je žádoucí mechanismus kontroly ze strany veřejnosti, avšak neoprávněné poskytnutí anebo zveřejnění takových informací (osobních údajů) má za následek vznik správní anebo trestní odpovědnosti.

Závěrem této kapitoly lze shrnout, že ochranu osobních údajů a soukromí nelze bagatelizovat a současně oprávněnost zásahu do těchto práv nelze automaticky spojit s právem na informace.

7. Mimotrestní prostředky ochrany osobních údajů

Kapitola mimotrestní prostředky ochrany osobních údajů úzce souvisí s kapitolou 2. *Čin soudně trestní*, a to konkrétně se zásadou subsidiarity trestní represe a také s právem na spravedlivý proces.

V rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20. února 2014 se mimo jiné uvádí, že „princip subsidiarity trestní represe je možno chápat ve dvojím smyslu. Předně jde o pravidlo, limitující intenzitu trestní represe při definování skutkových podstat trestných činů a při stanovení dalších obecných podmínek trestní odpovědnosti. Tímto principem se vyjadřuje myšlenka, že k použití tak přísného prostředku, jakým je trestní právo, spojeného s razantními zásahy do lidských práv a svobod, se má sáhnout až v případech nezbytnosti, tj. tehdy, jestliže k nápravě důsledků protiprávního jednání a k účinné ochraně společnosti nepostačují jiné, mírnější prostředky, ať již prostředky, jimiž disponují jiná právní odvětví, nebo prostředky mimoprávní. Tyto mimotrestní prostředky mají mít zásadně přednost. Zároveň se tímto principem vyslovuje požadavek, aby zákonodárce zohledňoval tzv. příkaz tolerance vůči nekonvenčnímu nebo nekonformnímu chování. Ten připomíná, že ve společenském prostoru je třeba respektovat též určité způsoby chování, které jsou sice většinou částí společnosti hodnoceny jako „nenormální“, vzbuzují její nelibost, avšak nejsou pro ni vyloženě škodlivé. Příkaz tolerance má zabránit tomu, aby většinová část společnosti vnucovala menšině uniformní modely chování tam, kde to není nezbytně nutné.“¹¹⁹

Definici spravedlivého procesu bychom hledali stěží. Z českého právního řádu můžeme pojem spravedlivého procesu spíše jen vyvozovat, a to především z ústavních zákonů (Listiny a Ústavy) a mezinárodních smluv. „Právo na spravedlivý proces tvoří základ práva každého jednotlivce na projednání jeho věci v řízení, které splní všechna ústavní i zákonná kritéria spravedlnosti a v jehož průběhu budou tato kritéria i beze zbytku dodržována a jehož výsledkem bude spravedlivé rozhodnutí...“¹²⁰

¹¹⁹ Ústavní soud. Nález Ústavního soudu [ze dne 20. února 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. dopl.a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1, s. 41.

Podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základní svobod má každý právo, na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Oprávněnost jakéhokoli trestního obvinění se promítá i v zásadě subsidiarity trestní represe. Určitý problém nastává při výkladu pojmu trestní obvinění, neboť každý smluvní stát má vlastní úpravu trestního práva, a proto také hranice mezi trestnými činy a jinými správními delikty má každý stát nastaven odlišně. Ve snaze zabránit různému výkladu čl. 6 Úmluvy byla pro účely záruk spravedlivého procesu výkladem Evropského soudu pro lidská práva vytvořena „nová evropská kategorie trestných činů“. Z tohoto výkladu pro smluvní státy vyplývá zákonitost, že je jejich věcí, jak diferencují trestné činy a jiné delikty pod podmínkou, že je zaručeno právo na soud a procesní záruky u všech činů, které se považují za trestné ve smyslu tohoto ustanovení bez ohledu na to, jak jsou kvalifikovány ve vnitrostátním právu. „Aplikovatelnost čl. 6 je určena jak hmotněprávním, tak procesněprávním hlediskem. Při zkoumání hmotněprávní stránky věci je třeba určit, zda jde o „trestný čin“ ve smyslu čl. 6 odst. 1. K tomu ESLP aplikuje tři kritéria, které poprvé popsal v rozsudku *Engels v. Holandsko*, a to kvalifikace činu podle vnitrostátního práva, povaha deliktu, druh a závažnost sankce, která dotyčnému hrozí. Poslední dvě kritéria ESLP považuje za alternativní, nikoli kumulativní. Obecně lze tvrdit, že ESLP vnímá stále více mimotrestních vnitrostátních deliktů jako „trestní“ podle čl. 6. Posuzují se tak především správní přestupky (s jistými výjimkami), nejednotně i jiné správní delikty a disciplinární delikty jen v případě hrozícího trestu odnětí svobody. Z procesněprávního hlediska se čl. 6 vztahuje pouze na to řízení, v němž se rozhoduje o „oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění“. Rozhodováním o trestním obvinění je míněno rozhodování o vině a trestu, a to v celém řízení od rozhodování o předběžných otázkách až po řízení o opravném prostředku. V dalším rozhodnutí ESLP konstatoval, že čl. 6 nezaručuje právo na obnovu řízení a nevztahuje se na řízení o obnově, na obnovené řízení ale ano. ESLP několikrát řešil, zda se čl. 6 vztahuje i na související řízení. Ve většině případů došlo k zamítavému posouzení (podle judikatury se čl. 6

nevztahuje na vykonávací řízení, na rozhodování o nákladech řízení, o odškodnění za vazbu a trest, o vazbě). Na tyto situace však lze aplikovat čl. 5 odst. 2 až 5 Úmluvy.¹²¹ Ne vždy je realizace práva „spravedlivá“ a rozhodnutí orgánů veřejné moci leckdy postrádá objektivnost, předvídatelnost, nebo, v horším případě oporu v paragrafech, k čemuž se vyjádřil i Ústavní soud. „Ústavní soud ve své judikatuře shledal v některých případech excesivního porušení principu ultima ratio rozhodnutími obecných soudů důvod ke svému kasačnímu zásahu (zpravidla s poukazem na porušení zásady nullum crimen, nulla poena sine, zakotvené v článku 39 Listiny) - viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 558/01, IV. ÚS 469/02, II. ÚS 372/03, I. ÚS 4/04, I. ÚS 69/06, III. ÚS 2042/08, III. ÚS 722/09, II. ÚS 1098/10 (všechny dostupné v internetové databázi NALUS <http://nalus.usoud.cz>).“¹²²

K dosažení spravedlivého procesu by měla přispět i relativně nová právní úprava trestního práva založená na „přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky.“¹²³ Tyto mimotrestní prostředky upravuje jak odvětví občanského, tak práva správního. Z hlediska subjektů lze prostředky ochrany rozdělit na ty, které jsou svěřeny orgánům veřejné správy (např. uložení opatření k odstranění zjištěných nedostatků) nebo ty, prostřednictvím kterých se subjekty údajů svých práv mohou domoci (např. stížnost).

¹²¹ SPOUSTOVÁ, Petra. *Právo na spravedlivý proces*. Brno, 2007/2008. 84 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce Věra Kalvodová. Dostupné z http://is.muni.cz/th/107765/pravf_m/.

¹²² Ústavní soud. Nález Ústavního soudu [ze dne 20. února 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.

¹²³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. In *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, 117 s. ISSN 1210-6348. s. 22.

7.1 Prostředky ochrany osobních údajů v odvětví práva správního

V oblasti osobních údajů lze ochranu práv a právem chráněných zájmu dosáhnout i prostřednictvím „prostředků“ nabízených právem správním. Pojem správního práva lze definovat jako „soubor právních norem vztahujících se na veřejnou správu, pokud jde o organizaci a činnost, včetně vztahů vznikajících při jejím výkonu mezi nositeli veřejné správy na jedné straně a fyzickými nebo právníckými osobami na straně druhé.“¹²⁴

Každý stát je v určité míře „spravován“ podle předem stanovených pravidel hry určenými zástupci subjektů veřejné správy. Zjednodušeně lze říci, že tyto zástupci neboli vykonavatelé (úřady, orgány) jsou organizační struktury, které veřejnou správu provádějí bezprostředně, jménem a namísto státu anebo zprostředkovaně, na něž byl výkon státní správy přenesen. Jedním z těchto úřadů je Úřad pro ochranu osobních údajů, zřízený na základě zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, který se z hlediska postavení řadí do kategorie „absolutně nezávislých správních úřadů.“¹²⁵

7.1.1 Stížnost

Úřad pro ochranu osobních údajů přijímá podněty a stížnosti na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů a informuje o jejich vyřízení. Stížnost, jako jeden z prostředků ochrany, kterým se subjekt údajů (fyzická osoba) prostřednictvím správního orgánu (úřad) domáhá nápravy protiprávního stavu, není právně nárokovatelná. Tzn. je věcí Úřadu posoudit subjektivní tvrzení stěžovatele. Byla-li stížnost Úřadem vyhodnocena jako důvodná a protiprávní stav (např. neoprávněně zveřejněné osobní údaje) nebyl správcem nebo zpracovatelem na základě žádosti stěžovatele učiněné ve smyslu § 21 zákona o ochraně osobních údajů odstraněn, je ve věci stížnosti, inspektorátem Úřadu pro ochranu osobních údajů, zahájena kontrola. Výsledkem kontroly jsou kontrolní zjištění, v nichž je zjištěný skutkový stav

¹²⁴ HENDRYCH, Dušan; MIKULE, Vladimír aj. *Správní právo. Obecná část*. 8. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 826 s. ISBN 978-80-7179-254-3. s. 15.

¹²⁵ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 500 s. ISBN 978-80-7478-002-8. s. 300.

věci vyhodnocen, následně právně posouzen a bylo-li zjištěno porušení zákona, uloženo také odpovídající opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

Byla-li Úřadu doručena stížnost, aniž by byly pochybnosti, že porušení zákona o ochraně osobních údajů se správce nebo zpracovatel dopustil a současně není nutné v rámci kontroly prostřednictvím opatření protiprávní stav napravit, resp. odstranit, lze fyzickou nebo právní osobu za porušení zákona sankcionovat. Uložení sankce, která je považována za právní následek spáchání deliktu, je cílem správního řízení. „Správní delikt je teprve až doktrínou obecně definován tak, že jde o protiprávní jednání odpovědné osoby, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně (skutková podstata) a s nímž zákon spojuje hrozbu sankcí ukládanou při výkonu veřejné správy.“¹²⁶ Ve správním trestání se silně uplatňuje institut správního uvážení, typicky v případě sankce a její výše. Pro uložení sankcí však platí určité zásady, které jsou vyjádřeny např. v Doporučení R (80)2 a na jejich dodržování je apelováno nejen Nejvyšším správním soudem. Pro uvážení musí vždy existovat určité meze dané zákonem, které souvisejí i se stále častěji zdůrazňovaným požadavkem předvídatelnosti práva, byť judikatura není rigidní, vyvíjí se a připouští v odůvodněných případech změnu. Ústavní soud vyslovil prioritu hodnoty stálosti judikatury, již lze prolomit pouze za podmínky splnění procedurálních a materiálních podmínek (např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2234/10-2¹²⁷, sp. zn. IV. ÚS 613/06¹²⁸).

I když je trestání sankcí represivní, je stěžovatelem častokrát vnímán jako prostředek ke sjednání nápravy. Ve správním rozhodování je trestnost správních deliktů posuzována i s ohledem na materiální stránku deliktu, tedy obdobně jako v právu

¹²⁶ BOHADLO, David; POTĚŠIL, Lukáš; POTMĚŠIL, Jan. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2013, 220 s. ISBN 978-80-7400-413-1, s. 4.

¹²⁷ Soudy mají povinnost přistupovat ke změně judikatury nejen opatrně a zdrženlivě (tj. výlučně v nezbytných případech opodstatňujících překročení principu předvídatelnosti), ale též s důkladným odůvodněním takového postupu, jehož součástí musí nezbytně být i přesvědčivé vysvětlení toho, proč, vzdor očekávání respektu k dosavadní rozhodovací praxi, bylo rozhodnuto jinak.

¹²⁸ Každá změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povolané i k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť takovou změnou zjevně je narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování. To je prioritním důvodem, proč platná právní úprava předepisuje pro soudy nejvyšších instancí i pro Ústavní soud zvláštní a závazná pravidla přijímání rozhodnutí v situacích, kdy jimi má být jejich dosavadní judikatura překonána.

trestním, což ve svém rozhodnutí ze dne 31. května 2007, č. j. 8 As 17/2007-135 judikoval i Nejvyšší správní soud.¹²⁹ Jde o případy, kdy zásah ze strany orgánu veřejné moci by byl v souvislosti se zásadou subsidiarity trestní represe nepřiměřený, což pro správní trestání platí obdobně. „Správní trest zasahuje často velmi citelně do majetkových a jiných práv subjektů, může vyvolat i další negativní následky. Zásada subsidiarity trestní represe vyjadřuje požadavek omezit trestání na případy, kdy je to odůvodněno závažností a společenskou škodlivostí protiprávních jednání, kdy je nezbytný zásah příslušných orgánů a kdy nedostačují jiné prostředky a nástroje.“¹³⁰

Jiné prostředky ochrany nabízí odvětví práva občanského, na které ustanovení § 21 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů pamatuje a stanoví, že pokud vznikla v důsledku zpracování osobních údajů subjektu údajů jiná než majetková újma, postupuje se při uplatňování jejího nároku podle zvláštního zákona. Tímto zákonem je odkazem pod čarou uveden § 13 zákona č. 40/1964 Sb., který je po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku obsolentní. Analogicky lze však citovaný paragraf nahradit ustanovením nového občanského zákoníku upravujícího ochranu osobnosti v §§ 81 až 90.

7.1.2 Sankce a ochranná opatření

Prostředky, svěřeny orgánům veřejné správy k uplatnění jejich pravomocí, plní ve vztahu k potencionálním „pachatelům“ preventivní funkci. V souvislosti s ochranou osobních údajů a kompetencemi, svěřenými Úřadu pro ochranu osobních údajů vyplývajících z § 2 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů, lze do kategorie sankcí a ochranných opatření zahrnout napomenutí, pokuty a opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

Pro správní trestání, jak již bylo výše zmíněno, platí určité zásady a limity trestání. Pro veřejnou správu je stěžejní zásada zákonnosti, vyplývající z ústavního principu

¹²⁹ Trestnost správních deliktů se řídí obdobnými principy jako trestnost trestných činů. Je proto např. vyloučen souběh správních deliktů tam, kde se jedná o pokračující, hromadný nebo trvající delikt, pro trestnost jednání musí být naplněna i materiální stránka deliktu a krajní nouze je stavem vylučujícím protiprávnost jednání naplňujícího formální znaky deliktu.

¹³⁰ HENDRYCH, Dušan; MIKULE, Vladimír aj. *Správní právo. Obecná část*. 8. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 826 s. ISBN 978-80-7179-254-3, s. 421.

vyjádřené v čl. 2. odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Tyto zásady doplňuje obecný právní předpis, správní řád, který v § 2 odst. 1 stanoví, že správní orgán je povinen postupovat v souladu se zákony a ostatními právními předpisy, jakož i mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu. Jinými slovy, pro oblast správního trestání platí stejná zásada zákonnosti, jak v oblasti práva trestního, jinak vyjádřena *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*.

Nejúčinnějším prostředkem nápravy protiprávního stavu jsou opatření k odstranění zjištěných nedostatků, k jejich uložení je ze zákona oprávněn pouze inspektor Úřadu pro ochranu osobních údajů.¹³¹

Před přijetím zákona č. 64/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím kontrolního řádu, který mimo jiné novelizoval i zákon o ochraně osobních údajů, bylo podle původního ustanovení § 38 odst. 5 písm. f) a odst. 6 zákona o ochraně osobních údajů o výsledcích kontroly možné pořizovat kontrolní protokol, který obsahoval popis zjištěných skutečností s uvedením nedostatků a označením ustanovení právních předpisů, které byly porušeny, a opatření, která byla uložena k nápravě, a stanovení lhůt, do kdy je třeba je učinit. Protokol o kontrole po novele zákona o ochraně osobních údajů ztratil povahu správního aktu (rozhodnutí), kterým vykonavatel veřejné správy (Úřad) řešil v konkrétním případě právní poměry určených osob. Aby účelná a rychlá náprava protiprávního stavu neztratila smysl, byla opatření, původně ukládána v kontrolním protokolu, „přenesena“ do Příkazu, kterým se podle § 150 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v souladu § 40 zákona o ochraně osobních údajů ukládají opatření k odstranění zjištěných nedostatků a stanoví lhůta pro jejich odstranění.

Určité komplikace spojené s provedením a vynucením opatření přinesl výše zmiňovaný zákon č. 64/2014 Sb., neboť podle původního ustanovení § 39 zákona o ochraně osobních údajů byl každý v souvislosti s výkonem kontroly povinen poskytnout kontrolujícím při výkonu jejich činnosti potřebnou součinnost a tomu, kdo neposkytl Úřadu při výkonu kontroly potřebnou součinnost (nesplnění opatření uložených k nápravě zjištěného stavu ve stanovené lhůtě), mohla být uložena pořádková pokuta do

¹³¹ § 40 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Dojde-li k porušení povinnosti stanovené zákonem nebo uložené na jeho základě při zpracování osobních údajů, uloží inspektor opatření k odstranění zjištěných nedostatků a stanoví lhůtu pro jejich odstranění.

výše 25 000 Kč, a to i opakovaně. Kontrolovaný si tak pod hrozbou sankce uvědomoval povinnost sjednat nápravu, a proto z hlediska efektivity byl účinek splnění opatření předvídatelný. Zrušení citovaného paragrafu na druhou stranu neznamena nemožnost vynutit splnění opatření pod hrozbou peněžité sankce, neboť formou příkazu lze účastníku řízení (kontrolovanému) uložit povinnost k peněžitému plnění (pokutu).

Odstrašujícím a preventivním prostředkem ochrany jsou pokuty, které lze, dopustí-li se právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající podle zvláštního zákona, uložit do výše 5 000 000 Kč. Fyzické osobě lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč a v odůvodněných případech (při zpracování osobních údajů některým ze způsobů poruší povinnosti pro zpracování citlivých údajů) do výše 5 000 000 Kč.

7.2 Prostředky ochrany osobních údajů v odvětví občanského práva

Do přijetí nového občanského zákoníku upravoval ochranu osobnosti § 13 zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník.¹³² Současná platná právní úprava problematiku ochranu osobnosti upravuje v § 81 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., podle kterého člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno, nebo aby byl odstraněn jeho následek. Žalobou na ochranu osobnosti se prostřednictvím civilních soudů subjekt údajů může domáhat svých práv, a to nejen upuštění a odstranění neoprávněného zásahu, ale ve smyslu ustanovení § 2951 a § 2910 občanského zákoníku i náhrady škody jako nemateriální újmy.¹³³ Otázkou zůstává, do jaké míry by soud vyvodil neoprávněnost zásahu (např. neoprávněnost zpracování), jestliže by Úřadem pro ochranu osobních údajů v totožné věci porušení zákona o ochraně osobních údajů zjištěno nebylo. Možným východiskem

¹³² Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

¹³³ Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy. Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečně a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

se v daném případě jeví posouzení míry zásahu do soukromí jednotlivce, kdy příslušný soud shledá vyšší míru zásahu do soukromí, což by mělo vliv nikoli na rozhodnutí Úřadu, ale na výši nemateriální újmy, byť porušení veřejnoprávních předpisů (zákon o ochraně osobních údajů) nebylo příslušným správním úřadem zjištěno.

Nový občanský zákoník rozšířil ochranu práva na jméno a „při zpochybnění práva na jméno a při újmě způsobené zásahem do takového práva má poškozený stejné možnosti ochrany jako při zásahu do osobnostních práv, tedy možnost zdržovací a odstraňovací žaloby.“¹³⁴ Občanský zákoník při neoprávněných zásazích do práva na jméno rozlišuje dvě situace, a to kdy někdo zpochybňuje něčí právo na jméno a kdy v důsledku neoprávněného použití jména někdo utrpí újmu. V prvním případě je prostředkem ochrany zdržovací žaloba, přičemž v případě druhém „dotčené osobě náleží zdržovací (*negatorní*) nebo odstraňovací žaloba, v návaznosti na posouzení situace, ve které se poškozený nalézá – tj. zda neoprávněný zásah dosud trvá či nikoliv. Pokud se jedná o právo na náhradu nemajetkové nebo majetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do práva ke jménu, je nutno vycházet z úpravy obsažené v rámci závazků z deliktů,“¹³⁵ tudíž tedy z ustanovení § 2951 a § 2910 občanského zákoníku.

¹³⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J; ČERNÝ, Filip aj. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 830 s. ISBN 978-80-7380-413-8, s. 30.

¹³⁵ MELZER, Filip; TÉGL, Petr aj. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I. § 1-117. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 720 s. ISBN 978-808-7576-731.

Závěr

V závěru rigorózní práce by neměly stranou zůstat náměty *de lege lata* a *de lege ferenda*, tudíž jakési řešení nastíněných problémů v práci uvedených.

První problém vyvstává z jazykové interpretace jednotlivých ustanovení zákonů. Rozdílný výklad Nejvyššího správního soudu k pojmům osobní údaje a zpracování, tedy pojmových znaků trestného činu neoprávněného nakládání s osobními, je matoucí a vede k právní nejistotě, přičemž výklad těchto pojmů je pro posouzení neoprávněného nakládání s osobními údaji, jako trestného činu, případně přestupku, podstatný. Na rozhodnutích správního soudu je vidět určitá disharmonie v „nazírání“ na interpretaci. V rozsudku čj. 9 As 34/2008-68 ze dne 12. února 2009 soud dospěl k závěru, že i telefonní číslo je osobním údajem, zatímco v jiném rozhodnutí číslo občanského průkazu ve spojení se jménem a příjmením, osobním údajem není.¹³⁶ V této souvislosti vyvstává otázka do jaké míry a zda vůbec, by soudy v trestním řízení k výkladu správních soudů přihlížely. Přestože soustavu soudů podle čl. 91 odst. 1 Ústavy tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy, podle § 13 trestního řádu soudnictví v trestních věcech vykonávají okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a nejvyšší soud. Jelikož rozhodování v trestních věcech přísluší soudům v trestním řízení, bude na nich, jak výklad jednotlivých pojmů trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji vyloží. Byť český právní systém není založen na obecném právu, tedy na právu tvořeném soudci skrze precedenty, je z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti práva pro celou soustavu soudnictví, tudíž pro rozhodování, důležité jednotu výkladu pojmů, které se jak ve správním, tak v trestním právu prolínají, zachovat.

Druhým problémovým bodem se jeví zakotvení subsidiarity trestní represe v právních předpisech a její následní uplatnění. Z hlediska platného práva nelze zákonodárci vytknout nedostačující úpravu, neboť s ohledem na podmínku, případy společensky škodlivé, je ponechána větší míra volnosti na rozhodování soudů, což na druhou stranou může způsobovat určité výkladové problémy, a proto i z tohoto důvodu bylo přijato sjednocovací stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu ustanovení § 12 odst. 2 trestního

¹³⁶ Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 29. července 2009, čj. 1 As 98/2008-148]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2009, svazek 11, s. 1025.

zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu „ultima ratio“. Neoprávněné zpracování osobních údajů je pro společnost nežádoucí, neboť může být základem pro páčání další trestné činnosti (úvěrové podvody), a proto je potřebné takové jednání sankcionovat, ale současně takové zpracování posuzovat v měřítku principu ultima ratio, a tedy ve smyslu zásady nullum crimen, nulla poena sine lege.

Původní názor, zmiňovaný v úvodu rigorózní práce, a to, že hranici mezi právem trestním a správním nalezneme v kritériích, jakými je např. zásada subsidiarity trestní represe, byl spíše naivitou, spočívající v černobílém vidění. Určitou propojenost a vzájemné prolínání těchto dvou právních odvětví spočívá zejména v neoprávněném zpracování osobních údajů. Došlo-li při zpracování osobních údajů k excesu, tzn., zpracování vybočuje z předem stanovených pravidel dovoleného chování, mělo by takové zpracování být posouzeno na základě vícero kritérií, z hlediska jak trestního, tak správního práva, zda takové jednání naplňuje znaky přestupku neboli trestného činu. Při rozhodování či už v soudnictví nebo ve správních orgánech hraje roli lidský faktor, tudíž schopnosti, znalosti, vědomosti a „cit pro právo, které musí být při vyhodnocení případu a posouzení po právní stránce uplatněny. Z tohoto důvodu je zásadní, aby výklad jednotlivých pojmů v rámci judikatury se sjednocoval, obdobné případy byly stejně posuzovány a přispívalo se tak k ustálené judikatuře.

Z hlediska platného práva se jako nedostačující jeví úprava vztahů práva na informace a práva na ochranu osobních údajů a soukromí. Zákonodárce by měl přijmout úpravu, která by tuto problematiku upravovala hlouběji tak, aby nebyly pochybnosti o tom, zda např. zveřejnění informací (osobních údajů) platů zaměstnanců je, či není v rozporu s platnými právními předpisy, a aby proporcionalita dvou kolidujících práv nebyla ve „vzduchoprázdnu“.

Na závěr si dovolím malý exkurz do problematiky, která koncem roku 2013 ochranu osobních údajů rozvířila. Po kauzách odposlechů vrcholových politiků tajnými americkými službami se pohled na ochranu osobních údajů částečně změnil, přičemž zdůvodnění nahrávání odposlechů bojem proti terorizmu je nejčastější argument, který společnost, jako vysvětlení „špionáže“, častokrát slyší. Nejsou to jen americké tajné služby, které si mohou číst soukromé e-mailové zprávy, anebo nahrávat rozhovory. Média poukázala i na britské tajné služby, které se měly dopustit „špionáže“ států

z Evropské unie.¹³⁷ „Dle materiálu bývalého administrátora americké národní bezpečnostní agentury NSA se britská tajná služba „napíchla“ mimo jiné na transatlantický optický kabel TAT-14, přes který běží významná část datové komunikace mezi USA a Evropou. Pokud někdo odposlouchává TAT-14, tak jistě odposlouchává i českou komunikaci, to stoprocentně ano. Koneckonců se jedná o kabel vlastněný evropskými operátory, a není tedy důvod ho nevyužívat,“¹³⁸ Přidaná hodnota k osobním údajům staví odposlechy mezi lukrativní „zboží“, a to hlavně v případech jedná-li se o osobnosti veřejnosti známé.

Veřejnost potřebu ochrany osobních údajů vnímá jednak prostřednictvím kauz zveřejňovaných v médiích a také v případech neoprávněného zpracování osobních údajů dotčené osoby. Osvěta ochrany osobních údajů je dostačující, každý je seznámen s možnými následky, přesto však si lidé své soukromí a údaje chrání čím dál méně, např. prostřednictvím sociálních sítí tím, že o sobě zveřejňují informace soukromého charakteru, které mohou být zneužity.

¹³⁷ „*Britské tajné služby monitorují německá data*,“ píše Süddeutsche Zeitung. Z nově zveřejněných dokumentů whistleblower a bývalého technika americké Národní bezpečnostní agentury Edwarda Snowdena podle listu vyplývá, že britská zpravodajská služba (GCHQ) sleduje komunikaci přes transatlantické optické kabely patřící společnosti Deutsche Telekom. (Süddeutsche Zeitung. Britské služby špehují Němce. 29. srpen 2013. [cit. 30.05.2014]. Dostupné z <http://www.voxeuropa.eu/cs/>.)

¹³⁸ MATĚJČEK, Petr. Kauza Snowden: Britové odposlouchávají také českou komunikaci. 18. září 2013. [cit. 26.05.2014]. Dostupné z <http://ceskapozice.lidovky.cz>.

Prameny

Literatura

1. ARISTOTELÉS. *Etika Níkomachova*. 3., nezměn. vyd. Překlad Antonín Kříž. Praha: Rezek, 2009, 291 s. ISBN 978-80-8602-729-6.
2. BĚLOHLÁVEK, Alexander J; ČERNÝ, Filip aj. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 830 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
3. BOHADLO, David; POTĚŠIL, Lukáš; POTMĚŠIL, Jan. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2013, 220 s. ISBN 978-80-7400-413-1.
4. HENDRYCH, Dušan; MIKULE, Vladimír aj. *Správní právo. Obecná část*. 8. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 826 s. ISBN 978-80-7179-254-3.
5. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9.
6. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.
7. KUČEROVÁ, Alena; NONNEMANN, František. *Ochrana osobních údajů v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha : BOVA Polygon, 2010, 152 s. ISBN 978-80-7273-163-3.
8. KUČEROVÁ, Alena; NOVÁKOVÁ, Ludmila aj. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 536 s. ISBN 978-80-7179-226-0.
9. KRATOCHVÍL, Vladimír; FENYK, Jaroslav aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2.
10. MAŠTALKA, Jiří. *Osobní údaje, právo a my*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008, 212 s. ISBN 978-80-7400-033-1.
11. MATES, Pavel; JANEČKOVÁ, Eva; BARTÍK, Václav. *Ochrana osobních údajů*. Praha: Leges, 2012, 206 s. ISBN 978-80-8757-612-0.
12. MATOUŠOVÁ, Miroslava; HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5.

13. MELZER, Filip; TĚGL, Petr aj. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I. § 1-117. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 720 s. ISBN 978-808-7576-731.
14. NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie aj. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 584. ISBN 978-80-7357-509-0.
15. PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státopěda*. II. Díl. Část 2. Praha: Linde, 2004, 241 s. ISBN 80-720-1472-2.
16. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 500 s. ISBN 978-80-7478-002-8.
17. ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník I: komentář. Obecná část (§1-139)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
18. ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš aj. *Trestní zákoník II: komentář. Zvláštní část (§140-421)*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2012, 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

Kvalifikační práce, odborné články a mediální články

1. SLABÁ, Iva. Srovnání problematiky elektronických identifikačních karet v Itálii a v České republice. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Pavla Kovářová. Dostupné z http://is.muni.cz/th/262014/ff_m/.
2. SPOUSTOVÁ, Petra. *Právo na spravedlivý proces*. Brno, 2007/2008. 84 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce Věra Kalvodová. Dostupné z http://is.muni.cz/th/107765/pravf_m/.
3. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. In *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, 117 s. ISSN 1210-6348.
4. ŠÁMAL, Pavel. K novele trestního zákona č. III. Zvláštní část trestního zákona. In *Všehrd-Všehrd*. 1994. č. 1, s. 10.
5. PROCHÁZKOVÁ, Martina. Senát změkčil náhubkový zákon. Média mohou zveřejnit odposlechy. 8. června 2011. [cit. 31.05.2014]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/senat-schvalil-zmecneni-takzvaného-nahubkoveho-zakona-pg5-/domaci.aspx?c=A110608_182855_domaci_taj.

6. ČT Brno. Policejní spisy ležely u zástavky tramvaje. Zřejmě vyhozené. 21. června 2010. [cit. 31.05.2014]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/jihomoravsky-kraj/93729-policejni-spisy-lezely-u-zastavky-tramvaje-zrejmevyhozene/?mobileRedirect=off>.
7. Lidovky.cz. ČTK. Výtvarník Týc půjde do vězení, nezaplatil pokutu. 6 prosince 2011. [cit. 20.02.2014]. Dostupné z http://www.lidovky.cz/vytvarnik-tyc-pujde-do-vezeni-nezaplatil-pokutu-f6s-/lide.aspx?c=A111206_102932_lide_ape.
8. Prof. Smejkal. Aktualizace 18. ledna 2013. [cit. 20.03.2014]. Dostupné z http://www.znalci.cz/cs/smejkal/smejkal_default/.
9. Süddeutsche Zeitung. Britské služby špehují Němce. 29. srpen 2013. [cit. 30.05.2014]. Dostupné z <http://www.voxeurop.eu/cs/content/news-brief/4097571-britske-sluzby-spehuji-nemce>.
10. MATĚJČEK, Petr. Kauza Snowden: Britové odposlouchávají také českou komunikaci. 18. září 2013. [cit. 26.05.2014]. Dostupné z http://ceskapozice.lidovky.cz/kauza-snowden-britove-odposlouchavaji-take-ceskou-komunikaci-pbm-/tema.aspx?c=A130911_220231_pozice_135872.
11. ŠTĚPÁNKOVÁ, Hana. Varování před pokračováním zveřejňování informací soukromého charakteru, jejichž zdrojem jsou zejména odposlechy provedené v rámci probíhajících trestních řízení, které novináři získávají při výkonu své žurnalistické činnosti. 23. května 2014. [cit. 27.05.2014]. Dostupné z <http://www.uoou.cz/tiskova-zprava/d-10087/p1=1017?p1=>.

Stanoviska

1. Nejvyšší soud České republiky. Stanovisko Nejvyššího soudu. K výkladu ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu „ultima ratio“. *In Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS*. 2013, 4. vydání, s. 456. Sp. zn./Čj. Tpjn 301/2012.
2. Nejvyšší státní zastupitelství. Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce povahy usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu. *In Sbírka výkladových stanovisek Nejvyššího státního*

zastupitelství. Stanoviska z trestního práva procesního za rok 2002. Pořadové č. 10/2002.

3. Úřad pro ochranu osobních údajů. Stanovisko č. 3/2011 – Ochrana osobních údajů podnikajících fyzických osob. Aktualizace listopad 2011. [cit. 11.06.2013]. Dostupné z https://www.uouu.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_do_kumenty=9715.
4. Úřad pro ochranu osobních údajů. Stanovisko č. 4/2012 – Zpracování osobních údajů osob zemědělců. Aktualizace březen 2012. Původně K problémům z praxe č. 7/2002. [cit. 12.06.2013]. Dostupné z https://www.uouu.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_do_kumenty=3167.

Právní předpisy

Právní předpisy ČR

1. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 115/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat. *In Sbírka mezinárodních smluv*. 2001, částka 52, s. 2145.
2. Usnesení č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. *In Sbírka zákonů*. 1993, částka 1, s. 017.
3. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky. *In Sbírka zákonů*. 1993, částka 1, s. 001.
4. Zákon č. 29/1946 Sb. ze dne 12. února 1946, kterým se zavádějí pracovní průkazy. *In Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé*. 1946, částka 12, s. 185.
5. Zákon č. 140/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, trestní zákon. *In Sbírka zákonů*. 1961, částka 65, s. 0465.
6. Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). *In Sbírka zákonů*. 1961, částka 66, s. 0513.
7. Zákon č. 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964, občanský zákoník. *In Sbírka zákonů*. 1964, částka 19, s. 0201.

8. Zákon č. 150/1969 Sb. ze dne 18. prosince 1969, o přečinech. *In Sbírka zákonů.* 1969, částka 46, s. 0485.
9. Zákon č. 159/1989 Sb. ze dne 13. prosince 1989, kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád. *In Sbírka zákonů.* 1989, částka 34, s. 1160.
10. Zákon č. 175/1990 Sb. ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon. *In Sbírka zákonů.* 1990, částka 31, s. 0706.
11. Zákon č. 200/1990 Sb. ze dne 17. května 1990, o přestupcích. *In Sbírka zákonů.* 1990, částka 35, s. 0810.
12. Zákon č. 553/1991 Sb. ze dne 6. prosince 1991, o obecní policii. *In Sbírka zákonů.* 1991, částka 104, s. 2736.
13. Zákon č. 558/1991 Sb. ze dne 11. prosince 1991, kterým se mění a doplňují trestní řád a zákon o ochraně státního tajemství. *In Sbírka zákonů.* 1991, částka 105, s. 2751.
14. Zákon č. 256/1992 Sb. ze dne 30. dubna 1992, o ochraně osobních údajů v informačních systémech. *In Sbírka zákonů.* 1992, částka 55, s. 1490.
15. Zákon č. 592/1992 Sb. ze dne 20. listopadu 1992, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. *In Sbírka zákonů.* 1992, částka 119, s. 3558.
16. Zákon č. 290/1993 Sb. ze dne 10. listopadu 1993, kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích. *In Sbírka zákonů.* 1993, částka 73, s. 1547.
17. Zákon č. 48/1997 Sb. ze dne 7. března 1997, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. *In Sbírka zákonů.* 1997, částka 16, s. 1185.
18. Zákon č. 123/1998 Sb. ze dne 13. května 1998, o právu na informace o životním prostředí. *In Sbírka zákonů.* 1998, částka 42, s. 5442.
19. Zákon č. 148/1998 Sb. ze dne 11. června 1998, o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů. *In Sbírka zákonů.* 1998, částka 52, s. 6650.
20. Zákon č. 106/1999 Sb. ze dne 11. května 1999, o svobodném přístupu k informacím. *In Sbírka zákonů.* 1998, částka 39, s. 2578.
21. Zákon č. 326/1999 Sb. ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. *In Sbírka zákonů.* 1999, částka 106, s. 7406.

22. Zákon č. 46/2000 Sb. ze dne 22. února 2000, o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon). *In Sbírka zákonů.* 2000, částka 17, s. 586.
23. Zákon č. 101/2000 Sb. ze dne 4. dubna 2000, o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. *In Sbírka zákonů.* 2000, částka 32, s. 1521.
24. Zákon č. 133/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000, o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel). *In Sbírka zákonů.* 2000, částka 39, s. 1865.
25. Zákon č. 301/2000 Sb. ze dne 2. srpna 2000, o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. *In Sbírka zákonů.* 2000, částka 85, s. 4107.
26. Zákon č. 265/2001 Sb. ze dne 29. června 2001, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. *In Sbírka zákonů.* 2001, částka 102, s. 6366.
27. Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004, o zaměstnanosti. *In Sbírka zákonů.* 2004, částka 143, s. 8270.
28. Zákon č. 439/2004 Sb. ze dne 24. června 2004, kterým se mění zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. *In Sbírka zákonů.* 2004, částka 144, s. 8354.
29. Zákon č. 500/2004 Sb. ze dne 24. června 2004, správní řád. *In Sbírka zákonů.* 2004, částka 174, s. 9782.
30. Zákon č. 127/2005 Sb. ze dne 22. února 2005, o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích). *In Sbírka zákonů.* 2005, částka 43, s. 1330.
31. Zákon č. 412/2005 Sb. ze dne 21. září 2005, o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. *In Sbírka zákonů.* 2005, částka 143, s. 7526.
32. Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006, zákoník práce. *In Sbírka zákonů.* 2006, částka 84, s. 3146.
33. Zákon č. 253/2008 Sb. ze dne 5. června 2008, o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. *In Sbírka zákonů.* 2008, částka 80, s. 3686.

34. Zákon č. 273/2008 Sb. ze dne 17. července 2008, o Policii České republiky. *In Sbírka zákonů*. 2008, částka 91, s. 4086.
35. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. *In Sbírka zákonů*. 2009, částka 11, s. 354.
36. Zákon č. 52/2009 Sb. ze dne 7. srpna 2009, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony ze dne 5. února 2009. *In Sbírka zákonů*. 2009, částka 18, s. 706.
37. Zákon č. 306/2009 Sb. ze dne 27. října 2011, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony. *In Sbírka zákonů*. 2009, částka 91, s. 4375.
38. Zákon č. 372/2011 Sb. ze dne 6. listopadu 2011, o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). *In Sbírka zákonů*. 2011, částka 131, s. 4730.
39. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. *In Sbírka zákonů*. 2012, částka 33, s. 1026.
40. Zákon č. 496/2012 Sb. ze dne 26. října 2012, o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů (zákon o audiovizu). *In Sbírka zákonů*. 2012, částka 186, s. 6550.
41. Zákon č. 64/2014 Sb. ze dne 20. března 2014, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím kontrolního řádu. *In Sbírka zákonů*. 2014, částka 24, s. 730.
42. Nařízení č. 258/1990 Sb. ze dne 21. června 1990, o stanovení nejnižší měsíční mzdy pro účely trestního zákona. *In Sbírka zákonů*. 1990, částka 42, s. 0954.

Důvodové zprávy

1. Důvodová zpráva ze dne 22. září 1999 k zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Zvláštní část. § 4. *In Poslanecká sněmovna Parlamentu*. Sněmovní tisk č. 374/0. Dostupné z <http://www.psp.cz>.
2. Důvodová zpráva ze dne 11. listopadu 2003 k zákonu č. 439/2004 Sb., změna zákona o ochraně osobních údajů. *In Poslanecká sněmovna Parlamentu*. Sněmovní tisk č. 508/0. Dostupné z <http://www.psp.cz>.
3. Důvodová zpráva ze dne 25. února 2008 k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. *In Poslanecká sněmovna Parlamentu*. Sněmovní tisk č. 410/0. Dostupné z <http://www.psp.cz>.

4. Důvodová zpráva ze dne 17. února 2009 k zákonu č. 306/2009 Sb., změna trestního zákoníku. In *Poslanecká sněmovna Parlamentu*. Sněmovní tisk č. 748/0. Dostupné z <http://www.psp.cz>.

Právní předpisy EU

1. Doporučení Výboru ministrů členskými státy Rec(2003)13 ze dne 10. července 2003 o poskytování informací prostřednictvím sdělovacích prostředků v souvislosti s trestním řízením. Dostupné z <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=51365>.
2. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1995, L 281, s. 31. ISSN 0378-6978. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.
3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích). In *Úřední věstník Evropské unie*. 2002, L 201, s. 37. ISSN 0378-6978. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.
4. Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2007, C 306, s. 01. ISSN 1725-5163. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu>.

Zahraniční právní předpisy

1. Zákon č. 300/2005 Z.z. ze dne 20. května 2005, trestný zákon. In *Zbierka zákonov*. 2005, částka 129, s. 3002.
2. USTAWA z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (text pierwotny: Dz. U. 1997 r. Nr 133 poz. 883, text jednolity: Dz. U. 2002 r. Nr 101 poz. 926. Dostupné z <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20021010926>.
3. Datenschutzgesetz 2000 (DSG 2000), BGBl. I Nr. 165/1999, idF. BGBl. I Nr. 83/2013 (Stichtag 01.01.2014). Dostupné z

<http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=bundesnormen&Gesetzesnummer=10001597>.

4. Gesetz zum Schutz personenbezogener Daten der Bürger - In der Fassung der Bekanntmachung vom 18. Februar 2002 (GVBl. LSA S. 54). Dostupné z <http://www.bundesrecht24.de/cgi-bin/lexsoft/bundesrecht24.cgi?chosenIndex=0708&source=link&highlighting=off&xid=174833,1>.

Judikatura českých a zahraničních soudů

Judikatura českých soudů

1. A Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 25. listopadu 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93]. *In Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*. 1994, svazek 2, s. 201.
2. A Ústavní soud. Nález Ústavního soudu č. 299 [ze dne 9. března 2004, sp. zn. Pl. ÚS 38/02]. *In Sbírka zákonů*. 2004, částka 97, s. 6234.
3. A Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 11. prosince 2001, sp. zn. II. ÚS 41/01]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.
4. A Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 26. srpna 2004, sp. zn. III. ÚS 494/04]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.
5. A Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 27. září 2005, sp. zn. I. ÚS 298/05]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.
6. A Ústavní soud. Nález Ústavního soudu ze dne 18. dubna 2007, sp. zn. IV. ÚS 613/06]. *In Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*. 2007, svazek 45, s. 107.
7. A Ústavní soud. Nález Ústavního soudu č. 123 [ze dne 30. března 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10]. *In Sbírka zákonů*. 2010, svazek 44, s. 1666.
8. A Ústavní soud. Nález Ústavního soudu [ze dne 15. března 2012, sp. zn. III. ÚS 1330/11]. *In Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*. 2012, svazek 64, s. 673.
9. A Ústavní soud. Nález Ústavního soudu [ze dne 9. srpna 2013, sp. zn. II ÚS 2234/10-2]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.
10. A Ústavní soud. Usnesení Ústavního soudu [ze dne 16. října 2013, sp. zn. IV. ÚS 2115/13]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.

11. A Ústavní soud. Nález Ústavního soudu [ze dne 20. února 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz>.
12. B Nejvyšší soud. Rozhodnutí Nejvyššího soudu [ze dne 19. října 1956, sp. zn. 1 Tz 265/56]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 1957, svazek 2, s. 30.
13. B Nejvyšší soud. Rozhodnutí Nejvyššího soudu [ze dne 15. ledna 1973, sp. zn. 1 Tz 62/72]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 1974, svazek 2, s. 119.
14. B Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu [ze dne 22. července 2004, sp. zn. 11 Tdo 738/2003]. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
15. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 22. února 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2005, svazek 7, s. 268.
16. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 11 Tdo 1200/2004] In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2005, svazek 9, s. 318.
17. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 16. července 2008, sp. zn. 6 Tdo 850/2008]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
18. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 19. ledna 2009, sp. zn. 11 Tdo 1212/2008]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
19. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 6. května 2009, sp. zn. 3 Tdo 1623/2008]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2010, svazek 5-6, s. 492.
20. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 13. května 2009, sp. zn. 7 Tdo 438/2009]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
21. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2011, svazek 4, s. 417.

22. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 19. května 2010, sp. zn. 8 Tdo 394/2010]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
23. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 24. srpna 2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2013, svazek 3, s. 343.
24. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 22. února 2012, sp. zn. 7 Tdo 1430/2011]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
25. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 25. července 2012, sp. zn. 5 Tdo 548/2012]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
26. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 15. srpna 2012, sp. zn. 5 Tdo 779/2012]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
27. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 15. srpna 2012, sp. zn. 6 Tz 50/2012]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
28. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 8 Tdo 701/2013]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
29. B Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu [ze dne 24. října 2013, sp. zn. 8 Tdo 1037/2013]. In *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. Dostupné z <http://www.nsoud.cz>.
30. C Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 13. října 2004, čj. 6 A 83/2001 – 39]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2005, svazek 9, s. 821.
31. C Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 27. října 2004, čj. 6 A 126/2002 – 27]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2005, svazek 2, s. 149.

32. C Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 29. července 2009, čj. 1 As 98/2008-148]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2009, svazek 11, s. 1025.
33. C Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 12. února 2009, čj. 9 As 34/2008 – 68]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2009, svazek 6, s. 552.
34. C Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu [ze dne 22. ledna 2013, čj. 9 Aps 5/2012 – 56.]. In *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. 2013, svazek 5, s. 493.

Zahraniční judikatura

1. Evropský soud pro lidská práva. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva [ze dne 16. prosince 1992 ve věci Niemietz v. Spolková republika Německo, č. 13710/88]. In: *HUDOC*. Dostupné z www.hudoc.echr.coe.int.

Summary

This rigorous thesis deals with the unauthorized handling of personal data from the perspective of criminal law. The aim is not only to bring the issue of interpretation of the various concepts contained in the offense, but also the application of the principle of “ultima ratio” in the assessment of the unauthorized use.

The first chapter focuses on personal data, which are one of the essential concept of an unauthorized use. In spite of a simple terms for example personal data, which the lawmaker includes in the interpretative provisions of Act No. 101/2000 Coll., the courts interpreted these terms differently causing unpredictability of similar decisions.

The second chapter focuses on the general interpretation of the offense and the principle of subsidiarity criminal repression. Individual cases of practice designed to highlight the thin line between criminal and administrative law. It is remarkable that the principle of “ultima ratio” mentioned in Constitutional Court decisions and in the professional literature is not fully taken in account by the criminal courts.

Interpretation of the provisions of the criminal offense of unauthorized use of personal data forms the basis of the third chapter. This chapter also deals with other crimes that an offender in connection with the unauthorized handling of personal data can commit.

The fourth chapter describes the case law dealing with the criminal offense of unauthorized use of personal data. There is extensive case law of the unlawful processing of personal data of the administrative courts on the one hand and poor jurisprudence of Supreme Court dealing with the same issues on the other hand.

The fifth chapter is a comparison of Czech regulation with the unauthorized use of personal data in the neighboring countries. It is interesting that the unauthorized handling of personal data is not regulated in all states in Criminal Code as it is in the Czech Republic and Slovak Republic.

The sixth chapter deals with the two conflicting rights, the right to protection of information (personal data) and the right to information. This chapter complements the second and the seventh chapter. The main topic of these chapters is that the incorrect assessment of a particular case, for example illegal disclosure of personal data (provide personal data), should be assessed by the public authorities in accordance with the principle of “ultima ratio”. The seventh chapter also deals with non-criminal means of personal data protection.

Abstrakt

Předkládaná rigorózní práce pojednává o neoprávněném nakládání s osobními údaji v českém trestním právu. Předmětem zkoumání je zejména výklad pojmů osobní údaj, zpracování osobních údajů, trestný čin, zásada subsidiarity trestní represe a dále také zkoumání dvou kolidujících práv, a to práva na ochranu informací (osobních údajů) a práva na informace. Komplikovanost a právní nejistota je způsobována především soudní praxí, která je při výkladu jednotlivých pojmů nejednotná, byť odborná literatura a veřejnost má na výklad tzv. „hraničních případů“ názor jednotný. Novelizace zákonů, či už trestního zákoníku a souvisejících právních předpisů, ne vždy problematické oblasti řeší „ideálně“, a proto ke sjednocování postupů, výkladů, přispívají také stanoviska vydávaná jak orgány činnými v trestním řízení, tak správními úřady. Rigorózní práce se zaměřuje také na aplikaci principu „ultima ratio“, na který, při rozhodování, zda byl spáchán trestný čin nebo jen přestupek, by měl být brán zřetel. Nebyla-li skutková podstata trestného činu a ani přestupku naplněna, nabízí právní řád řadu prostředků, kterými lze závadný stav, spočívající v neoprávněném zpracování, napravit a dosáhnout přiměřeného zadostiučinění.

Abstract

The submitted rigorous thesis deals with the unauthorized use of personal data in the Czech criminal law. The thesis particularly focuses on the interpretation of the concept of personal data, the processing of personal data, the criminal offense, the principle of subsidiarity criminal repression and further on the research of two conflicting rights too - the right to protection of information (personal data) and the right to information. The complexity and legal uncertainty is primarily caused by judicial practice, which is in the interpretation of individual terms inconsistent, although professional literature and the public point of view on the interpretation of so-called "borderline cases" is unified. Amendment to the Acts, the Criminal Code and related laws, do not always solve problem areas ideally" and therefore opinions issued by "bodies active in criminal proceedings" and administrative authorities contribute to the unification of procedures and interpretations. The rigorous thesis also focuses on the

application of the "ultima ratio" which should be taken into account in decision making if a crime or an offense was committed. Unless the facts of the crime and the offense not met the rule of law offers a number of means, which the defective condition, that involves unauthorized processing correct and achieve reasonable satisfaction.

Klíčová slova

Neoprávněné zpracování, osobní údaje, „ultima ratio“.

Key words

Unauthorized handling, personal data, “ultima ratio”.